

ምዕራፍ 34 - ሰይጣንና መላእክቱ (1)

መጽሐፍ ቅዱስ በተሳሳቱ ምርጫዎች ሰው መውደቁንና በእግዚአብሔር ጸጋ የጎጠኦተኞችን መዋጀት ይገልጣል። ይህም ዋናው ታሪክ ሲሆን፤ ከታሪኩ ጋር መልካምና ክፉ መላእክት ይገኛሉ። በፊተኛው ምዕራፍ እንዳየነው ቅዱሳን መላእክት እግዚአብሔርን እያመሰገኑ ሕዝቡን ያገለግላሉ። ርኩሳን መላእክት ግን እግዚአብሔርን እየተቃወሙ የፈጠረውን ሁሉ፤ በተለይም ሰውን ለማጥፋት ይጥራሉ። ጎይላቸው ከፍ ያለ ቢሆንም፤ ክፉዎቹ መላእክት እንደ ደጋግ መላእክት ፍጡራን በመሆናቸው ውሱን መናፍስት ናቸው። መሪያቸውም ክርስቶስን ለመፈተን የደፈረ ሰይጣን ነው። ሰዎች የሰይጣንንና የተከታዮቹን ተንኩል በማቃለል፤ ወይም ጎይላቸውን በማጋነን ወደ አደገኛ ሁኔታዎች ውስጥ ሊገቡ ይችላሉ። ሰይጣንም እነዚህን ሁለት ዘዴዎች ስለሚጠቀምባቸው፤ በእባብና በአንበሳ ተመስሏል፤ ራሱ. 20፥2፤ 1ጴጥ. 5፥8። በዚህ ዘመን ግን ከተማሩት ሰዎች የሚበዙቱ በሰይጣንና በአጋንንቱ አያምኑም፤ በክርስቲያኖች መካከልም ሊበራሉች በሰውኛ አስተሳሰብ ሰይጣንንና አጋንንቱን እንደ ክፉት ምሳሌዎች ብቻ ይቈጥሯቸዋል። እንግዲህ መጽሐፍ ቅዱስ ስለዚህ ጉዳይ የሚሰጠውን ትምህርት በአራት ንኡሳን አርእስት አጠቃልለን ለማየት እንሞክር።

ሀ) የሰይጣንና የክፉ መላእክት ውድቀት

እግዚአብሔር የፍጥረቱን ሥራ ከጨረሰ በኋላ ሲመለከተው፤ እጅግ መልካም ነበረ፤ ዘፍ. 1፥31። መጽሐፍ ቅዱስ ስለ መላእክት ውድቀት እንደሚከተለው ይገልጣል፡- «እግዚአብሔር ጎጠኦትን ላደረገ መላእክት ሳይራራላቸው ወደ ገሃነም ጥሉ በጨለማ ጉድጓድ ሊጠበቁ አሳልፎ (ከ) ሰጣቸው ...» (2ጴጥ. 2፥4)፤ «መኖሪያቸውንም የተዉትን እንጂ የራሳቸውን አለቅነት ያልጠበቁትን መላእክት በዘለዓለም እስራት ከጨለማ በታች እስከ ታላቁ ቀን ፍርድ ድረስ ጠብቋቸዋል»፤ ይሁዳ 6።

ከእነዚህ ጥቅሶች የተነሣ ሦስት ነገሮችን ማተት ይኖርብናል።

1. የውድቀታቸው ጊዜ፤ ከስድስተኛው ቀን በኋላ ትንሽ ቂይቶ በሰማያዊ ስፍራ መላእክት መውደቃቸው ግልጽ ነው፤ ሔዋን በገነት ተፈትናለችና፤ ዘፍ. 3፥1-6። እንዳንዶች ኦሪት ዘፍጥረት 6፥1-4ን ከ1ኛ ጴጥሮስ 3፥19-20 ጋር አያይዘው ሴቶች ልጆችን ያገቡ «የእግዚአብሔር ልጆች» መላእክት ናቸው ይላሉ። እውነት ነው፤ በብሉይ ኪዳን «የአምላክ ልጆች» መላእክትን ሊያመለክት ይችላል (ኢዮብ 1፥6፤ 2፥1)፤ ሰዎችንም ሊያሳይ ይችላል፤ ዘዳ. 14፥1። ሆኖም ዛሬ ለብዙዎች እዚህ ላይ «የእግዚአብሔር ልጆች» መላእክትን የሚያመለክት አይመስላቸውም፤ ምክንያቱም መላእክት መናፍስት ናቸው፤ መላእክት አያገቡም ተብሏል፤ ማቴ. 22፥30። ከዚህም ሌላ የዘፍጥረት 6ን ዐውድ ስንመረምር፤ የኦሪት ጸሐፊ የአዳም ሦስተኛ ልጅ የሆነውን የሴት ትውልድ ሐረግ ከቃየን ትውልድ ሐረግ ጋር በማነጻጸር ላይ ይመስላል። በምዕራፍ 4 የቃየንንና የዘሩን ክፉት ከዘረዘረ በኋላ፤ ለሴት ትውልድ መግቢያ «በዚያን ጊዜም በእግዚአብሔር ስም መጠራት ተጀመረ» የሚለውን ቃል አኖረ፤ ዘፍ. 4፥26። በሴት ትውልድ ሐረግም ሄኖክና ኖሳ የሚባሉ የታወቁ የእግዚአብሔር ሰዎች ይገኛሉ፤ ዕብ. 11፥5-7። ሆኖም ከ«እግዚአብሔር ልጆች» (ከሴት ትውልድ የነበሩ) አንዳንዶች ከቃየን ወገን መልክ መልካም ሴቶችን አገቡ፤ እነርሱ ግን የእግዚአብሔርን ስም የሚጠሩ

አልነበሩም፤ ልጆቻቸውም ከፋዎች ሆኑና እግዚአብሔር የጥፋት ውሃን በዓለም ላይ ለማምጣት ወሰነ፤ ዘፍ. 6÷3-8። በዚህም ከፋ ሥራ የወደቁ መላእክት ከፋትን እንደቀሰቀሱ ማመን አይከብድም፤ 1ጴጥ. 3÷19-20።

2. የውድቀታቸው ሁኔታ፤ የወደቁ መላእክት አለቅነታቸውን ያልጠበቁበትና መኖሪያቸውን የተወሰነ ምክንያት አልተገለጠም። አንዳንድ ፍንጮች አሉ። ሰይጣን «በትዕቢት ተነፍቶ» ወደቀ፤ 1ጢሞ. 3÷6። ኢሳይያስም ስለ ባቢሎን ንጉሥ ውድቀት ሲናገር፡ ከንጉሡ በስተጀርባ ለሚቆመው መንፈሳዊ ኅይል ለመናገር የሚያልፍ ይመስላልና፡ «አንተ የንጋት ልጅ አጥቢያ ኮከብ ሆይ፤ እንዴት ከሰማይ ወደቅህ! ... እንዴት እስከ ምድር ድረስ ተቈረጥህ! አንተም በልብህ ፡- ወደ ሰማይ ዐርጋለሁ፤ ዙፋኔንም ከእግዚአብሔር ከዋክብት በላይ ከፍ ከፍ አደርጋለሁ፤ በሰሜንም ዳርቻ በመሰብሰቢያ ተራራ ላይ እቀመጣለሁ፤ ከደመናዎች ከፍታ በላይ ዐርጋለሁ፤ በልዑልም እመሰላለሁ አልህ። ነገር ግን ወደ ሲኦል ወደ ጉድጓዱም ጥልቅ ትወርዳለህ»፤ ኢሳ. 14÷12-15። ለባቢሎን ንጉሥ ተመሳሳይ አገላለጥም ስለ ጢሮስ ንጉሥ ይገኛል። ሕዝቅኤል፡ «ጥበብን የተሞላህ ውበትህም የተፈጸመ መደምደሚያ አንተ ነህ ... አንተ ልትጋርድ የተቀባህ ኪሩብ ነበርህ ... ከተፈጠርህበት ቀን ጀምረህ በደል እስኪገኝብህ ድረስ በመንገድህ ፍጹም ነበርህ» በማለቱ ምድራዊውን ፍጡር ሳይሆን ሰማያዊውን የሚያመለክት ይመስላል፤ ሕዝ. 28÷12-15። እንግዲህ እነዚህ መላእክት ከዋና መሪያቸው ከሰይጣን ጋር እግዚአብሔር በሰጣቸው አለቅነት ባለመደሰታቸው በእግዚአብሔር ላይ ዐምፀው እግዚአብሔርን ለመተካከል ወይም ለመብለጥ ፈለጉ፤ ይህ የሰይጣን ዓላማ እንደነበረ ክርስቶስ ሲፈተን ታይቷል፤ ማቴ. 4÷9።

3. የውድቀታቸው ውጤት፤ የወደቁ መላእክት እግዚአብሔር ከሰጣቸው ክብር ወድቀው በጨለማ ውስጥ ታስረው ይገኛሉ። መናፍስትም በመሆናቸው ይህ አገላለጥ ምሳሌያዊ ነው (ራእ. 20÷1-2)፤ ርኩሳን መላእክት በዚህ ዐይነት መንገድ ቢገኙም፤ በዓለም እየተመለሰሱ ብዙ ነገር ለመሥራት ቢፈቀድላቸውም በእግዚአብሔር ቁጥጥር ሥር ናቸው፤ ኢዮብ 1÷12፤ 2÷6። እግዚአብሔር ለሰዎች ለሕይወት የሚሆን ንስኣን እንደሰጠ (ሐ.ሥ. 11÷18)፤ ለመላእክትም የሰጣቸው ስለ መሆኑ በመጽሐፍ ተጠቅሶ አናገኝምና ለዘለዓለም ሥቃይ ተጠብቀዋል፤ ፍርዳቸውንም ያውቃሉ፤ ማቴ. 8÷29፤ 25÷41፤ ራእ. 12÷12፤ 20÷10።

ለ) የሰይጣን ሥልጣን

ሰይጣን «ተቃዋሚ» ማለት ሲሆን ቃሉ የዕብራይስጥ ቃል ነው፤ 1ዜ.መ. 21÷1፤ ኢዮብ 1÷6-2÷7፤ መዝ. 109÷6፤ ዘካ. 3÷1-2፤ ማቴ. 4÷10፤ ራእ. 12÷9። በአዲስ ኪዳን ደግሞ ሰይጣን፤ ዲያብሎስ (ስም አጥፊ ማለት ነው፤ ማቴ. 4÷1)፤ ከፋው (ማቴ. 13÷39)፤ ከሳሽ (ራእ. 12÷10)፤ ፈታኝ (ማቴ. 4÷3)፤ ቤልሆር (የማይረባ፤ ከንቱ ማለት ነው፤ 2ቆሮ. 6÷15)፤ ብዔል ዜቡል (የአቃሮን የዝምብ አምላክ ስም፤ 2ነገ. 1÷2፤ ማቴ. 10÷25)፤ የአጋንንት አለቃ (ማቴ. 9÷34)፤ በአየር ላይ ሥልጣን እንዳለው አለቃ (ኤፌ. 2÷1-2)፤ የጥልቅ መልአክ፤ አብዶንና አጳልዮን (አጥፊ ማለት ነው፤ ራእ. 9÷11)፤ ታላቁ ዘንዶ እርሱም የቀደመው እባብ (ራእ. 12÷9)፤ የዚህ ዓለም ገዥ (ዮሐ. 12÷31) እና የዚህ ዓለም አምላክ (2ቆሮ. 4÷4) ተብሏል። እዚህ ላይ የዓለም ገዥና የዓለም አምላክ ተብሎ የተጠራበትን ምክንያት በሚገባ መረዳት አለብን። እርሱ ከእግዚአብሔር ፈቃድ ውጭ የሚገኝና በጎጢአት የሚኖሩ የዚህ ዓለም ሰዎች ገዥና አምላክ ነው። ሥልጣን ሁሉ የክርስቶስ ነውና የሰይጣንን ኅይል ይወስናል፤ ይቈጣጠራልም፤ ማቴ. 4÷10-11፤ 12÷29፤ 28÷18፤ ራእ. 20÷1-3፤ 10።

ሐ) የሰይጣንና የመላእክቱ ሥራና አሠራር

ሰይጣን፣ ሰው ከእግዚአብሔር ፈቃድ እንዲወጣ፣ በሰው ጥንካሬና ድክመቶች ላይ፣ በአእምሮና በሥጋ ምኞቶች ላይ፣ በአለማስተዋሉና በተንኮሉ ላይ፣ ማንነቱን ለማሳየት በኩራቱ ላይ፣ በይሉኝታውና በፍርሀቱ ላይ፣ ከሚገባው በላይ በመሥራቱ ላይ ... ወዘተ እየገባ ይፈትነዋል። በሚቻለውም ሁሉ ራሱን ይሰውራል፤ ይህም ለሥራው ምቹ ሁኔታን ይፈጥራል። እርሱ በስተኋላ ሆኖ የዓለምን ግፊቶችና የሰውን ሥጋዊ ምኞቶች፣ እንደዚሁም ከጎጢአት የተነሣ የሰውን ግላዊ ፍላጎት ልዩነቶች በመጠቀም የእግዚአብሔርን ፍጥረት ለማበላሸት ይጥራል። በሌላ አነጋገር የሰውን አሳብና አስተያየት የሚቈጣጠረው፣ ብዙ ጊዜ በቀጥተኛ መንገድ ሳይሆን፣ በተዘዋዋሪ ነው። የሰይጣንንና የመላእክቱን ሥራና አሠራር በዐጭሩ በ2 አርእስት አጠቃልለን ለማሳየት እንሞክራለን።

1. በደገንነት ታሪክ የሰይጣን አሠራር የተለያየ ሆኖ ታይቷል

ሀ) በሰው ውድቅት፤ ሰይጣን በእባብ መልክ ወይም በእባብ ተጠቅሞ ሔዋንን አሳታት፤ ዘፍ. 3፥1-6፤ 2ቆሮ. 11፥3። እርሱ ከመጀመሪያ ጎጢአተኛ፣ ነፍስ ገዳይና የሐሰት አባት ነው፤ ዮሐ. 8፥44፤ 1ዮሐ. 3፥8።

ለ) በብሉይ ኪዳን ታሪክ፤ ሰይጣንና አጋንንት በብሉይ ኪዳን ብዙ ባይጠቀሱም፣ ሥራቸው አስፈሪና አስጸያፊ ነበረ። ከዚህ በላይ እንዳየነው ሰይጣን ሰዎችን ይከስስ፣ የእግዚአብሔርንም ሰዎች ይቃወም ነበር፤ 1ዜ.መ. 21፥1፤ ኢዮብ 1፥6-2፥7፤ መዝ. 109፥6፤ ዘካ. 3፥1-2። ሙሴ፣ በእስራኤል ዙሪያ የነበሩ ሕዝቦች «አምላክ ላልሆኑ አጋንንት ... ሠዉ» በማለቱ ከእነዚያ መሥዋዕቶች የተነሣ፣ አጋንንት እንደነበሩ አሳየ፤ በእነዚህ መሥዋዕቶች መካከል «... ወንዶች ልጆቻቸውንና ሴቶች ልጆቻቸውን ለአጋንንት ሠዉ ...»፤ ዘዳ. 32፥16-17 አ.መ.ት.፤ መዝ. 106፥35-38። ሐዋርያው ጳውሎስም፣ «... አሕዛብ የሚሠዉት ለአጋንንት እንዲሆን እንጂ ለእግዚአብሔር እንዳይሠዉ እላለሁ» ብሎ ክርስቲያኖች ከአጋንንት ጋር ግንኙነት እንዳይኖራቸው አስገንዘበ፤ 1ቆሮ. 10፥20።

በብሉይ ኪዳን ዘመን «ዓለምም በሞላው በክፉው እንደተያዘ» በምእመናን ዘንድ ይታወቅ ነበር፤ 1ዮሐ. 5፥19። በሰማያዊ ስፍራ ሰይጣንና መላእክቱ ቢወሰኑም፣ በምድር ላይ ሲሸነፉ የሚያሳይ ብዙ የምስክርነት ታሪክ በብሉይ ኪዳን አይገኝም። ዳዊት በገናውን በመምታት በሳውል ላይ ይመጣ የነበረውን ክፉ መንፈስ ያርቅ ነበር፤ 1ሳሙ. 16፥23። በአይሁድ መካከል አጋንንትን የሚያወጡ ሰዎች ነበሩ፤ ሆኖም ብዙ የተሳካላቸው አይመስልም፤ ማቴ. 12፥27፤ ማር. 1፥27፤ ሐ.ሥ. 19፥13-16።

ሐ) በክርስቶስ አገልግሎት፤ የእግዚአብሔር ልጅ ወንጌልን ለማስተማር ሲጀምር፣ ሰይጣንና አጋንንቱ ፈርተው በብዛት መጥተው ሊቃወሙት ጀመሩ፤ በአገልግሎቱም ሰይጣንን አሸንፎ ከብዙ ሰዎች ላይ አጋንንትን አወጣ፤ ሉቃ. 4፥33-36፤ 6፥18፤ 7፥21፤ 8፥2፤ 29፤ 9፥38-43። ሰዎች የክርስቶስን ሥልጣን በማየት ተገረሙ (ማር. 1፥27)፤ ፈሪሳውያን ግን በብዴልዚቡል አጋንንትን ያወጣል አሉ። በዚያን ጊዜ፣ «... እኔ ግን በእግዚአብሔር መንፈስ አጋንንትን የማወጣ ከሆንሁ፣ እንግዲህ የእግዚአብሔር መንግሥት ወደ እናንተ ደርሳለች። ወይስ ሰው አስቀድሞ ጎይለኛውን ሳያስር ወደ ጎይለኛው ቤት ገብቶ ዕቃውን ሊነጥቀው እንዴት ይችላል? ከዚያም ወዲያ ቤቱን ይበዘብዛል» በማለቱ አጋንንቱን ማውጣት የቻለው ጎይለኛ የተባለውን ሰይጣንን አስቀድሞ በማሰሩ ነው፤ ማቴ. 12፥22-29። ኢየሱስ ሰይጣንን ያሰረው በምድረ በዳ

በእርሱ ተፈትኖ ስላሸነፈው ሳይሆን አይቀርም (ማቴ. 4፥10-11)፤ በሰይጣንና በመንግሥቱ ላይ ድሉን በግልጥ ያሳየው ግን ለሰው ኅጢአት በመስቀል ላይ በመሞት ነው፤ ቆላ. 2፥13-15። እንግዲህ ክርስቲያን ክርስቶስ ሰይጣንን አንድ ጊዜ እንዳሰረው አምኖ ይኖራል እንጂ ሰይጣንን በየጊዜው እንደገና እንዲያሰረው አልተጠራም። አሁን ሰይጣን በሰማያዊው ዓለም ስፍራ የለውም፤ ወደ ምድር ተጥሏል፤ ሉቃ. 10፥18፤ ራእ. 12፥1-12። በምድርም ክርስቶስን ድል ማድረግ ባለመቻሉ ተከታዮቹን ሊዋጋ ሄደ፤ ራእ. 12፥13-17።

መ) በአዲስ ኪዳን ዘመን፤ አጋንንት ሰዎችን ሲያጠቁ በክርስቶስ ስም እየታዘዙ ወጥተዋል፤ ይወጣሉም፤ ሐ.ሥ. 5፥16፤ 8፥7፤ 16፥18፤ 19፥12፤ 1ዮሐ. 3፥8። የክርስቶስ ዳግም ምጽአት ከሺሁ ዓመት በኋላ መሆኑን የሚያምኑ፤ ሰይጣን አሁን በመታሰሩ ሰዎች ወንጌልን እንዳይቀበሉ ሊከለክላቸው አለመቻሉን በዮሐንስ ራእይ 20፥1-3 መሠረት ያምናሉ።

ሠ) በሺሁ ዓመት (2)፤ የክርስቶስ ዳግም ምጽአት ከሺሁ ዓመት በፊት እንደሚሆን የሚያምኑ፤ በሺሁ ዓመት ውስጥ ሰይጣን በመታሰሩ የወንጌል ቃል ከቀድሞው ይልቅ ወደ ዓለም ሁሉ የሚሰፋፋ መሆኑን በዮሐንስ ራእይ 20፥1-3 መሠረት ያምናሉ።

ረ) በመጨረሻው ፍርድ፤ ከሺሁ ዓመት በኋላ ሰይጣንና መላእክቱ ወደ ዲት ባሕር ይጣላሉ፤ እስከ ዘለዓለም ቀንና ሌሊት ይሠቃያሉ፤ ራእ. 20፥10።

2. ሰይጣንና መላእክቱ ከሰዎች ጋር ልዩ ግንኙነት አላቸው

በብዙዎች ዘንድ ስለ ክፉ መናፍስት ብዙ አሳብ አለ፤ ብዙ ስምም አለ፤ መናፍስትን ስለ ማስወጣት ብዙ ትምህርትና ሥርዐት አለ። ሰይጣንና መላእክቱ ብዙ ኀይል አላቸው፤ በሰዎች ላይ ብዙ ጉዳት ያመጣሉ። አንዳንድ ሰዎች ለሰይጣን እየተገዙ ሥራውን ይሠራሉ። ሌሎች ደግሞ ወደው ባይገዙለትም እንኳ፤ በእርሱ ወይም በመላእክቱ እየተቸገሩ ይኖራሉ፤ ከእርሱ ኀይል መውጣትም አይችሉም። ሐዋርያው ጳውሎስ፤ «የዲያብሎስን ሽንገላ ትቃወሙ ዘንድ እንዲቻላችሁ የእግዚአብሔርን ዕቃ ጦር ሁሉ ልበሱ። መጋደላችን ከደምና ከሥጋ ጋር አይደለምና፤ ከአለቆችና ከሥልጣናት ጋር ከዚህም ከጨለማ ዓለም ገዢዎች ጋር በሰማያዊም ስፍራ ካለ ከክፋት መንፈሳውያን ሠራዊት ጋር ነው እንጂ» ብሎ እነዚህን ኀይላት መቃወምና ማሸነፍ ቀላል ሥራ አለመሆኑን ገልጧል፤ ኤፌ. 6፥11-12። እንግዲህ ስለዚህ ስናስብ የመጀመሪያው ርምጃ «ጠላትህን ዕወቅ» የሚለውን የተለመደ ምክር መፈጸም ነው።

አንዳንድ ሰዎች ለሰይጣን ወደው ይገዛሉ፤ ሌሎች ደግሞ ሳይወዱ በኀይል ይወሰናሉ ወይም ይታሰራሉ ወይም ደግሞ በቁጥጥሩ ሥር ይሆናሉ።

ሀ) ሰው የሰይጣንን ሥራ ወደ ሊሠራ ይችላል

የሰይጣንን ሥራ ወደ የሚሠራ ሁሉ በአጠቃላይ ጠንቋይ ተብሎ የሚጠራ ሲሆን፤ በዚህ ሥራ የተጠመዱት ሁሉ እንደየአሠራራቸው ምዋርተኛ፣ ሞራ ገላጭ፣ አስማተኛ፣ መተተኛ፣ በድግምት የሚጠነቅሉ፣ መናፍስትን የሚጠራና መታን ሳቢ የሚባሉ መጠሪያዎች አሏቸው፤ ዘዳ. 18፥9-14። ዛሬም ጠንቋዮች በልዩ ልዩ ስም ይጠራሉ። የእስራኤል ሕዝብ ጠንቋዮችን እንዲያጠፋ ታዝዟል፤ ዘጸ. 22፥18፤ ዘሌ. 20፥27። ዛሬም ክርስቲያኖች ሰይጣንን በተሰጣቸው መንፈሳዊ ሥልጣን ድል ማድረግ ይገባቸዋል፤ ሉቃ. 10፥17-20፤ ማር. 16፥17-18። ጌታችን ኢየሱስ ክርስቶስና ሐዋርያት በቅድስቲቱ አገር ከጠንቋዮች ጋር የተገናኙ ስለመሆናቸው አልተጻፈም፤ ሐዋርያት ወደ አሕዛብ ሲሄዱ ግን፤ ከእነርሱ ጋር እንደተገናኙና ሥራቸውም

እንዳጋጠማቸው ተጽፎ ይገኛል። ዛሬ ብዙ «ጠንቋዮች» መንፈሳዊ ኅይል ሳይኖራቸው ገንዘብን ለማግኘት ቢያታሉም፤ አንዳንዶች ግን በርኩሳን መናፍስት ምክንያት ልዩ ኅይል ይኖራቸው ይሆናል፤ ከዚህ የተነሳም ተአምራትን ሊያደርጉ ይችላሉ። የእግዚአብሔር ሰው ግን በመንፈስ ቅዱስ ኅይል ሊቃወማቸው ይገባል፤ ሐ.ሥ. 8+9-24፤ 13+6-12፤ 16+16-18፤ 19+19-20። ክርስቲያን የሆነ ሰው ወደ ማናቸውም ዐይነት ጠንቋይ መሄድ አይገባውም፤ ከእነርሱም ሥራ ፈጽሞ መራቅ አለበት፤ ሐ.ሥ. 19+19-20። (3)

ለ) ሰው ሳይወድ ሰይጣን ወይም ጋኔን ሊያድርበት ይችላል

ጌታችን ኢየሱስ ክርስቶስ በምድራዊ አገልግሎቱ ክፉዎችን መናፍስት ከብዙ ሰዎች ላይ አውጥቷል፤ እነዚህ መናፍስት «ጋኔን (አጋንንት)»፤ «ርኩስ» እና «ክፉ» ተብለው የሚጠሩ ሰዎች ላይ የሚያድሩ ነበሩ፤ ማቴ. 4+24፤ 8+16፤ 10+1። ዛሬም ቢሆን ክፉዎች መናፍስት በልዩ ልዩ ስም ይጠራሉ። ሐዋርያትም በኢየሩሳሌም፤ በሰማርያና በኤፌሶን ከሰዎች አጋንንትን እንዳወጡ ተጽፏል፤ ሐ.ሥ. 5+16፤ 8+7፤ 19+12።

እነዚህ መናፍስት በሰዎች ላይ ያደረጉትን በተለይ በዘጠኝ ታሪኮች ላይ እናገኛለን፡- ርኩስ መንፈስ ያደረበት ሰው ከኢየሱስ መለየቱን፤ ኢየሱስ ክርስቶስ እንደሚያጠፋውና የእግዚአብሔር ቅዱስ መሆኑን ከተናገረ በኋላ ሰውየውን እንዲንፈራገጥ አደረገና በታላቅ ድምፅ ጮኹ ከሰውየው ወጣ፤ ማር. 1+23-26፤ ሉቃ. 4+33-35።

በአንድ ሰው እና (በጳደኛው) ላይ ብዙ ርኩሳን መናፍስት ስላደራበት፤ ሰውየው ሌጊዎን ተብሏል (ሌጊዎን የሮም ክፍለ ሠራዊት መጠሪያ ነው)። እነዚህ መናፍስት ኢየሱስ የልዑል እግዚአብሔር ልጅ መሆኑንና የተወሰነ ጊዜ ብቻ በዚህ ዓለም እንደሚኖሩ ዐውቀው ሰውየው ልብስ ሳይለብስ በመቃብር እንዲኖር፤ የታሰረበትን ሰንሰለትና እግር ብረት እንዲበጥስ፤ ሌሊትና ቀን እንዲጮኹ፤ ሰውነቱን በድንጋይ እንዲቧወርና ወደ ምድረ በዳ እንዲሄድ ያደርጉ ነበር። እነዚህ አጋንንት ወደ ጥልቁ እንዳይሰደዱ በመፍራት ወደ እሪያዎች እንዲገቡ ጠየቁ፤ ተፈቀደላቸውም፤ ማቴ. 8+28-34፤ ማር. 5+1-20፤ ሉቃ. 8+27-35። ሰውየው እብድ ቢመስልም፤ ክርስቶስ ስሙን በመጠየቁ ማንነቱን እንዳልረሳ አስገነዝበው።

በሰው ላይ ያደረገውን ጋኔን እንዳይናገር አደረገ፤ ማቴ. 9+32-33።

በሰው ላይ ያደረገውን ጋኔን እንዳይይ እንዳይናገርም አድርጓል፤ ማቴ. 12+22፤ ሉቃ. 11+14።

ጋኔን የከነዓናዊቷን ሴት ልጅ እጅግ አሠቃያት፤ ማቴ. 15+21-28፤ ማር. 7+24-30።

ጋኔን አንድን ሰው ከሕፃንነቱ ጀምሮ በእሳትና በውሃ እንዲወድቅ፤ እንዲንፈራገጥ፤ አረፋ እንዲደፍቅ፤ እንዳይሰማና እንዳይናገር አደረገ። ይህም ጋኔን ከብዙ አጋንንት ለየት ያለ ነበረ፤ እርሱን ለማውጣት ታላቅ እምነትና ልዩ ጸሎት አስፈላጊ ነበረ፤ ማቴ. 17+14-18፤ ማር. 9+17-29፤ ሉቃ. 9+38-43።

የድካም መንፈስ አንዲትን ሴት ለዐሥራ ስምንት ዓመት ጉባጣ አደረጋት፤ ሉቃ. 13+11-13።

የምዋርት መንፈስ አንዲትን ገረድ እንዲውሉስ የልዑል አምላክ ባሪያዎች መሆናቸውን እንድታውቅ አደረገ፤ ሐ.ሥ. 16+16-18።

አንድ ክፉ መንፈስ ኢየሱስንና ጳውሎስን ዐወቀ፤ ላደረበት ሰው ሰባት ሰዎች ቄስለው ዕራቁታቸውን ከቤት እንዲሸሹ እንዲያደርግ ኅይል ሰጠው፤ ሐ.ሥ. 19፥11-16።

ከእነዚህ ታሪኮች አጋንንት ሰውን በብዙ ዐይነት መንገድ ለማሠቃየት ብዙ ኅይል እንዳላቸውና ሰው በራሱ ላይ ጉዳት እንዲያደርስ የሚያደርጉ መሆናቸውን፤ ኢየሱስንና አገልጋዮችን እንደሚያውቁ፤ ለዘለዓለም ፍርድ እንደተመደበባቸው እንደሚያውቁ፤ ብዙዎች በአንድነት በሰው ላይ ማደር እንደሚችሉ፤ ወደ እንስሳትም ሄደው ሊገቡ እንደሚችሉ፤ በመከላከያቸውም ልዩ ልዩ ዐይነትና ኅይል እንዳላቸው ይታያል።

ከእነዚህ ታሪኮች ጋንን፤ ሰው ማንነቱን እንዲረሳ፤ ራሱን እንዲገድል፤ ግብረገባዊ እንዳይሆን ማድረግ መቻሉን የሚያረጋግጥ ማስረጃ የለም። ለወደፊት በሰው ላይ የሚደርሰውን እንደሚያውቅም አልተገለጠም።

እንደ መላእክት ሁሉ፤ አጋንንት ዓለምንና ሰዎችን በማየት ሰዎች ከሚያውቁት ይልቅ ብዙ ነገሮችን ማወቅና ወደፊት ስለሚመጡ ነገሮች አስደናቂ ግምት ሊኖራቸው ይችላል። አጋንንት በሰው አእምሮ ውስጥ ልዩ ልዩ አሳብ ሊያሳድሩ ይችላሉ (ማቴ. 16፥23፤ ሐ.ሥ. 5፥3)፤ ነገር ግን የሰውን አሳብ ማወቅ የሚችሉ አይመስልም፤ ይህን ማወቅ የሚችለው እግዚአብሔር ብቻ ነውና፤ ኢሳ. 46፥9-10፤ 66፥18፤ ማቴ. 9፥4፤ ዮሐ. 2፥24-25፤ 1ቆሮ. 2፥11።

መ) ሰይጣንና መላእክቱን ድል ለማድረግ የምእመናን ሥልጣን

በመጽሐፍ ቅዱስ የሰይጣንና የመላእክቱ ኅይል ከፍተኛ ያለና፤ ዓላማውም የእግዚአብሔርን ፍጥረት በተለይም ሰውን ማጥፋት መሆኑን ስናስብ፤ የክርስቲያን ተጋድሎ ከባድ እንደሆነ ይታያል። አማኙም በክፉ ቀን መቆም ይችላል ዘንድ እግዚአብሔር የሚሰጠው መንፈሳዊ መሣሪያ ሁሉ ያስፈልገዋል፤ ኤፌ. 6፥10-13። በሌላ በኩል ለክርስቲያን የተሰጠው የጦር መሣሪያ በሰይጣን የሚጠበቀውን «ምሽግን ለመደምሰስ የሚችል መለኮታዊ ኅይል ያለው ነው»፤ 2ቆሮ. 10፥4 አ.መ.ት.። እንግዲህ የምእመናንን ሥልጣን በሦስት ዐውዶች ማተት ተገቢ ይሆናል።

1. ሰይጣንን በግል ሕይወት መቃወም

ያዕቆብ ፡- «... እንግዲህ ለእግዚአብሔር ተገዙ፤ ዲያብሎስን ግን ተቃወሙ፤ ከእናንተም ይሸሻል፤ ወደ እግዚአብሔር ቅረቡ፤ ወደ እናንተም ይቀርባል ...» ብሎ በማዘዙ ክርስቲያን በሰይጣን ለመሸነፍ በቂ ምክንያት የለውም፤ ያዕ. 4፥7-8። ሰይጣን የሚሸሸው፤ አማኙ ከእግዚአብሔር ጋር ሲቀራረብና ለእርሱ ሲገዛ ነው። ከዚህም የተነሣ ሐዋርያው ጴጥሮስ፤ «... በእምነት እንታችሁ ተቃወሙት» ብሎ አዟል፤ 1ኢጥ. 5፥9። ክርስቲያን ያለበትን ደረጃ ማወቅ አስፈላጊ ነው፤ በተለይ ከጨለማ ሥልጣን ወጥቶ ወደ እግዚአብሔር ልጅ መንግሥት በመግባቱ፤ ሰይጣን በክርስቲያን ላይ ምንም ዐይነት ሥልጣን ወይም መብት የሌለው መሆኑን መገንዘብ አለበት፤ ቆላ. 1፥13-14። ከዚህም ጋር ሰይጣን በክርስቶስ የተሸነፈ ቢሆንም (ማቴ. 4፥10፤ 12፥28-29፤ ቆላ. 2፥14-15)፤ በተንኮል (2ቆሮ. 11፥14፤ ኤፌ. 6፥11) እና በኅይል (1ኢጥ. 5፥8፤ ኤፌ. 6፥16) ክርስቲያንን ለመጣል ጥረት እንደሚያደርግ ማስተዋል ተገቢ ነው። ሰይጣን ከዓለም ማራኪነትና ኅይል በስተጀርባ ሆኖ ይሠራል፤ እንደዚሁም የተንኮልን ወይም የፍርሀትን አስተሳሰብን በአማኝ አእምሮ ውስጥ በመዝራት ዕቅዱን ያሳካል። ስለዚህ ክርስቲያን በመከራ ጊዜም መቆም እንዲችል፤ በመጠን እየኖረ የእግዚአብሔርን ሙሉ የጦር ዕቃ መልበስ አለበት፤ 1ኢጥ. 5፥8፤ ኤፌ. 6፥10-18።

2. በሰይጣን የተቸገሩትን ማገልገል

ክርስቶስ ለዐሥራ ሁለቱ «በአጋንንት ሁሉ ላይ» ጎይልና ሥልጣን ሰጣቸው፤ ሆኖም ይህን አገልግሎት እየፈጸሙ ሳሉ አንድ ጊዜ በዚህ ሥልጣን ጋኔን ማውጣት አልቻሉም፤ ሉቃ. 9፥1-40፤ ማቴ. 17፥16-21። ሰብዓውም ከተላኩበት ሲመለሱ፥ «ጌታ ሆይ፥ አጋንንት ስንኳ በስምህ ተገዝተውልናል» አሉት፤ ሉቃ. 10፥17። ወንጌላዊው ፌልጶስ በሰማርያ ሲያገለግል፥ «ርኩሳን መናፍስት በታላቅ ድምፅ እየጮኹ ከብዙ ሰዎች ይወጡ ነበር»፤ ሐ.ሥ. 8፥7። ሐዋርያው ጳውሎስም፥ «ከእርሷ እንድትወጣ በኢየሱስ ክርስቶስ ስም አዝሃለሁ» በማለት የምዋርተኛነትን መንፈስ ከአንዲት ገረድ አወጣ፤ ሐ.ሥ. 16፥16-18።

አንዳንዶች፥ «የመላእክት አለቃ ሚካኤል ግን ከዲያብሎስ ጋር በተከራከረ ጊዜ ስለ ሙሴ ሥጋ ሲነጋገር ፡- ጌታ ይገሥጽህ አለው እንጂ የስድብን ፍርድ ሊናገረው አልደፈረም» የሚለውን በመጥቀስ፥ ሰይጣንን ወይም አጋንንትን መገሠጽ ወይም ማዘዝ አይገባም ቢሉ፥ ይህ ጥቅስ አጋንንትን ስለ ማውጣት ሳይሆን፥ ሥልጣንን ስለሚነቅፋ ሐሰተኞች መምህራን የሚናገር መሆኑን ማስገንዘብ በቂ መልስ ነው፤ ይሁዳ 8-10።

ስለዚህ አገልግሎት ሦስት ጥያቄዎች ሊነሡ ይችላሉ ፡-

ሀ) ምእመናን ሁሉ በዚህ አገልግሎት ለመሳተፍ ተጠርተዋልን?

ለዚህ ጥያቄ ሊቃውንት ልዩ ልዩ አሳብ አላቸው፤ መጽሐፍ ቅዱስ ግልጥ የሆነና የተወሰነ መልስ አይሰጥም። ከዚህ በላይ እንዳየነው ማናቸውም ክርስቲያን ሰይጣንን መቃወም አለበት፤ አጋንንትን ማውጣት ግን በተለይ ለዚህ ሥራ ሥልጣን በተሰጣቸው ምእመናን የሚከናወን ተግባር ይመስላል። ከመንፈሳዊ ስጦታዎች አንዱ «መናፍስትን መለየት» ነው፤ ይህም ስጦታ ለዚህ አገልግሎት አስፈላጊ በመሆኑ፥ በልዩ ሁኔታ በሰይጣን የተቸገረ ሰው ቢያጋጥም የተቸገረውን ለቤተ ክርስቲያን ጎሳፊ ማቅረብ የተሻለ ሊሆን ይችላል፤ 1ቆሮ. 12፥10። በቤተ ክርስቲያን ይህን ሥልጣን የተቀበለ ሰው ባይኖር፥ እግዚአብሔር ለዚህ አገልግሎት ሥልጣን ለአንድ ሰው ሊሰጥ ይችላል፤ ወይም ለዚህ ጊዜ ብቻ ለአንድ አማኝ ጋኔን የማውጣት ጎይል ሊሰጥ ይችላል።

ለ) የሰይጣንን ሥራ እንዴት መለየት እንችላለን?

ከዚህ በላይ እንዳየነው (ሐ 2) አጋንንት ክርስቶስንና የክርስቶስን አገልጋይ ዐውቀው ይቃወማሉ (ማር. 1፥23-24፤ 5፥6-7፤ 9፥20፤ ሐ.ሥ. 16፥17፤ 19፥15)፤ ያደሩበትንም ሰው (ወይም እንስሳ) ለመጉዳትና፤ በተለይም ሰውየው ራሱን እንዲጉዳ ግፊት ያደርጋሉ፤ ማር. 5፥5-13፤ ማቴ. 9፥32፤ 12፥22፤ 17፥15፤ ሉቃ. 13፥11።

ጉዳት በሰው ላይ ሲደርስ የሚመጣው ከርኩስ መንፈስ ብቻ ሳይሆን ይችላል፤ ለምሳሌ መጽሐፍ ቅዱስ አጋንንት ያደሩባቸውና የሚጥል በሽታ ያለባቸው በማለት ልዩነት እንዳለ ያሳያል፤ ማቴ. 4፥24። አንዳንድ ጊዜ ክርስቶስ ተአምር ሲሠራ፥ ከበሽታ በስተጀርባ ጋኔን እንደነበረ ፍንጮች አሉ። የኢጥሮስን ዐማት ሲፈውስ፥ ጉዳዱን ሲገሥጸው ሳለ፥ ተግሣጹን ለመቀበል የሚችል ርኩስ መንፈስ ከጉዳዱ በስተጀርባ የነበረ ይመስላል፤ ሉቃ. 4፥38-39። ብዙ ጊዜ ሰዎችን በፈወሰ ጊዜ ኢየሱስ ለሰው ጸለየ ወይም አንድ ቃል ተናገረ። አንድ ጊዜ፥ ከዐሥራ ስምንት ዐመት ጀምሮ የድካም መንፈስ ያደረባት ቀንታም ልትቆም ከቶ ያልተቻላትን ጉባባ ሴት ፈወሰ። የምኩራብ አለቃ በሰንበት በመፈወሱ ሲወቅሰው፥ ኢየሱስ በመልሱ «ይህችም የአብርሃም ልጅ ሆና ከዐሥራ ስምንት ዓመት ጀምሮ ሰይጣን ያሰራት በሰንበት ቀን ከዚህ እስራት

ልትፈታ አይገባምን?» በማለቱ ሰይጣን ባያድርባትም እንኳ ከበሽታው በስተጓላ እንደነበረ አሳየ፤ ሉቃ. 13፥11-16።

ሐሰተኞች ነቢያት ወይም መምህራን በአጋንንት ሊመሩ ይችላሉና በምእመናን ፊት መናገር ይፈልጉ ይሆናል። አንዱ ግልጥ የሆነውን ሐሰት ቢናገር፥ ለምሳሌ፥ «ኢየሱስ የተረገመ ነው» ብሎ ቢናገር ከመንፈስ ቅዱስ አልተናገረም፤ 1ቆሮ. 12፥3። ደግሞም ከእግዚአብሔር ያልሆነ መንፈስ፥ «ክርስቶስ በሥጋ እንደመጣ» ስለማያምን፥ ክርስቶስ በሥጋ መጣ? ብለን በመጠየቅ መናፍስትን መለየት እንችላለን፤ 1ዮሐ. 4፥1-3።

በዚህ አገልግሎት ዋና መሣሪያችን ጸሎት ነው። ሰዎች ከሰይጣንና ከመላእክቱ ኅይል ነጻ እንዲወጡ መናፍስትን መገሠጽ ወይም በክርስቶስ ስም እንዲወጡ ማዘዝ አስፈላጊ ነው። ጸሎት ብቻ የሚበቃ አይመስልም፤ ምናልባት መናፍስቱ ጸሎታችንን ስለማያውቁ ይሆናል። ስለዚህ አገልጋዩ ሥልጣኑ እንደተሰጠው ዐውቆ በክርስቶስ ስም ማዘዝ ይገባዋል። መናፍስት ደንቆሮች አይደሉምና ከፍ ባለ ድምፅ መጮኽ አያስፈልግም። ሥልጣኑ የክርስቶስ ስም እንጂ የአገልጋዩ ዘዴ፥ የሰሙ አጠራር ወይም የድምፁ ኅይል አይደለም፤ ማር. 1፥25-27። ክርስቶስም ሆነ ሐዋርያት ትእዛዝ በመስጠት እንጂ እጅ በመጫን አጋንንትን አላወጡም።

ሐ) ሰይጣን ወይም ጋኔን በአማኝ ላይ ሊያድር ይችላልን?

ሰዎች የክርስቶስንና የመጥምቁ ዮሐንስን ትምህርት ለማቃለል ሲፈልጉ፥ ብዙ ጊዜ ጋኔን አለባችሁ በማለት ሰደቧቸው፤ ማቴ. 11፥18፤ ሉቃ. 7፥33፤ ዮሐ. 7፥20፤ 8፥48-49-52፤ 10፥20። ብዙዎች ጋኔን እንዳለባቸው ባያምኑም፥ በግልጥ የሚያምኑ አንዳንድ ሰዎች ሊኖሩ ይችሉ ነበር። በመጥምቁ ዮሐንስና በክርስቶስ ላይ በሰውነታቸው የጋኔን ሥራ ፈጽሞ አይታይም ነበር፤ ስለዚህ ሰዎች ጋኔን አለባችሁ ማለታቸው ጋኔን በትምህርታቸው ላይ ተጽእኖ ማድረጉን እንጂ ጠቅላላ ሕይወታቸው መበላሸቱን ለማመልከት የሚሞክር አልነበረም። እንግዲህ «ጋኔን አለበት» ከሚለው በመነሣት ዐልፎ ዐልፎ ጋኔን በሰው ትምህርት ወይም በንግግር ላይ ትርምስን ብቻ ያመጣል፤ ወይም ሁልጊዜ በሰው ሁለንተና ላይ ሥቃይን ያመጣል ብሎ ማሰብ ይቻላል፤ ሉቃ. 8፥27። በሳኦል ላይ ከፋ መንፈስ ዐልፎ ዐልፎ መጣ፤ ጠቅላላ ሁኔታውን ግን አልተቈጣጠረውም፤ 1ሳሙ. 16፥14-23።

ብዙ ጊዜ «ጋኔን ያደረበት» ተብሎ የሚተረጎመው የግሪክ ግሥ ከባድ የሆነውን የጋኔን ሥራ ያመለክታል፤ ማቴ. 4፥24፤ 8፥16-28-33፤ 9፥32፤ 12፥22፤ 15፥22፤ ማር. 1፥32፤ 5፥15-16-18፤ ሉቃ. 8፥36፤ ዮሐ. 10፥21።

ልዩ ልዩ ዐይነት የሰይጣን ሥራ አለና ክርስቲያን በተለያዩ መንገድ ሊፈተን ይችላል፤ ማቴ. 16፥23፤ ሉቃ. 4፥2፤ 9፥39፤ 22፥31-32፤ 2ቆሮ. 11፥14፤ 12፥7፤ ኤፌ. 6፥12፤ 1ጴጥ. 5፥8፤ ያዕ. 4፥7። ዐሥራ ስምንት ዓመት በሰይጣን እስራት ሥር የነበረችዋ ጉባባ ሴት «የአብርሃም ልጅ» ነበረችና ጋኔን በክርስቲያን ላይ ሥጋዊ ጉዳት ማስከተል የሚችል ይመስላል።

እንግዲህ ክርስቲያን ትክክለኛው ነገር ምን እንደሆነ ለማወቅና ለማድረግ ኅይል እስከማይኖረው ድረስ ሰይጣን ያድርበት ይሆናል ማለት አንችልም፤ ምክንያቱም አማኙ ከክርስቶስ ጋር በመነሣቱ ከጸጋ በታች ነው፤ ኖሞ 6፥4-11-14። ሆኖም ክርስቲያን ለሰይጣን በር ቢከፍት፥ ሰይጣን ብዙ ነገር በአማኙ ላይ ሊሠራ ይችላልና ለዚህ ልዩ የሆነ መንፈሳዊ አገልግሎት ሊያስፈልገው ይችላል፤ ኤፌ. 4፥27፤ ማቴ. 12፥43-45።

አንዳንዶች ሰው መንፈስ ቅዱስን ከተቀበለ፣ እንዴት ጋኔን ሊኖርበት ወይም ሊያድርበት ይችላል? ብለው ይጠይቃሉ። እንደዚህ ያሉ ብዙ ተመሳሳይ ጥያቄዎች አሉ፤ ለምሳሌ ሰው ዳግመኛ ከመንፈስ ቅዱስ ከተወለደና በክርስቶስ አዲስ ፍጥረት ከሆነ እንዴት ጎጢአት ሊሠራ ይችላል? የሚል ጥያቄም አለ፤ ሆኖም ክርስቲያኖች ጎጢአት ይሠራሉ፤ ብዙ ጊዜ ዐዘነው ጎስሳ ይገባሉ። ክርስቲያን በትክክለኛው መንገድ ቢኖር ጎጢአት አይሠራም፤ ጋኔንም አያሸንፈውም። ከትክክለኛው መንገድ ቢወጣ ግን፣ ጎጢአት ሊሠራና ጋኔን አካሄዱን በተለያየ ደረጃ ሊያዳክምበት ይችላል።

3. ሰይጣንና መላእክቱን በወንጌል ስብከት ጎይል ማሸነፍ (4)

ብዙ ጊዜ ተደጋግሞ እንደተገለጠው ክርስቶስ አገልግሎቱን ከመጀመሩ በፊት ሰይጣንን አስሮታል፤ በመስቀል ላይ የጨለማን ጎይላት ሁሉ ድል ነሣና ከትንሣኤው በኋላ በሰማይና በምድር ሥልጣንን ሁሉ ይዞ፣ በመንፈስ ቅዱስ ጎይል ወንጌሉን እንዲሰብኩ ደቀ መዛሙርትን ሰደዳቸው። ሐዋርያት ሲወጡ ወንጌል እየሰበኩ ቤተ ክርስቲያንን በሰበኩባቸው አገሮች ሁሉ ተከሉ። ሰዎችን ከርኩሳን መናፍስት ፈወሷቸው፤ ልዩ ልዩ ዐይነት የጥንቂላ ተግባር የሚሠሩ ሰዎች ሲቃወሟቸው ለወንጌል ዕንቅፋት እንዳይሆኑ እንደየሁኔታቸው ተቃውመው አሸነፏቸው። ብዙ መከራ ቢደርስባቸውም፣ ይህ የሆነው ከአይሁድና ከአሕዛብ ጥላቻና ተቃውሞ የተነሣ ነው እንጂ ከክፉ መናፍስት ጎይል አልነበረም። ይህን ታሪክና ትምህርት በተለይ «ትምህርተ ቤተ ክርስቲያን» በሚለው ክፍል እንመረምራለን።

እስከ አሁን ድረስ የተወሰኑ ሰዎች በሰይጣን ሲቸገሩ ክርስቶስና ሐዋርያት እንዴት እንደፈወሷቸው ወይም ሰይጣንን እንዴት እንደገሠዱት አይተናል። ሆኖም በቤተ ክርስቲያን፣ በከተማ ወይም በገጠር ክፉ «መንፈስ» እንዳለ ይታሰባል። መጽሐፍ ቅዱስ ስለዚህ ምን እንደሚያስተምር ስንመረምር ክርስቶስና ሐዋርያት ያደረጉትን ልብ ማድረግ ይገባናል።

ሀ) ክርስቶስ ስብከቱን ከመጀመሩ በፊት ሰይጣንን አሰረ፤ ከዚያ በኋላ እንደገና አላሰረውም ወይም ሐዋርያት እንዲያስሩት አላዘዛቸውም፤ በሰዎች ላይ አጋንንት አድረው ሲገኙ አወጣቸው፤ ሐዋርያትም እንዲያወጧቸው ሥልጣንን ሰጣቸው።

ለ) ሐዋርያት በቤተ ክርስቲያን ክፉ ነገር ሲያጋጥም፣ ስለ ትክክለኛ ሥራና አካሄድ ሲያስተምሩ አስፈላጊ ሲሆን የተወሰኑ ሰዎችን ገሠጿቸው እንጂ አጋንንትን በዘወትር ሥርዐት ወይም ትእዛዝ አልገሠዱም ወይም ከቤተ ክርስቲያን አላወጡም፤ ይህም እንዲደረግ ትእዛዝ አልሰጡም።

ሐዋርያው ጳውሎስ ከብዙ ስሕተት በስተጀርባ አጋንንት እንዳሉ በማወቅ፣ «በኋለኞች ዘመናት አንዳንዶች የሚያስቱ መናፍስትንና በውሸተኞች ግብዝነት የተሰጠውን የአጋንንት ትምህርት እያዳመጡ፣ ሃይማኖትን ይክዳሉ» ብሎ የመንፈስ ቅዱስን ማስጠንቀቂያ ጻፈ። በትምህርታቸው ውስጥ መጋባትን እንደሚከለክሉ፣ እግዚአብሔር ከፈጠረው መብል እንዲርቁ ምእመናንን እንደሚያዝዙ ተገልጧል፤ 1ጢሞ. 4፡1-4። እንደዚሁም ጤናማ ትምህርትን የሚቃወሙ በሰይጣን መጠመዳቸውን አሳስቧል፤ 2ጢሞ. 2፡24-26። ሐዋርያው ዮሐንስም ጎጢአትን የሚያደርጉና ወንድሞቻቸውን የማይወዱ የሰይጣን መሆናቸውን ያሳያል፤ በተለይ ወንድሙን የገደለው ቃየን የክፉ መሆኑን ይገልጣል፤ 1ዮሐ. 3፡8; 10፡12። ሰይጣን ከክፉ ሥራ ሁሉ በስተጀርባ ቢገኝም ሰዎች ለሚያደርጉት ሁሉ ገላፊዎች ናቸው፤ ሐዋርያትም ምእመናን እንዴት መኖር እንደሚገባቸው ያስተምራሉ እንጂ በቤተ

ክርስቲያን ሰይጣንን አይገሥዱም፤ ከቤተ ክርስቲያን እንዲወጣም አያገዙም። በዚህ ፈንታ ምእመናን ሰይጣንን መቃወም እንዴት እንደሚችሉ ያስተምራሉ (ክፍል 1 ይመ.)።

ሐ) ሐዋርያት ወንጌል ለመስበክ ወደ አዲስ አገር ሲገቡ፥ ሰይጣንን አላሰሩትም፤ የአገሩ «መንፈስ» ምን እንደሆነ አልመረመሩም፤ ወይም ስሙ ማን እንደሆነ አልጠየቁም። በአንድ በኩል የክርስቶስ ሥልጣን ሁሉ በምድር ላይ እንዳለ፥ በሌላ በኩል ሰይጣን የዚህ ዓለም ገዥ እንደሆነ ዐውቀው ወንጌልን ሰበኩ፤ ብዙ ሰዎችን አሳመኑና ሰዎች ከሰይጣን መንግሥት ወደ ክርስቶስ መንግሥት ተሻገሩ። እስከ ዓለም ፍጻሜ ድረስ ቤተ ክርስቲያን የሐዋርያትን አርአያ በተከተለች መጠን በሥራዋ ላይ መልካም ውጤቶችን ታያለች።

ማስታወሻ

(1) GRUDEM (ም. 20) ስለ ሰይጣንና ስለ መላእክቱ ሰፋ ያለ ትምህርት ይሰጣል።

(2) ዓኛው ጥናት «ትምህርተ ፍጻሜ» ይመ.

(3) በመቅመቃ «ጥንቄላ»፥ «ጠንቋይ» እና በየአርአስቱ ይመ.

(4) TERRITORIAL SPIRITS AND WORLD EVANGELISATION በCHUCK LOWE የተጻፈና በMENTOR/OMF የታተመ "STRATEGIC LEVEL SPIRITUAL WARFARE" የሚለውን አዲስ የወንጌል ስርጭት ዘዴ በመጽሐፍ ቅዱስ እውነት ላይ የተመሠረተ አለመሆኑንና አላቡ ቢተነተን ለእውነተኛ የወንጌል ሥራ ዕንቅፋት መሆኑን ያሳያል።

ክፍል 3 - የፍጥረት አስተዳደር

ምዕራፍ 35 - መግባተ እግዚአብሔር

እግዚአብሔር ዓለምን ከፈጠረው ጀምሮ በዕቅዱ መሠረት ይጠብቀዋል። የእግዚአብሔር ኅይል አይለወጥምና ዓለምን በፈጠረበት በዚህ ኅይል አሁን ይቋጣጠረዋል። እግዚአብሔር ለዓለምና በዓለም ውስጥ የሚያደርገው ሁሉ መግባተ እግዚአብሔር (የእግዚአብሔር መጋቢነት) ይሰኛል፤ ይህም በእንግሊዝኛ ቋንቋ PROVIDENCE የሚባለው ቃል ነው።

እግዚአብሔር የዓለም ንጉሥ ነው። ዳዊትና ሌሎች፡ «እግዚአብሔር በአሕዛብ ላይ ነገሠ፤ ... በቅድስናው ዙፋን ይቀመጣል»፤ «እግዚአብሔር ግን ከዓለም አስቀድሞ ንጉሥ ነው»፤ «እግዚአብሔር ነገሠ ... ዓለም እንዳትናወጥ አጸናት»፤ «በአሕዛብ መካከል እግዚአብሔር ነገሠ በሉ»፤ «እግዚአብሔር ነገሠ፤ ምድር ሐሜትን ታድርግ»፤ «እግዚአብሔር ነገሠ፤ አሕዛብ ይደንግጡ»፤ «እግዚአብሔር ለዘለዓለም ይነግሣል» በማለታቸው የእግዚአብሔርን ልዕልናና ሥልጣን ያከብራሉ፤ መዝ. 47፥8፤ 74፥12፤ 93፥1፤ 96፥10፤ 97፥1፤ 99፥1፤ 146፥10። ነቢያትና ሐዋርያው ዮሐንስ እግዚአብሔርን በሰማያዊው ዙፋን ተቀምጦ አዩት፤ ኢሳ. 6፥1፤ ሕዝ. 1፥26፤ ራእ. 4፥1-11፤ 21፥5፤ 22፥1-3።

እግዚአብሔር ሲነግሥ ከዓለሙ ሩቅ አይደለም፤ ከመግባቱ ውጭ አንድም ነገር አይገኝም። የእግዚአብሔር ቍጥጥር በሚከተሉት ላይ እንደሆነ ተገልጧል፡ (1) ፦

ሀ) በዓለማት ሁሉ ላይ፤ መዝ. 103፥19፤ ዳን. 4፥34-35፤ ኤፌ. 1፥11።

ለ) በቀላላዊ ዓለም ላይ፤ ኢዮብ 37፥5-10፤ መዝ. 104፥14፤ 135፥6፤ ማቴ. 5፥44-45።

ሐ) በእንስሳት ላይ፤ መዝ. 104፥11-12-21-28፤ ማቴ. 6፥26፤ 10፥29።

መ) በሕዝቦች ጉዳይ ሁሉ ላይ፤ ኢዮብ 12፥23፤ መዝ. 22፥28፤ 66፥7፤ ሐ.ሥ. 17፥26-27።

ሠ) በሰው ልደትና ዕድል ፈንታ ላይ፤ 1ሳሙ. 16፥1፤ መዝ. 139፥16፤ ኢሳ. 45፥1-6፤ ገላ. 1፥15-16።

ረ) በሰው ሕይወት ስኬትና ውድቀት ላይ፤ መዝ. 75፥6-7፤ ሉቃ. 1፥52።

ሰ) በድንገተኛና በአነስተኛ ነገሮች ላይ፤ ምሳ. 16፥33፤ ማቴ. 10፥30።

ሸ) መልካም ሰዎችን በመጠበቅ ላይ፤ መዝ. 4፥8፤ 5፥12፤ 63፥8፤ 121፥3፤ ሮም 8፥28።

ቀ) ለሕዝቡ አስፈላጊውን በመስጠት ላይ፤ ዘፍ. 22፥8-14፤ ዘዳ. 8፥3፤ ፊል. 4፥19።

በ) ጸሎትን በመመለስ ላይ፤ 1ሳሙ. 1፥19-20፤ 2ዜ.መ. 33፥13፤ መዝ. 65፥2፤ ማቴ. 7፥7፤ ሉቃ. 18፥7-8።

ተ) ኅጥአንን በመቅጣት ላይ፤ መዝ. 7፥12-13፤ 11፥6።

መግባት እግዚአብሔርን በሦስት ተግባሮች ላይ ተመርኩዞ መመርመርና ማጥናት የተለመደ ነው፤ እነርሱም እግዚአብሔር ሁሉን ይጠብቃል፤ ሁሉን ያንቀሳቅሳልና ሁሉን ይቋጣጠራል የሚሉት ናቸው። በእነዚህ ተግባሮች ዙሪያ የሚታየው መግባት እግዚአብሔር ከተብራራ በኋላ ስለ አንዳንድ ልዩ ድርጊቶች በተለይም ስለ ተአምራት ግተት አስፈላጊ ነው።

ሀ) እግዚአብሔር ሁሉን ይጠብቃል

እግዚአብሔር ሁሉን ሲጠብቅ ነገሮቹ እንዳይጠፉ ብቻ ሳይሆን፤ እንደተፈጥሮአቸው እንዲገኙና የተፈጥሮአቸውን ግብ እንዲፈጽሙ ያደርጋል። አንዳንድ ሰዎች፤ እግዚአብሔር ነገሮችን ሁሉ እየፈጠረ ይሄዳል፤ ወይም ነገሮች ሁሉ ከእግዚአብሔር እየወጡ ይኖራሉ ይላሉ። ይህ አስተሳሰብ ነገሮቹን ዋጋቢስ ያደርጋቸዋል፤ በተለይም እንደዚህ ከሆነ ሰዎች ነጻ ፈቃድና ኅላፊነት አይኖራቸውም ነበር።

የእግዚአብሔር ጥበቃ በብዙ ጥቅሶች ተረጋግጧል። ጌታችን ኢየሱስ ክርስቶስ ሥልጣን በሰማይና በምድር አለው (ማቴ. 28፥18) እና ሁሉን በሥልጣኑ ቃል እየደገፈ በግርማው ቀኝ ተቀምጧል፤ ዕብ. 1፥3። ይህንም ሲያደርግ ሁሉ በእርሱ በአንድ ላይ ተያይዟል፤ ቆላ. 1፥17። በዚህ ምክንያት ሐዋርያው ጳውሎስ ሰዎች ሁሉ በእግዚአብሔር ሕያዋን፤ የሚንቀሳቀሱና የሚኖሩ መሆናቸውን መናገር ቻለ፤ ሐ.ሥ. 17፥28። ሐዋርያው ጴጥሮስም ሰማያትና ምድር በፍርድ ቀን ለሚመጣው እሳት እንደተጠበቁ ገልጧል፤ 2ጴጥ. 3፥7። ብዙ ሌሎች ጥቅሶች በዚህ ምዕራፍ መግቢያ ላይ ይህን ትምህርት ይገልጣሉ።

መጽሐፍ ቅዱስ እግዚአብሔር ፍጥረቱን ሁሉ እንደሚጠብቅ ሲያስተምር፤ በተለይ ሕዝቡን በመጠበቁ ላይ ያተኮራል፤ ዘፍ. 28፥15፤ 49፥24፤ ዘጸ. 14፥29-30፤ ዘጸ. 1፥30-31፤ 2ዜ.መ. 20፥15-17፤ ኢዮብ 1፥10፤ 36፥7፤ መዝ. 32፥6፤ 34፥15፤ 17፤ 19፤ 37፥15-20፤ 91፥1-4፤ 121፥3-4፤ 7-8፤ 125፥1-2፤ ኢሳ. 40፥11፤ 43፥2፤ 63፥9፤ ሕዝ. 34፥11-12፤ 15-16፤ ዳን. 12፥1፤ ዘካ. 2፥5፤ ሉቃ. 21፥18፤ 1ቆሮ. 10፥13፤ ራእ. 3፥10።

ለ) እግዚአብሔር ሁሉን ያንቀሳቅሳል

እግዚአብሔር በቦታ አይወሰንምና በሁሉ ዘንድ ይገኛል። በሁሉ ዘንድ ሲገኝም መገኘቱም ሆነ አሠራሩ የተለያየ ነው። ለምሳሌ የእግዚአብሔር መንፈስ በሁሉ ዘንድ ቢገኝም በምእመናን ልብ ብቻ ይኖራል፤ ዮሐ. 14፥17፤ 1ቆሮ. 6፥19-20፤ 1ተሰ. 4፥8። መግባት እግዚአብሔርን በተመለከተ እግዚአብሔር በሰው ዘንድ እንዴት ይሠራል ወይም ሰው ከእግዚአብሔር ጋር እንዴት ይራመዳል? የሚል ጥያቄ አለ። አብርሃም የእግዚአብሔር ወዳጅ ተባለ (ያዕ. 2፥23)፤ ጌታችን ኢየሱስ ክርስቶስ ሐዋርያትን ወዳጆች አላቸው፤ ዮሐ. 15፥15። ብዙ ሰዎች ግን ከበደላቸው የተነሣ የእግዚአብሔር ጠላቶች ሆነዋል፤ ሆኖም ያለ እግዚአብሔር አይኖሩም ነበር፤ እግዚአብሔር በእነርሱ ዘንድና በእነርሱ አማካይነት ይሠራል። እንግዲህ እግዚአብሔር በሰው ዘንድ እንዴት ይሠራል? ለዚህ ጥያቄ ብዙ መልሶች ይሰጣሉ። ክርስቲያኖች እግዚአብሔር ከሁሉ በላይ መሆኑን ስለሚያምኑ፤ ለጥያቄው መልስ ሲሰጡ የሰው ነጻነትና ኅላፊነት እንዲከበር ይፈልጋሉ፤ ምክንያቱም ሰው ግብረገባዊ ፍጡር መሆኑ ይሰማቸዋል።

አንዳንድ ሰዎች እግዚአብሔርና ሰው አብረው እንደሚጓዙ ሁለት መንገዶች እንደሆኑ ያስባሉ። ይህ ተገቢ ምሳሌ አይሆንም፤ ምክንያቱም ብዙ ጊዜ የእግዚአብሔርና የሰው ግብ አንድ አይደለም። የክርስቲያንና የእግዚአብሔር ግብ አንድ ሲሆን፣ ክርስቶስ፣ «እስከ ፃለም ፍጻሜ ድረስ ሁልጊዜ ከእናንተ ጋር ነኝ» (ማቴ. 28፥20) ሲልና ተከታዮቹን እንደ ወዳጆች ሲቈጥራቸው፣ አብሮ መገኘቱ በመንፈስ እንጂ በመንገድ ላይ ያለ ምድራዊ መንገደኛ እንደሚገኝ አይደለም።

እንግዲህ ሰው ቢያውቅም ባያውቅም፣ እግዚአብሔር ከእርሱ ጋር በመንፈሳዊ ዐይነት አለ ማለት ይረዳልን? እንደዚህ ከሆነ እግዚአብሔር ከሰው ጋር ወይም በሰው ዘንድ ሲሠራ፣ እግዚአብሔር በአንድ በኩል ለሚሆነው ኅላፊ ሲሆን፣ በሌላ በኩል ሰው ኅላፊ ነውን? በሌላ አነጋገር በአንድ ድርጊት ውስጥ የእግዚአብሔር ድርሻ አለ፤ የሰውም ድርሻ አለ ማለት እንችላለን? እንደዚህም ከሆነ «ከእኔ ጋር እንድትሆን የሰጠኸኝ ሴት ...» (ዘፍ. 3፥12) የሚለው የአዳም ማመካኛ አባባል ትክክለኛ ነበረ!

መጽሐፍ ቅዱስ የእግዚአብሔርንና የሰውን አብሮ መገኘት እንደዚህ አይገልጸውም። መጽሐፍ ቅዱስ እያንዳንዱ ሰባዊ ድርጊት የእግዚአብሔር፣ የሰውም ድርጊት እንደሆነ ይመለከተዋል። ይህንም በትምህርታችን አስቀድመን አይተነዋል። ለምሳሌ ሐዋርያት መልእክቶቻቸውን ጻፉ፤ የተጻፈውም የእግዚአብሔር ቃል ነው፤ ይህን በውል ለመረዳት ምዕራፍ 7 መጽሐፍ ቅዱስና እስትንፋስ እግዚአብሔር በተሰኘው ርእስ ሥር የቀረበውን ይመ። «ስለዚህ ሰው አባቱንና እናቱን ይተዋል ...» የሚለው የአዳም (ወይም የኤሪት ጸሐፊ) ቃል ሲሆን (ዘፍ. 2፥24)፣ የእግዚአብሔርም ቃል ነው፤ ማቴ. 19፥4-5። ቀያፋ፣ «አንድ ሰው ስለ ሕዝቡ ይሞት ዘንድ እንዲሻል ...» የሚለውን በመናገሩ ክርስቶስን የሚቃወም ሰው እንኳን የእግዚአብሔርን ቃል መናገር መቻሉን አሳይቷል፤ ዮሐ. 11፥49-53። ቀያፋ ተናገረ፤ ለተናገረው ቃል ኅላፊ ነበረ፤ ሆኖም የተናገረው የእግዚአብሔር ቃል ነበረ። ይህ ሐቅ በሰይጣን ዘንድ እንኳን ይታያል። መጽሐፍ ቅዱስ «ሰይጣንም በእስራኤል ላይ ተነሣ፤ እስራኤልንም ይቈጥር ዘንድ ዳዊትን አንቀሳቀሰው» (1ዜ. መ. 21፥1) እና «ደግሞም የእግዚአብሔር ቁጣ በእስራኤል ላይ ነደደ፤ ዳዊትንም፡- ሂድ፤ እስራኤልንና ይሁዳን ቁጠር ብሎ በላያቸው አስነሣ» (2ሳመ. 24፥1) በማለቱ ዳዊትን እግዚአብሔር አነሣ ሥተታል፤ ሰይጣንም ሕዝቡን እንዲቈጥር የቀሰቀሰው መሆኑን ያሳያል፤ ምዕራፍ 36ለ ደግሞ ስለዚህ ታሪክ ይመ። እግዚአብሔር በእስራኤል ላይ ተነሣ፤ ሰይጣንም በእስራኤል ላይ ተነሣ። ይህ ስለ እግዚአብሔር ፍትሕና ደግነት ጥያቄዎችን ስለሚያስነሣ በምዕራፍ 37 መልሶችን እንፈልጋለን። አሁን ከላይ የተገለጠው ሥራ የእግዚአብሔርና የሰው (ወይም የመልአክ ወይም የእንስሳ እንኳ) መሆኑን መጽሐፍ ቅዱስ እንዴት እንደሚያብራራው እንመለከታለን።

ከግሪክ ባለ ቅኔዎች አንዱ «በእርሱ (በእግዚአብሔር) ሕያዋን ነንና እንንቀሳቀሳለን፤ እንኖርማለን» ብሎ ተናገረ፤ ሐዋርያው ጳውሎስም አሳቡ ትክክለኛ መሆኑን አረጋገጠ፤ ሐ.ሥ. 17፥28። እግዚአብሔር ሁሉን ያንቀሳቀሳል ስንል እግዚአብሔር ማንኛውም ሕያው ነገር እንደተፈጥሮው እንዲያድግና እንዲሄድ፣ ሰውን መልአክንም እንደ ጠባዩ እንዲሠራ ያደርገዋል። እንግዲህ ከዚህ ሁሉ የተነሣ ስለ ማናቸውም ድርጊትና ክሥተት የሁለትዮሽ አነጋገር አይቀርም። ይህ የመግባተ እግዚአብሔር ምሥጢር ነው። ስለዚህ፡-

ሀ) እግዚአብሔር ሁሉን ያደርጋል፤ ሰውም (ወይም ሰይጣን ወይም ሌላ ፍጡር) ፈቅዶ ይሠራዋል። እዚህ ላይ ሁለት የድርጊት መነሻዎች ይታያሉ።

ለ) ሁሉ እንደ እግዚአብሔር ትእዛዝ ባይሆንም፤ የእግዚአብሔር ፈቃድ ይፈጸማል። እዚህ ላይ የእግዚአብሔር ፈቃድ በሁለት አቅጣጫ ይታያል።

ሐ) በሰው በኩል ኅጢአት ቢገኝም፤ የሚሆነውን እግዚአብሔር ያዘዘዋልና ለሕዝቡ በረከት ይጠቀምበታል። እዚህ ላይ ድርጊት ከሁለት አመለካከቶች አቅጣጫ ይታያል።

መ) እግዚአብሔር ሁሉን ቢወስንም የክፋት ምንጭ አይደለም። እዚህም ላይ እግዚአብሔር ከድርጊቶች ጋር ያሉት ሁለት ግንኙነቶች ይታያሉ (2)።

በእነዚህ አራት ሐቆች መሠረት የምናትተው የፍጡር ነጻነት ምሥጢር ነው። በሌላ አነጋገር እግዚአብሔር ጌታ ቢሆንም፤ አመክንዮታውያን ፍጡራት ነጻነት ያላቸው፤ ግብረገባውያን፤ «አዎን» ወይም «አይደለም» ማለት ቻዮችና ለፈጣሪያቸው ስለሚያደርጉት ሁሉ ተጠያቂዎች ናቸው። ሆኖም ይህ እንዴት እንደሚቻል ምሥጢር ነው። መጽሐፍ ቅዱስ ስለሚያስተምረው ይህን ምሥጢር በተመለከተ ምእመናን በእምነት እንጂ በዐይን እያዩት አይመላለሱም።

በዚህ ዐይነት አስተሳሰብ እግዚአብሔር ሁሉን ያንቀሳቅሳል። ይህ ሥራ በእንግሊዝኛ ቋንቋ CONCURRENCE ወይም COMPATABILISM (በPG) ተብሏል። ይህ ትምህርት፤ ሁሉ እግዚአብሔር ነው፤ እግዚአብሔር ከዓለም ርቆ ይገኛል፤ እግዚአብሔር ከሌላ ጋር (ከሰይጣን ወይም ከቀሳብ ዓለም ጋር) ሥልጣኑን ይካፈላል፤ እግዚአብሔር ስለ ፍጥረቱ አያስብም የሚሉትን ትምህርት ያፈርሳል (3)። ትምህርቱም ሰው «ሮቦት» ወይም አሻንጉሊት አለመሆኑን ያሳያል።

ሐ) እግዚአብሔር ሁሉን ይቈጣጠራል

እግዚአብሔር ሁሉን ይጠብቃል፤ ያንቀሳቅሳል፤ ይቈጣጠራል የሚሉት ድርጊቶች የተለያዩ ሳይሆኑ በአንድነት የሚፈጸሙ የመግባተ እግዚአብሔር ሥራዎች ናቸው። እግዚአብሔር ሁሉን ለክብሩ በመፍጠር፤ ዓላማው ይፈጸም ዘንድ ሁሉን ይቈጣጠራል። በምዕራፍ 29 እንዳየነው እግዚአብሔር ዓለም ሳይፈጠር እንደ አሳቡ ሁሉን ወሰነ (ኤፌ. 1፥11)፤ ሁሉ ከእርሱ፤ በእርሱና ለእርሱ ነው (ሮሞ 11፥36)፤ ይህም ሁሉ ለክብሩ ነው፤ ራእ. 4፥10-11። የእግዚአብሔርን ቅጥጥር ስናስብ በተለይ ሁለት ነገሮችን መገንዘብ አለብን።

1. የእግዚአብሔር መንግሥት በዓለም ላይ የሚገለጥ ንጉሣዊና ልዑላዊ አገዛዙ ነው

ዳዊት እንዳለው የእግዚአብሔር መንግሥት ሁሉን ትገዛለች፤ መዝ. 103፥19። በዚህ ምዕራፍ መግቢያ መግባተ እግዚአብሔር ሁሉን እንደሚቈጣጠር በዝርዝር አይተናል። ምድራውያን ነገሥታት ታላቅ የመንግሥት ጉዳዮችን እንጂ እያንዳንዱን ሰውና በሰው አኗኗር የሚከሠተውን እያንዳንዱን ነገር ተመልክተው መቈጣጠር አይችሉም። እግዚአብሔር ግን አንድም ነገር ሳይቀር ሁሉን ይቈጣጠራል።

አንዳንድ ሰዎች፤ የእግዚአብሔርን ንጉሥነትና ጌትነት በብሉይ ኪዳን አስተሳሰብ መሠረት ይመለከቱታል። እነርሱ በእግዚአብሔር ፍቅር ላይ በማተኩር የእግዚአብሔርን አባትነት ከፍ ከፍ ያደርጉታል። አዲስ ኪዳን እግዚአብሔር የምእመናን አባት መሆኑን ሲያስተምር (ማቴ. 6፥9፤ ሮሞ 8፥16፤ ገላ. 4፥6) የሰዎች ሁሉ አባት መሆኑን ግን አያስተምርም፤ ዮሐ. 8፥41-44። ምእመናን እግዚአብሔር አባታቸው በመሆኑ ሲደሰቱ፤ የዓለም ንጉሥ መሆኑንም መገንዘብ ይገባቸዋል። ይህ ደግሞ የአዲስ ኪዳን ትምህርት ነው። ኢየሱስ በምድር ሳለ ብዙ ጊዜ ስለ መንግሥተ

ሰማያት ትምህርትና ምሳሌዎች ሲሰጥ፤ ከሕማማቱ በኋላ «ሥልጣን ሁሉ በሰማይና በምድር ተሰጠኝ» በማለቱ የዓለም ንጉሥ መሆኑን አረጋግጧል፤ ማቴ. 28፥18። ሐዋርያው ጳውሎስም በአቴና ስለ እግዚአብሔር ሲያስተምር፤ «ዓለሙንና በእርሱ ያለውን ሁሉ የፈጠረ አምላክ እርሱ የሰማይና የምድር ጌታ ነው ... ቀን ቀጥሯልና፤ በዚያም ቀን ባዘጋጀው ሰው እጅ በዓለሙ ላይ በጽድቅ ሊፈርድ አለው፤ ስለዚህም እርሱን ከሙታን በማስነሣቱ ሁሉን አረጋግጧል» ብሎ የክርስቶስን ሥልጣን ገለጠ፤ ሐ.ሥ. 17፥24:31። ሐዋርያው፤ ለጢሞቴዎስ ሲጽፍ እግዚአብሔር ብቻውን አምላክ የሚሆን የማይጠፋ፤ የማይታይ፤ የዘመናት ንጉሥ፤ ብቻውን የሆነ ገዥ፤ የነገሥታት ንጉሥና የጌቶች ጌታ መሆኑን ገልጦታል፤ 1ጢሞ. 1፥17፤ 6፥15። ሐዋርያው ዮሐንስም፤ «... ሁሉን የሚገዛ ጌታ አምላካችን ነግሥአልና» የሚለውን ታላቅ ሰማያዊ ድምፅ ሰማ፤ ራእ. 19፥6። እግዚአብሔር ሁሉን ስለሚቈጣጠር፤ ጳውሎስ፤ «እግዚአብሔርንም ለሚወዱት እንደ አሳቡም ለተጠሩት ነገር ሁሉ ለበጎ እንዲደረግ እናውቃለን» የሚለውን የማጽናኛና የተሰፋ አሳብ ሊጽፍ በቃ፤ ሮሞ 8፥28።

2. የእግዚአብሔር መንግሥት ለሚገዛቸው ፍጡራን ተፈጥሮ ተስማሚ ነው

እግዚአብሔር ዓለምን ሲፈጥር ሁሉን በቅደም ተከተል እንዳደረገና ለሕያዋን ፍጥረታት አኗኗር አስፈላጊ የሆነውን ሁሉ እንዳዘጋጀ አይተናል። ክፋት ወደ ዓለም ቢገባም፤ እግዚአብሔር በከፋዎችና በበጎዎች ላይ ፀሓይን ያወጣል፤ በጻድቃንና በጎጢአተኞችም ላይ ዝናቡን ያዘንባል፤ ማቴ. 5፥45። ከፍጥረት ሁሉ ጋር ቃል ኪዳን ገብቷልና፤ «በምድር ዘመን ሁሉ መዝራትና ማጨድ፤ ብርድና ሙቀት፤ በጋና ክረምት፤ ቀንና ሌሊት አያቋርጡም» ብሎ እግዚአብሔር ዓለምን በሥርዐት ለሕያዋን ኑሮ ተስማሚ ማድረጉን አረጋግጧል፤ ዘፍ. 8፥22፤ 9፥8-17።

እግዚአብሔር ደግሞ ፈቃዱ እንዲፈጸም ሰዎችን በመንፈሱ ይመራል። «የንጉሥ ልብ እንደ ውሃ ፈሳሾች በእግዚአብሔር እጅ ነው፤ ወደ ወደደውም ያዘነብለዋል»፤ «ነገሥታት በእኔ ይነግሣሉ፤ ሹማምት የቀናውን ነገር ይደነግጋሉ»፤ «ትዕቢተኞችን በልባቸው አሳብ በትኗል፤ ገዦችን ከዙፋናቸው አዋርዷል፤ ትሑታንንም ከፍ አድርጓል፤ የተራቡትን በበጎነገር አጥግቧል፤ ባለጠጎችንም ባዶአቸውን ሰዶአቸዋል» የሚሉትና የመሳሰሉት ጥቅሶች እግዚአብሔር በመንግሥቱ ውስጥ ሁሉን መቈጣጠሩን ያብራራሉ፤ ምሳ. 21፥1፤ 8፥15፤ ሉቃ. 1፥51-53። ምእመናንም ሁሉ በመንፈስ ቅዱስ በመመራት የእግዚአብሔር ልጆች መሆናቸውን ያውቃሉ፤ ሮሞ 8፥14-16።

መ) እግዚአብሔር ተአምራትን ያደርጋል

ሊቃውንት ብዙ ጊዜ መግቦተ እግዚአብሔርን አጠቃላይና ልዩ በማለት በሁለት ከፍለው ያዩታል። አጠቃላይ መግቦተ እግዚአብሔር ለፍጥረት ሁሉ ዘወትር የሚገለጥ ሲሆን፤ ልዩ መግቦተ እግዚአብሔር ለአንድ ክፍለ ዓለም ወይም ለተወሰነ ጊዜ የሚደረግ ይሆናል። በተጨማሪም ልዩ መግቦተ እግዚአብሔር ለአመክንዮታውያን ፍጡራን ወይም ለምእመናን እግዚአብሔር የሚያደርገውን ሊያመለክት ይችላል። ይህም ለልጆቹ ጸሎት የሚሰጠውን መልስ ወይም ተከታዮቹን ከችግር ሲያወጣ የሚያሳየውን ልዩ ጸጋና ልዩ ርዳታ ያጠቃልላል። በልዩ መግቦተ እግዚአብሔር ውስጥ በተለይ የተአምራትን ስፍራ ማተት አስፈላጊ ነው።

ተአምራት በመጽሐፍ ቅዱስ ታሪክ ከፍተኛ እንዳላቸው የሚያጠራጥር አይደለም። በተለይ በብሉይ ኪዳን ዘመን በሙሴና በኢያሱ፤ በኋላም በኤልያስና

በኤልሳዕ ዘመን ተአምራት ተደርገዋል። በሦስት ዓመት ውስጥ ብቻ ጌታችን ኢየሱስ ክርስቶስ በዐይነትም ሆነ በብዛት ከሌሎች የሚልቁ ተአምራትን ሠርቷል፤ ከእርሱም በኋላ ሐዋርያት ቢያንስ በሠላሳ ዓመታት ውስጥ ልዩ ልዩ ተአምራትን ሠርተዋል (በመጽሐፍ ቅዱስ የተተረኩ ተአምራት ሁሉ «ተአምር» በሚለው ርእስ ሥር በመቅመቃ ተዘርዝረዋል)። ከዚህም ሁሉ የሚበልጡት ዋናዎቹ ተአምራት የጌታችን የኢየሱስ ክርስቶስ ትሥጉትና ትንሣኤ ናቸው።

ተአምር ምንድነው? አንዳንዶች እግዚአብሔር በዓለም ውስጥ ቀጥታ የሚሠራው ሥራ ነው ይላሉ። በመግባት እግዚአብሔር ትምህርት እንዳየነው ግን እግዚአብሔር ሁሉን ያደርጋል። ሌሎች፤ ተአምራት የተፈጥሮ መደበኛ ሕጎችን የሚቃረኑ ወይም ከተፈጥሮ መደበኛ ሕጎች በላይ የሆኑ ድርጊቶች ናቸው ይላሉ። እውነት ነው፤ ዓለም በሥርዐትና በአግባብ እንዲሆንና ሰው በአመክንዮታዊ አስተሳሰብ አኗኗሩን እንዲመራ ተፈጠረ። ነገር ግን እነዚህ ተፈጥሮአዊ «ሕጎች» የሚሠሩት አንድ ጊዜ ለዘለዓለም በእግዚአብሔር በመደንገጋቸው ሳይሆን፤ ክርስቶስ ስለሚደግፋቸው ነው፤ ዕብ. 1፡3። አስቀድሞ እንደተገለጠው እግዚአብሔር ከዓለም ሩቅ አይደለም (ሐ.ሥ. 17፡26-27) እና አንዳንድ ጊዜ «በቀጥታ» ይሠራል ብሎ ማሰብ ትክክለኛ አይደለም። ደግሞም እግዚአብሔር ብዙ ጊዜ በተፈጠሩት ነገሮች አማካይነት ተአምራትን አድርጓል፤ ለምሳሌ እነጹፒርስ ዓሣዎችን ባልታሰበበት ስፍራ አገኘ፤ ማቴ. 17፡24-27፤ ሉቃ. 5፡4-11፤ ዮሐ. 21፡1-11። በዚህ ዐይነት አስተሳሰብ ወደ ተአምራት አፈጻጸም ሁኔታ አንደርስም። በአዲስ ኪዳን ሦስት ቃላት ልዩ የሆነውን ይህን የእግዚአብሔር ሥራ ይገልጣሉ፤ እነርሱም ተአምር፣ ድንቅና ምልክት ተብለው በአማርኛ ተተርጉመዋል፤ ለምሳሌ፤ «እግዚአብሔር በመካከላችሁ ተአምራትን፣ ድንቅ ነገሮችንና ምልክቶችን በእርሱ በኩል በማድረግ ለናዝሬቱ ኢየሱስ መስክሮለታል» በሚለው ጥቅስ የዚህ ልዩ ሥራ ምንጭ፤ ሁኔታ፤ ዓላማና ውጤት ተገልጧል፤ ሐ.ሥ. 2፡22 አ.መ.ት.። ሦስቱን ቃላት እንመልከት።

ተአምር ተብሎ የተተረጎመው የግሪክ ቃል ታላቅን ኀይል የሚገልጠውን ድርጊት፣ በተለይም በእግዚአብሔር የተደረገውን ያመለክታል። ድንቅ ተብሎ የተተረጎመው የግሪክ ቃል ሰዎችን የሚያስደንቀውን ድርጊት ወይም ከሥተት ያመለክታል። ምልክት ተብሎ የተተረጎመው የግሪክ ቃል ደግሞ የተአምራትን ትምህርት ወይም መልእክት-ዐዘል ድርጊት ያሳያል። ለምሳሌ በዮሐንስ ወንጌል ሰባቱ ምርጥ «ምልክቶች» የክርስቶስን ሥልጣን በለውጥ፣ በርቀት፣ በጊዜ፣ በመጠን፣ በተፈጥሮ፣ በበሽታና በሞት ላይ ይገልጣሉ፤ «የዮሐንስ ወንጌል» በመቅመቃ ይመ.። የእነዚህን ሦስት ቃላት አሳብ ይዘን መጽሐፍ ቅዱስ ስለ ተአምራት የሚሰጠውን ትምህርት በሰባት አርእስት በዐጭሩ ለማጠቃለል እንሞክራለን።

1. የተአምራት ዐውድ

ተአምሩን የሚያደርገው እግዚአብሔር ነው፤ ተአምር የእግዚአብሔርን ኀይልና ህላዌ ይገልጣል፤ ሰዎችን ያስገርማል። ተአምር ግብ የሌለው ከሥተት አይደለምና ብዙ ጊዜ ስለ እግዚአብሔርም ሆነ ስለ ሰው ዐቢይ ትምህርት ያዘለ ነው። ብዙ ጊዜ ነቢይ ወይም ሌላ የእግዚአብሔር ሰው የተአምሩን ትምህርትና ምክንያት ማብራራት ያስፈልገዋል። ተአምር፣ ሰዎች በዕለታዊ ሕይወታቸው ከሚያጋጥሙአቸው ሌሎች የተለመዱ ነገሮች እጅግ የተለየ በመሆኑ ያስገርማቸዋል፤ ስለ እግዚአብሔር እንዲያስቡና እንዲያሰላስሉ ያነሣሣቸዋል። ተአምር የሚያስገርማቸውና ተአምር የተባለበት ምክንያት ኢተፈጥሮታዊ ድርጊት በመሆኑ (ለምሳሌ ኢየሱስ በውሃ ላይ

በመራመዱ)፤ የተለመደው ተፈጥሮታዊ ነገር ለተወሰነ ጊዜ ሆኖ በመታየቱ ወይም ባለመታየቱ (ለምሳሌ፤ በኤልያስ ቃል በእስራኤል ዝናብ በመቋረጡና በመዝነቡ)፤ ሰው ከበሽታ ያለ መድኃኒት ድንገት በመፈወሱ፤ ጋኔን ከሰው በመውጣቱ፤ በሰው ኃይል ሊሆን የማይችል ድርጊት በመደረጉ (ለምሳሌ ሙታንን በማስነሣቱ) ሊሆን ይችላል። ተአምር ሲደረግ ያስገርማል፤ አይረሳምም። ሆኖም ክርስቲያን መንገዝብ የሚገባው፤ ተአምር እግዚአብሔር ሁልጊዜ እያደረገ ካለው መግባት ጋር የተያያዘ እንጂ የተለየ አለመሆኑን ነው።

2. የተአምራት ግብ

ተአምር እንደ መኪና አደጋ ድንገት የሚሆን ተፈጥሮታዊ ነገር አይደለም። የእግዚአብሔር ልዩ ሥራ መሆኑ ወዲያው ይታሰባልና እግዚአብሔር ይህን ለምን እንዳደረገ ትኩረት ይደረጋል። ምናልባት ምክንያቱ ወዲያው ሊታይ አይችልምና ስለ ነገሩ በከንቱ ከመለፍለፍ ዝም ማለት ይሻላል። በመጽሐፍ ቅዱስ የሚከተሉትን ምክንያቶች እናገኛለን፡-

ሀ) የሰውን ወይም የትምህርቱን እውነተኛነት ማረጋገጥ፤ ለምሳሌ እሳቱ ከሰማይ ሲወርድ እግዚአብሔር አምላክ መሆኑና ኤልያስ የእግዚአብሔር ነቢይ መሆኑ ግልጥ ሆነ፤ 1ነገ. 18፤ 36-39። ኒቆዲሞስ፤ ክርስቶስ ከእግዚአብሔር የመጣ መሆኑን ማመን የቻለው ባደረጋቸው ምልክቶች ነበረ፤ ዮሐ. 3፤ 2። እግዚአብሔር «በምልክትና በድንቅ ነገር በልዩ ልዩ ተአምራትም» ወንጌል እውነተኛ መሆኑን መሰከረ፤ ዕብ. 2፤ 4። ተአምራት ወንጌል እውነተኛ ብቻ ሳይሆን እግዚአብሔር አሁን እየሠራ ያለ መሆኑን ያሳያሉና ሳምራዊቷ ሴት፤ «ያደረግሁትን ሁሉ የነገረኝን ሰው ኑና እዩ» ብላ በመመስከር ሰዎችን ወደ ኢየሱስ አደረሰች፤ ዮሐ. 4፤ 29።

ለ) የእግዚአብሔር መንግሥት እንደመጣ ማረጋገጥ፤ ለምሳሌ ኢየሱስ የሰይጣን ኃይል እንደተሻረ በተአምራቱ አሳየ፤ ማቴ. 12፤ 28፤ ሉቃ. 4፤ 18። እንደዚሁም ክርስቶስ፤ አጋንንትን እንዲያወጡና በሽተኞችን እንዲፈውሱ ለሐዋርያት ሥልጣን ሲሰጣቸው፤ «መንግሥተ ሰማያት ቀርባለች» ብለው እንዲሰብኩ አዘዛቸው፤ ማቴ. 10፤ 7-8፤ ሉቃ. 9፤ 1-2።

ሐ) የተቸገሩትን መርዳት፤ ለምሳሌ ኢየሱስ ከኢያሪኮ ወጥቶ ሲሄድ፤ ሁለት ዕውሮች «ጌታህ ይ፤ የዳዊት ልጅ ማረን» ብለው በጮኹ ጊዜ ዐዘነላቸውና ፈወሳቸው፤ ማቴ. 20፤ 29-34። እንደዚሁም ጌታችን ለናይን መበለት ዐዘኖ አንድ ብቻ የነበረውን ልጇን ከሙታን አስነሣ፤ ሉቃ. 7፤ 11-17።

መ) ሰዎች አገልግሎታቸውን እንዲፈጽሙ፤ ለምሳሌ የጲጥሮስ ዐማት ከንዳድ ከተፈወሰች በኋላ ኢየሱስንና ደቀ መዛሙርትንም ወዲያው አገልገለች፤ ማቴ. 8፤ 14-15። አፍሮዲጡ ከሞት አፋፍ ተመልሶ አገልግሎቱን መቀጠል ቻለ፤ ፊል. 2፤ 25-30። ጣቢታ (ዶርቃ) ሞታ ከተነሣች በኋላ «መልካም ነገር የሞላበት» ሥራዋን እንደቀጠለች ማሰብ አያስቸግርም፤ ሐ.ሥ. 9፤ 37-42።

ሠ) በተአምራት ሁሉ ልዩ ልዩ ምክንያት ቢኖርም፤ ዋናውና አጠቃላዩ ምክንያት እግዚአብሔር እንዲከበር ነው፤ ሰዎች ተአምራትን አይተው እግዚአብሔርን ያከብራሉና፤ ማቴ. 9፤ 8፤ ዮሐ. 2፤ 11፤ 9፤ 3።

3. የተአምራት ውጤት

ተአምራትና ድንቆች ሰዎችን ያስገርማሉና እንዲሰበሰቡ፤ ትምህርትን እንዲያደምጡና እግዚአብሔር በመሥራት ላይ መሆኑን እንዲያምኑ ማድረግ ይችላሉ።

ብዙ ሰዎች የክርስቶስን ተአምራት ለማየት ይሄዱ ነበር፤ ዮሐ. 4፥48። ደቀ መዛሙርት ነፋስና ባሕር ለኢየሱስ ሲታዘዙ ባዩ ጊዜ «ይህ ማን ነው?» የሚለውን ጠቃሚ ጥያቄ አንሥተው መወያየት ጀመሩ፤ ማር. 4፥41። አንካሳው በቤተ መቅደስ ሲፈወስ፥ «ሕዝቡ ሁሉ እየተደነቁ ... አብረው ወደ እነርሱ (ጴጥሮስና ዮሐንስ) ሮጡ» እና በተለይ ጴጥሮስ ለእነርሱ ወንጌልን መስበክ ቻለ፤ ሐ.ሥ. 3፥11-12።

ብዙ ጊዜ ተአምራት ሰዎችን ወደ እምነት ማድረስ የመጀመሪያ ርምጃቸው ነበረ። ፊልጶስ በሰማርያ ያደረጋቸውን ተአምራት አይተው ብዙ ሰዎች አመኑና ተጠመቁ፤ ሐ.ሥ. 8፥4-8። ከስምንት ዓመት ጀምሮ ሽባ የሆነው ኤንያ በተፈወሰ ጊዜ «በልዳና በሰሮና የሚኖሩ ሁሉ እርሱን አይተው ወደ ጌታ ዘወር አሉ»፤ ሐ.ሥ. 9፥32-35። ጣቢታ ምታ ከተነሣች በኋላ «በኢየሱስ ሁሉ የታወቀ ሆነ፤ ብዙ ሰዎችም በጌታ አመኑ»፤ ሐ.ሥ. 9፥41-42።

ሰዎች ካመኑ በኋላ ተአምራት ሊያጸኗቸውና ሊያበረቷቸው፥ ሊያስጠነቅቋቸውም ይችላሉ። ሐዋርያትና ከእነርሱ ጋር የነበሩ ሲሰደዱ ጸለዩ፤ «ከጸለዩም በኋላ ተሰብስበው የነበሩበት ስፍራ ተናወጠ፤ በሁሉም መንፈስ ቅዱስ ሞላባቸው፤ የእግዚአብሔርንም ቃል በግልጥ ተናገሩ»፤ ሐ.ሥ. 4፥31። ሐናንያና ሰጲራ ሲቀሠፉ፥ «በቤተ ክርስቲያን ሁሉና ይህንም በሰሙ ሁሉ ላይ ታላቅ ፍርሀት ሆነ»፤ ሐ.ሥ. 5፥11።

ሰዎች በተአምር ከመፈወሳቸው የተነሣ ክርስቶስን ሲከተሉ (ማር. 5፥18-20፤ 10፥42) ወይም ከሐዋርያት ጋር ሲቆሙ (ሐ.ሥ. 3፥11) እናያቸዋለን። በመጽሐፍ ቅዱስ የተፈወሰ ሰው ወደ ኋላ እንዳፈገፈገ የሚናገር ታሪክ ባለማግኘታችን፥ ሁሉም ሆኑ ብዙዎቹ ወደ እውነተኛ እምነት የደረሱ መሆናቸውን ማመን አያስቸግርም (የማርቆስ 2፥1-12 ታሪክ ይህን አስተሳሰብ የሚደግፍ ይመስላል)።

የተአምራት ውጤት ብዙ መሆኑ ባይካድም፥ ተአምራት የችግራችን ሁሉ መፍትሔ አለመሆናቸውን መገንዘብ አለብን። እሳት በመሥዋዕቱ ላይ ከወደቀ በኋላ ሕዝቡ በግምባራቸው ተደፍተው «እግዚአብሔር እርሱ አምላክ ነው» አሉ፤ በኤልያስ ትእዛዝም የበአልን ነቢያት ገደሉ፤ 1ነገ. 18፥39-40። ከዚህ በኋላ ግን ከኤልያስ ጋር አልሄዱም፤ አልተባበሩምና የእግዚአብሔር ነቢይ ከአገሩ ሸሽቶ «እኔም ብቻዬን ቀርቻለሁ» ብሎ ያደረበትን ተስፋ መቀረጥ በመደጋገም ገለጠ፤ 1ነገ. 19፥10-14። ኢየሱስም «ያደረገውን ምልክት ባዩ ጊዜ ብዙ ሰዎች በስሙ አመኑ፤ ነገር ግን ኢየሱስ ሰዎችን ሁሉ ያውቅ ነበር ... አይተማመንባቸውም ነበር» የሚለው ጥቅስ ጊዜያዊ እምነት ወይም ወደ ልብ የማይደርስ እምነት እንዳለ ያስጠነቅቀናል፤ ዮሐ. 2፥24-25። እሳቱ ከሰማይ ሲወድቅ፥ ኢየሱስም ተአምራትን ሲሠራ አንዳንድ ሰዎች ቢያምኑም፥ የሚበዙቱ እግዚአብሔር እንዳለ፥ ኤልያስ የእግዚአብሔር ነቢይ እንደሆነ ወይም ኢየሱስ ከእግዚአብሔር መሆኑን ሲያምኑ፥ በልባቸው የእግዚአብሔርን መንገድ ለመከተል አልወሰኑም። ተአምር ሲሠራ እነዚህ ሁለት ዐይነት ሰዎች በአንድነት ሊገኙ ይችላሉ፤ ከጊዜ በኋላ ግን እውነተኛችና ጊዜያውያን ተለይተው ይታወቃሉ። ይልቁንም አንዳንዶች በልብ ሳይለወጡ እውነተኞች መስለው እስከ ፍርድ ቀን ድረስ ሊቋዩ ይችላሉ፤ ማቴ. 7፥21-23።

አንድ ሌላ አሉታዊ የሆነ የተአምራት ውጤት አለ፤ ይኸውም ከተአምር የተነሣ ክርስቶስን የሚቃወሙ ወንጌል እንዳይስፋፋ የበለጠ ርምጃ ለመውሰድ ይነሣሉ። ለምሳሌ ኢየሱስ አልዓዛርን ከሙታን ካስነሣው በኋላ ኢየሱስን ብቻ ሳይሆን አልዓዛርን ጭምር ለመግደል ተማከሩ፤ ዮሐ. 11፥45-53፤ 12፥9-11። እንዲጥሮስም፥

አንካሳውን ሰው ከፈወሱት በኋላ ስለ ክርስቶስ እንዳይናገሩ ተከለከሉ፤ ሐ.ሥ. 4፡14-17»

4. የተአምራት ጊዜ

ቀደም ሲል እንዳየነው ተአምራት በብሉይ ኪዳን ዘመን በተወሰኑ ዘመናት፣ በተለይ በሙሴና በኢያሱ፣ እንደዚሁም በኤልያስና በኤልሳዕ ዘመን ተደርገዋል። ክርስቶስ ሲመጣ በብሉይ ኪዳን ዘመን ከተደረጉት ሁሉ ይልቅ በሦስት ዓመታት ውስጥ ብዙና የተለያዩ ተአምራትን አደረገ። ሐዋርያት የክርስቶስን እርአያ ተከትለው በስሙ ብዙ ዐይነት ተአምራትን ሠሩ፤ ነገር ግን እንደ ጌታችን ተአምራት ብዛት አልነበራቸውም። በእነዚህ ተአምራት ሁሉ እግዚአብሔር ራሱን ይገልጥ ነበር። ሊቃውንት ይህን ሲመረምሩ የሚከተሉት ልዩ ልዩ አሳቦች አሏቸው።

ሀ) ተአምራት ከአዲስ ኪዳን ምልክቶች አንዱ በመሆናቸው ሁልጊዜ ይኖራሉ ወይም መገኘት ይገባቸዋል። ተአምራት እውነተኛይቱን ቤተ ክርስቲያን ያመለክታሉ፤ አለመኖራቸው የትምህርትን ወይም የእምነትን ጉድለት ያሳያል። «ሐዋርያት ያደረጉትን እኛም ማድረግ አለብን፤ በክርስቶስ የሚያምን እርሱ ያደረገውን እርሱም ካደረገው የሚበልጠውን እንደሚያደርግ ተስፋ ተሰጥቷልና» የሚሉ አሉ። ሌሎች ግን ዮሐንስ 14፡12ን ሲተረጉሙት «የሚበልጠው» ሥራ ጴጥሮስ ሦስት ሺህ ሰዎችን በአንድ ስብከት በማሳመኑና በመሳሰሉት ሐዋርያዊ ተግባራት የሚያተኩር እንጂ ተአምራት ማድረግን አይመለከትም በማለት ጥቅሱን ይፈታሉ። ደግሞም በቤተ ክርስቲያን ታሪክ ያለ ተአምራት በብዙ አገር ውስጥ ወንጌል ተሠራጭቷል፤ በርካታ መንፈሳዊ እንቅስቃሴዎችም ተደርገዋል የሚሉ አሉ።

ለ) የዚህ አስተያየት ተቃራኒ እንደሚከተለው ነው። ተአምራት የተሰጡት ለሐዋርያት ዘመን ብቻ ነበረ፤ ያደረጓቸውም በተለይ ሐዋርያት ናቸው። እግዚአብሔር አዲስ ሥራ ሲጀምር፣ ብዙ ጊዜ በተአምራት ያረጋግጠዋል፤ ያንቀሳቅሰዋልም፤ ሥራው ከጸና ግን ተአምራት ይቀራሉ ይላሉ (4)። እነዚህ ሰዎች እግዚአብሔር ተአምሩን ማድረግ አይችሉም አይሉም፤ ይሁን እንጂ ቢያደርግም እንኳ ያደረጋል ተብሎ የሚጠበቅ አይደለም፤ በእግዚአብሔር ዕቅድ ውስጥ አዲስ ደረጃን አያመለክትም፤ ክርስቲያኖች ከተአምሩ የተነሣ ብዙ መናወጥ ወይም መደሰት አይገባቸውም ይላሉ።

ሌሎች ግን እንደሚከተለው መልስ ይሰጣሉ። ሐዋርያው ጳውሎስ ሐዋርያት ሳይገኙ በገላትያ አብያተ ክርስቲያናት እግዚአብሔር ተአምራትን እንደሚያደርግ ዐወቀ፤ ገላ. 3፡5። በቆሮንቶስ ቤተ ክርስቲያን በመንፈሳዊ ስጦታዎች መካከል «ተአምራትን ማድረግ» አንዱ ነበረ፤ ይህም ለቆሮንቶስ ቤተ ክርስቲያን ብቻ የተጻፈ ዝርዝር ሳይሆን ለሁሉም ቤተ ክርስቲያን ነው፤ 1ቆሮ. 12፡10፡28።

ከሐዋርያት ዘመን በኋላ ተአምራትን ማድረግ እንደቀረ ልዩ ልዩ ምክንያት ያቀርባሉ። 1) «በእርግጥ የሐዋርያነት ምልክት በመካከላችሁ በምልክትና በድንቅ ነገር በተአምራትም በሁሉ ትዕግሥት ተደረገ» ስለሚል፣ ተአምራት የሐዋርያ ምልክት (እንደዚሁም የቅርብ ጓደኞች) ልዩ መብት ነበረ ይላሉ፤ 2ቆሮ. 12፡12። ሆኖም ይህ አባባል ለሌሎች ተአምራትን የማድረግ ጸጋ እንደማይሰጣቸው አያሳይም። ተአምራትን በተመለከተ ጥቅስ የሚያሳየው ከሐዋርያነት መስፈርት ሁሉ አንዱ ተአምራትን ማድረግ እንደነበረ ነው። 2) ዕብራውያን 2፡3-4 ክርስቶስን ከሰሙት ጋር እግዚአብሔር «... እንደፈቀደ በምልክትና በድንቅ ነገር በልዩ ልዩ ተአምራትም ... አብሮ መሰከረለት (ለጌታ)» ይላል። ይህ ለዚያ ትውልድ ብቻ የተወሰነ መሆኑንም

አያላይም፤ እኛም የእነርሱ ተከታዮች በመሆናችን ያው በረከት እንደሚኖረን ተስፋ እንዳለን ግብ በተሻለ አመለካከት ይመስላል። 3) እንዳንዶች በአዲስ ኪዳን የተአምራትን አደራረግ እንደሚከተለው ያስተምራሉ ፡- ተአምራት ሁልጊዜ ይደረጋሉ፤ ወዲያው ይፈጸማሉ፤ ለዘላለም ይጸናሉና የእግዚአብሔር መልእክተኛ እውነተኛ መሆኑን ያረጋግጣሉ። ይህ ግን የተአምራትን አድግብ ከመጠን በላይ መገደብ ይሆናል። ኢየሱስ እንኳ በናዝሬት ብዙ ተአምራትን ማድረግ አልቻለም (ማር. 6+5)፤ የቤተ ሳይዳው ዕውር ዐይኖቹን በሁለት ደረጃ ከፈተ (ማር. 8+22-25)፤ ደቀ መዛሙርት ከአንድ ልጅ ጋኔን ግውጣት አልቻሉም (ማቴ. 17+17:19)፤ ሐዋርያው ጳውሎስ አፍሮዲጡንና ጥርፊሞስን መፈወስ አልሞከረም ወይም አልቻለም፤ ፊል. 2+27፤ 2ጢሞ. 4+20። ይህ አስተሳሰብ ሦስት ነገሮችን አላካተተም፤ እነርሱም ክርስቲያን በእምነቱ መጠን መሥራት የሚገባው መሆኑ፤ የበሽተኛው መፈወስ ከእምነቱ ጋር የተያያዘ እንደሆነና ሰው በስጦታው የሚጠቀመው እግዚአብሔር ሲፈቅድ እንጂ ሁልጊዜ አለመሆኑ ናቸው (5)።

እነዚህ ሰዎች በቤተ ክርስቲያን ታሪክ ለብዙ ዘመናት ተአምራት አልታዩም በግለታቸው ትክክለኛች ቢሆኑም፤ በአንዳንድ ዘመናት፤ በተለይ ባለፉት መቶ ዓመታት ከታዩት ክሥተቶች ጋር ትምህርታቸውን ለማዛመድ አስቸጋሪ ሳይሆን አይቀርም። አንዳንዶች በዚህ ዘመን የሚፈጸሙ ተአምራት በሐዋርያት ዘመን ወደተፈጸሙት ተአምራት ደረጃና ብቃት አይደርሱም ሲሉ ይሰማሉ።

ሐ) እግዚአብሔር ተአምራትን በዘመናት ሁሉ እንደ ፈቃዱ ያደርጋል። ይህ አስተያየት በሀ) እና በለ) ሥር በተሰጡት አስተያየቶች መካከል የሚገኝ ነው። ተአምራት በሰው አማካይነት ቢሠሩም፤ የሚደረጉት በእግዚአብሔር ፈቃድ እንጂ በሰው አይደለም (1ቆሮ. 12+11፤ ዕብ. 2+4)፤ እግዚአብሔር ከሐዋርያት ዘመን በኋላ ተአምራት አይኖሩም ወይም ይኖራሉ አላለምና። ሆኖም የቤተ ክርስቲያንን ታሪክ ስንመረምር፤ ተአምራት ይገኛሉ፤ በተለይ አዲስ ሥራ ሲጀመር ምናልባት ሊታዩ ይችላሉ።

5. ሐሰተኞች ተአምራት

እግዚአብሔር እውነተኛ ተአምራትን ያደርጋል፤ ሐሰተኛ ድርጊት ግን ተአምራዊ ቢሆንም፤ በእግዚአብሔር አይደረግም። ሙሴን የተቃወሙት የግብጽ ጠንቋዮች ተአምራትን አደረጉ፤ በኋላ ግን የሙሴ ተአምር የእግዚአብሔር ሥራ መሆኑን ለመናገር ተገደዱ፤ ዘጸ. 7+11:22፤ 8+19። ሲሞን እየጠነቁለ የሰማርያን ሕዝብ ሁሉ በጥንቂላው አስገረመ። እርሱ ግን በፊልጶስ ታላቅ ምልክቶችና ተአምራት ተገረመ፤ ሐ.ሥ. 8+9-13። ክርስቶስ፤ ሐሰተኞች ነቢያትና ሐሰተኞች ክርስቶሶች ተነሥተው ቢቻላቸው የተመረጡትን እንኳ ያስቁ ዘንድ ምልክትና ድንቅ እንደሚያደርጉ አስጠነቀቀ፤ ማር. 13+22። ሐዋርያው ጳውሎስም፤ የዐመፀኛው አመጣጥ በሰይጣን አሠራር በሐሰተኛ ተአምራት፤ በምልክቶችና በድንቅ ነገሮች የሚጠፉትን የሚያታልል መሆኑን ገልጧል፤ 2ተሰ. 2+9-10።

የሚጠፉት ሐሰተኛ ተአምራትን ቢያምኑም፤ የተመረጡት አይታለሉባቸውም። ሐሰተኞችን መለየት የሚችሉ፤ ሀ) ሌሎችን አማልክት በመስበካቸውና ክርስቶስን በመካዳቸው (ዘጸ. 13+1-5፤ 18+20፤ 1ቆሮ. 12+3፤ 1ዮሐ. 4+1-3)፤ ለ) ትንቢታቸው ባለመፈጸሙ (ዘጸ. 18+21-22)፤ ሐ) በግብረገባዊ አካሄዳቸው፤ በፍሬያቸው (ማቴ. 7+15-20)፤ መ) መናፍስትን መለየት በሚያስችለው የመንፈስ

- ቅዱስ ስጦታ (1ቆሮ. 12÷10) ነው። በዚህ ረገድ የሚታየውን የሰይጣንን ሥራ በምዕራፍ 34 በሰፊው አትተናል።

6. ተአምራትን መጠባበቅ ተገቢ ነውን?

ተአምር እግዚአብሔር የሚያደርገውና ሰዎችን የሚያስገርም ድርጊት ነው። እግዚአብሔር ሁሉን ያንቀሳቀሳልና መጋቢት በብዙ መንገድ ይታያል። ተአምራቱ ግን ከመደበኛ የመግባት ሥራው ውጭ ያልተለመዱ ወይም ልዩ ሥራዎች ናቸው። ከዚህ በላይ እንደተጠቀሰው ተአምራት ሲደረጉ ከመጠን በላይ መደንገጥ ወይም መደሰት አይገባንም፤ ተአምራቱ በራሳቸው ሰዎችን ወደ እምነት አያደርሱአቸውምና፤ ለችግሮች ሁሉም መፍትሔ አይደሉምና። ሆኖም ሰዎች ስለ እግዚአብሔር እንዲያስቡ ያደርጋሉ፤ ሰዎችን ከልዩ ልዩ ሥጋዊ ችግር ነጻ ያደርጋሉ፤ ምእመናን በእምነት እንዲጸኑ ያበረታታሉ፤ በጠቅላላውም እግዚአብሔር ከእኛ ጋር እንደሚሠራ ያሳያሉና እጅግ ያጽናኑናል። ተአምራትን ማድረግ ከመንፈስ ቅዱስ ስጦታዎች አንዱ በመሆኑ በቤተ ክርስቲያን አሳብ እንግዳ ነገር ሆኖ መታየት የለበትም፤ 1ቆሮ. 12÷9-10።

7. ተአምራትን መፈለግ ተገቢ ነውን?

ተገቢ ባልሆኑ ምክንያቶች ተአምራትን መፈለግ ይቻላል። ሰው ለራሱ ክብር ተአምራትን ማድረግ ሊፈልግ ይችላል፤ በዚህ ምክንያት ሲሞን ተወቀሰ፤ ሐ.ሥ. 8÷18-23። ሄሮድስ ምልክትን ለማየት ይወድ ነበር፤ ተአምራት ለታይታ አይደረጉምና ኢየሱስ ግን አንዲት ቃል አልተናገረም፤ ሉቃ. 23÷8-9። የማያምኑት ለክርክራቸው ተአምራት እንዲደረጉ ሊጠይቁ ይችላሉ፤ እውነተኛች ባለመሆናቸው አይሰጣቸውም፤ ማቴ. 16÷1-4። ጳውሎስ እንዳለ «አይሁድ ምልክትን ይለምናሉ» (1ቆሮ. 1÷22) ነገር ግን ኢየሱስ እንዳለ፡ «መሴንና ነቢያትንም የማይሰሙ ከሆነ፡ ከሙታንም እንኳ አንድ ቢነሣ አያምኑም»፤ ሉቃ. 16÷31። ሆኖም ሐዋርያው «በቃልና በሥራ፡ በምልክትና በድንቅ ነገር ኅይል፡ በመንፈስ ቅዱስም ኅይል» ወንጌልን የመስበክና የማስፋፋት ጥሪውን ፈጸመ፤ ሮም 15÷18-19። ጥሪውን የፈጸመበት ዋና ዘዴ ቃሉን መስበክና በቅድስና መኖር ነበረ። ሁልጊዜም ባይሆን በብዙ ከተሞችና አገሮች ውስጥ ተአምራትን አደረገ። ሆኖም ተአምራቱን አድርጉ ብሎ በመልእክቶቹ አላዘዘም።

አንዳንድ ጊዜ ሁኔታው እጅግ ከባድ በመሆኑ እንደ ኢሳይያስ፡ «ለማየችን ቀደህ ምነው ብትወርድ! ተራሮችም ምነው ቢናወጡ!» ብንል ትክክለኛ ይሆናል፤ ኢሳ. 64÷1። ሐዋርያትም፡ «አሁንም፡ ጌታ ሆይ፡ ወደ ዛቻቸው ተመልከት፤ ለመፈወስም እጅህን ስትዘረጋ በቅዱስ ብላቴናህም በኢየሱስ ስም ምልክትና ድንቅ ሲደረግ፡ ባሪያዎችህ በፍጹም ግልጥነት ቃልህን እንዲናገሩ ስጣቸው» ብለው በመጸለያቸው እኛም በተመሳሳይ ሁኔታ የጸለዩትን መጸለይና ያደረጉትን ማድረግ ተገቢ ነው፤ ሐ.ሥ. 4÷29-30። ተአምራትን ማድረግ ከፈለግን፡ «ወደ ዓለም ሁሉ ሂዱ፤ ወንጌልንም ለፍጥረት ሁሉ ስበኩ» የሚለውን የክርስቶስን ትእዛዝ አብረን መፈጸም አለብን፤ ማር. 16÷15-20።

ተአምራትን ማድረግ ከመንፈስ ቅዱስ ስጦታዎች አንዱ በመሆኑ በትምህርተ ቤተ ክርስቲያን በ8ኛው ጥናት እንደገና በሰፊው እንደምንመለከተው ተስፋ እናደርጋለን።

በዚህ ምዕራፍ ስለ መግባት እግዚአብሔር የተሰጠው ትምህርት በአጠቃላይ አመለካከት ከጥንት ከመጣው ከቅዱስ አውግስጢኖስና ከተሐድሶ ትምህርት ጋር ይስማማል። አንዳንድ የተለያዩ አስተያየቶችን ወደምንመረምርበት ወደ ተከታዩ

ምዕራፍ ከመሄዳችን በፊት፡ በዌስትምንስተር ሃይማኖታዊ መግለጫ ምዕራፍ 5 ስለ መግባተ እግዚአብሔር የተጻፈውን ለዚህ ምዕራፍ መደምደሚያ አድርገን እናቀርባለን (6)።

1. ሁሉን ነገር የፈጠረው ታላቁ እግዚአብሔር ፍጥረቶቹን ሁሉ፡ ድርጊቶቹን ሁሉ፡ ነገሮችን ሁሉ ከታላቁ እስከ ታናሹ እጅግ ጠቢብና ቅዱስ በሆነው አስተዳደሩ፡ በማይላሳተው የቀደመው ዕውቀቱ፡ በነጻውና በማይለወጠው የፈቃዱ ምክር ለጥበቡ፡ ለጎይሉ፡ ለፍርዱ፡ ለመልካምነቱና ለምሕረቱ ክብር ይሆን ዘንድ ሁሉን ነገር ይደግፋል፤ ይመራል፤ በየፈርጁ ያስቀምጣል፤ ያስተዳድራል።

2. እግዚአብሔር በቀደመው ዕውቀቱና ዕቅዱ የነገሮች ሁሉ መነሻ ነው። ሁሉንም ነገሮች ያለ መለወጥና ያለ ስሕተት እንዲፈጸሙ ያደርጋል። ይሁን እንጂ አፈጻጸሙ ሕያዋን ፍጡራን በተፈጠሩበት ሁኔታ ማለት በአስፈላጊነት፡ በነጻነት ወይም አንዱን ለሌላው ውጤት በማድረግ ነው።

3. እግዚአብሔር በመደበኛ አስተዳደሩ በፍጥረቶቹ አማካይነት ይሠራል። ነገር ግን ያለ ፍጡሮቹ ወይም ከፍጡሮቹ ፈቃድ ውጭ በሆነ መንገድ ወይም የፍጡሮቹን ፈቃድ በመቃወም እንደወደደ ለመሥራት ነጻ ነው።

4. የእግዚአብሔር ታላቅ ጎይሉ፡ የማይመረመረው ጥበቡና፡ ወሰን የሌለው መልካምነቱ በአስተዳደሩ ሁሉ ይገለጻል። በመጀመሪያም ሰው በኅጢአት በወደቀ ጊዜ ተገልጿል፤ በሌላውም የሰዎችና የመላእክት ኅጢአት ታይቷል። ይህም እንዲሁ ባዶ ፈቃድ መስጠት ብቻ አይደለም፤ ነገር ግን ጥበቡንና ጎይሉን በመግለጽ ድርጊቶችን ሁሉ በብዙ ዐይነት መንገድ እየተቈጣጠረ ለራሱ ቅዱስ ዓላማ ያውላቸዋል። ይህን ሁሉ ሲያደርግም ኅጢአተኝነት ከፍጡሩ ብቻ ይመነጫል እንጂ ከእግዚአብሔር አይመነጭም። እርሱም ፍጹም ቅዱስና ጸድቅ ስለሆነ የኅጢአት መነሻ ወይም የኅጢአት ደጋፊ አይደለም።

5. ፍጹም ጠቢብ፡ ጸድቅና ቸር የሆነው እግዚአብሔር ብዙ ጊዜ ለተወሰነ ወቅት የራሱን ልጆች በብዙ ፈተናዎችና በራሳቸው የልቡና ርኩሰት ውስጥ ይተዋቸዋል። ይህም ለቀድሞው ኅጢአታቸው ሊቀጣቸው፡ ወይም ተደብቆ ያለው የልባቸው ርኩሰትና አታላይነት ምን ያህል ጠንካራ መሆኑን እንዲገነዘቡና ትሑታን እንዲሆኑ፡ እንዲሁም ከእርሱ የሚያስፈልጋቸውን ረድኤት ለማግኘት ዘወትር በእርሱ የመደገፍ ፍላጎታቸው እያደገ እንዲሄድ፡ ለወደፊትም በኅጢአት ከመውደቅ እንዲጠበቁ፡ እንዲህ ለመሳሰሉትና ለሌሎች ትክክልና ቅዱስ ምክንያቶች ይህን ያደርጋል።

6. ነገር ግን እግዚአብሔር በጸድቅ ፈራጅነቱ ላለፈው ኅጢአታቸው የሚያሳውራቸውና የሚያደነድናቸው ክፉዎችና በእግዚአብሔር የማይታሙት ሰዎች አእምሮአቸው ብርሃን እንዳይበራለት፡ በልቡናቸውም እንዳይታደሱ ከእነርሱ ጸጋውን መንፈግ ብቻ ሳይሆን፡ አንዳንድ ጊዜ ያሏቸውንም ስጦታዎች በመውሰድ በራሳቸው ርኩሰት ቀስቃሽነት ለኅጢአት እንዲጋለጡ ያደርጋል። ከዚህም ጋር ለራሳቸው ምኞት፡ ለዓለም ፈተናና ለሰይጣን ጎይል አሳልፎ ይሰጣቸዋል። እንግዲህ በዚህ ሁኔታ እግዚአብሔር የተመረጡትን ልቡና የሚያለሰልስባቸውን መንገዶች፡ ለእነዚህኞቹ በገላ ራሳቸው አሠራር ለልቡናቸው ማደንደኛ መሣሪያ አድርጎ ይጠቀምባቸዋል።

7. የእግዚአብሔር ጠቅላላ አስተዳደር ለፍጡሮቹ ሁሉ እንደሚደርስ እንዲሁም ልዩ በሆነ አሠራር የራሱን ቤተ ክርስቲያን ይንከባከባል፤ ሁሉንም ነገሮች ለመልካም እንዲሆኑ ያደርጋል።

ግስታወሻ

(1) BERKHOF ገጽ 168 4. THE OBJECTS OF DIVINE PROVIDENCE

(2) እነዚህ 4 ሐቆች ካልታተሙ ከ Dr. J.I. PACKER SYSTEMATIC THEOLOGY TEACHING NOTES የተገኙ ናቸው።

(3) እነዚህ ትምህርቶች በእንግሊዝኛ ቋንቋ PANTHEISM, DEISM, DUALISM, FATALISM ይባላሉ።

(4) እንደዚህ የሚያስተምሩት ደግሞ CESSATIONISTS ይባላሉ።

(5) GRUDEM በገጽ 366 ስለ NORMAN GEISLER ትምህርት ይመ.

6) ስለ ትርጉሙ «እምነታችን» በመግቢያ ሠ ይመ.። ዌስትምንስተር የእምነት መግለጫ የተተረጎመበት «እምነታችን» የተሰኘው መጽሐፍ የመጽሐፍ ቅዱስ ጥቅሶችን የሚያሳይ በመሆኑ ይህንኑ በየክፍሉ መጨረሻ ማግኘት ይቻላል።

ምዕራፍ 36 - ትምህርት መግባት እግዚአብሔር በቤተ ክርስቲያን ታሪክ

ቅዱስ አውግስጢኖስ እግዚአብሔር የሰው ምርጫ ድርጊትን ማስከተሉንና የምርጫዎቹን ዐይነት ሁሉ በማወቁ፤ የሰውን ምርጫዎችና ውጤቶቻቸውን አስቀድሞ በዕቅዱ ውስጥ እንዳስቀመጠ አስተምሯል (1)። ይህ የቤተ ክርስቲያን አባት የሚያሳየው ሰውን በሚመለከት እግዚአብሔር መግባቱን የሚመራው ሰው ከሚፈልገው ውጭ ወይም ሰውን በማስገደድ ሳይሆን በሰው ፈቃድ አማካይነት መሆኑን ነው።

ይህ ትምህርት ከተሰጠ አንድ ሺህ ዓመታት በኋላ በዌስትምንስተር የእምነት መግለጫ የሚከተለው ተስማሚ አሳብ ተጻፈ ፡-

«እግዚአብሔር ከዘለዓለም ጀምሮ ፍጹም ጥበብ በምላበትና ቅዱስ በሆነው ፈቃዱ፤ በነጻነትና በማይለወጥ ውሳኔ እንዲሆን ያሰበውን ሁሉ አስቀድሞ ወሰነ። ይህንንም ሲወሰን እግዚአብሔር ራሱ የጎጢአት መንሥኢ ባለመሆኑ፤ እንዲሁም የፍጡሮቹን ፈቃድ ባለመጣስ ነው። የፈቃዱ ፈጻሚ መሣሪያዎች ነጻነታቸው ወይም መሣሪያነታቸው የተጠበቀ ይሆናል እንጂ አይሻርም» (2)።

መግባት እግዚአብሔር የእግዚአብሔር ዕቅድ ይፈጸም ዘንድ አንድ አጠቃላይ ሥራ ሲሆን በተለይ በሦስት አቅጣጫ ልንመለከተው እንችላለን፤ ይኸውም 1ኛው፡ በጠቅላላው ዓለም፤ በቀሳቂው ዓለም፤ በተክሎች፤ በእንስሳትና በሰዎች በአንድነት የሚታየው ሲሆን፤ 2ኛው፡ በሕዝቡ፤ ማለት በብሉይ ኪዳን ዘመን በቤተ እስራኤልና በአዲስ ኪዳን ዘመን በተለይ በቤተ ክርስቲያን የሚገለጠው፤ 3ኛው፡ ደግሞ በሰው የግል ሕይወት የሚሠራው ነው።

ስለ መግባት እግዚአብሔር በየዘመኑ ክርክር ቢነሳም፤ ለረጅም ጊዜ ከዚህ በላይ እንደተጠቀሰውና በምዕራፍ 35 እንደተብራራው የምዕራባውያን አብያተ ክርስቲያናት መሪዎች ትምህርት በአጠቃላይ አመለካከት አንድ ነበረ። በምሥራቃውያንም ዘንድ በዚህ ረገድ ከፍተኛ ልዩነት የነበረ አይመስልም፤ ምክንያቱም ዋናው ጥናት በምሥጢረ ሥላሴና በምሥጢረ ሥጋዊ ላይ የሚያተኩር ነበር።

ሆኖም እግዚአብሔር ሁሉን አስቀድሞ ካወቀ፤ ሁሉን አስቀድሞ ከወሰነ፤ ሁሉን ከተቋጣጠረና ሁሉ እንደ ፈቃዱ እንዲፈጸም ካደረገ፤ ሁለት እርስ በርስ የተያያዙ ጥያቄዎች በአበው ዘንድ ሲነሡ ኖረዋል፤ በአሁኑ ዘመንም እነዚህን ጥያቄዎች ከቀድሞው የበለጠ ሊቃውንት ሲመረምሯቸው ይታያል፤ እነርሱም ፡-

ሀ) የሰው ነጻነት እንዴት ነው? ኅላፊነቱና ተጠያቂነቱስ ምንድነው?

ለ) ክፋት ወደ ዓለም ለምን ገባ? እግዚአብሔር ፈቅዶ ገባ ቢባል ደግነቱን የሚያጠራጥር አያደርገውምን? ካልፈቀደስ ሁሉን ቻይነቱን ጥያቄ ውስጥ የሚያስገባ አይሆንምን?

እነዚህ ሁለት ጥያቄዎች የተያያዙ ቢሆኑም የመጀመሪያውን ጥያቄ በዚህ ምዕራፍ፤ ሁለተኛውን ደግሞ በምዕራፍ 37 እናትታለን።

በምዕራፍ 35 ላይ የተብራራው የመጽሐፍ ቅዱስ ትምህርት እግዚአብሔር ሁሉን ያደርጋል፤ ሰውም ፈቅዶ ይሠራዋል የሚል ነው። በዚህ አስተሳሰብ ሰውን በተመለከተ

በማናቸውም ድርጊት እግዚአብሔር የመጀመሪያው አነሣሽ ሲሆን፤ ሰውም ሁለተኛው አነሣሽ ነው (3)። በዚህ ምክንያት መጽሐፍ ቅዱስ በአንድ አንቀጽ ስለ አንድ ድርጊት እግዚአብሔር አደረገው ሲል፤ በሌላ በኩል ደግሞ ሰው (ወይም ሰይጣን) አደረገው ይላል። እንደዚህ ከሆነ፤ ሰው እግዚአብሔርን መቃወም ባለመቻሉ የሰው ነጻነት የት ላይ ነው? ይህ ትምህርት ሰውን «ሮቦት» አያደርገውም? እግዚአብሔር ሰውን ካላንቀሳቀሰው አይንቀሳቀስም አያሰኝም? የሚሉ ጥያቄዎች ይነሣሉ።

ሰዎች በምዕራፍ 35 የተሰጠውን ትምህርት የማይቀበሉበት ምክንያት፤ ሰው እንደ ሮቦት እንዳይቁጠርና የሰው ክብር፤ ጎላፊነትና ተጠያቂነት እንዲጠበቅ ነው። ሰው መምረጥ እንደሚችል፤ ምርጫዎቹ ውጤቶችን እንደሚያስከትሉና ለሚያደርገው ጎላፊነት እንዳለበት ይሰማዋል፤ ሰው ራሱን እንደ ሮቦት አድርጎ አይመለከተውም። ሰው በእነዚህ አሳቦች ላይ ሲያተኩር፤ ከጥንት የመጣውን የመግባተ እግዚአብሔር ትምህርት ከሚሰማውና አመክንዮታዊ ከሚመስለው አስተሳሰብ ጋር ለማዛመድ የሚጠቀምባቸው ልዩ ልዩ መላምቶች አሉ። ከእነርሱም በተለይ የሚከተሉትን ስድስት መላምቶች እናቀርባለን። አንባቢው እነዚህን መላምቶች ሲያነብ በምዕራፍ 35 ከተብራራው የመግባተ እግዚአብሔር ትምህርት ጋር ምን ያህል እንደሚዛመዱ ግባላለሁ ይገባዋል።

1) እግዚአብሔር ሰውን ሲፈጥረው፤ ነጻ ፈቃድ የሰጠው በመሆኑ ሰው እግዚአብሔር ያቀደለትን ወይም ያላቀደለትን ማድረግ ቻለ። ከዚህም ጋር የተያያዘ ሌላ አሳብ አለ፤ ይኸውም የአለመታዘዝን ችሎታ ስለሰጠው፤ ድርጊቱን እስኪፈጽም ድረስ እግዚአብሔር አስቀድሞ የሚያደርገውን ማወቅ አይችልም ነበር የሚል ነው። እውነት ነው፤ እግዚአብሔር ጠቢብ በመሆኑ ከመቶ ዘጠና ዘጠኝ እጅ ሰው የሚያደርገውን ሊገምት ይችል ነበር። ሆኖም ከመቶ ወይም ከሺህ አንድ ጊዜም እንኳ በትክክል ላይገምት ይችላል። ደግሞም ሰው የታቀደለትን ባያደርግ፤ እግዚአብሔር የሚወስደውን ርምጃ አስቀድሞ ማዘጋጀትና የሰው ሁኔታም ከአጠቃላይ ዕቅዱ እንዳይወጣ የሚሆነውን መወሰንና መቁጣጠር ይችላል።

2) ነጻነትን ነጻነት የሚያሰኘው ሰው ተጽዕኖ ሳይኖርበት የፈለገውን መምረጥና ማድረግ ሲችል ነው። ፍጡር በተፈጥሮው ውሱን ነው፤ ስለዚህ ሰው እንደ ወፍ መብረር፤ እንደ ዓሣ መዋኘት ወይም እንደ ፈረስ መጋለብ አይችልም። እግዚአብሔር ሰውን በገነት ሲያኖረው፤ መታዘዝ ወይም አለመታዘዝ እንዲችል ችሎታ ሰጠው፤ ምርጫውም አመክንዮታዊ እንዲሆን ከዛፉ ፍሬ የመብላት ውጤት ምን እንደሚሆን አስጠነቀቀው። የአዳም ምርጫ ነጻ ነበረ፤ መብላት ወይም አለመብላት ይችል ነበር፤ ምንም ተጽዕኖ አልነበረበትምና። ዛሬም ሰው ግብረገባዊ ነጻነት አለው፤ እግዚአብሔር የሚያዘውን ማድረግ ወይም አለማድረግ ይችላልና ለሚያደርገው ሁሉ ጎላፊና ተጠያቂ ነው። እግዚአብሔር አንዳንድ ጊዜ ሰውን የሚያስገድደው፤ ከመደበኛ አስተዳደሩ ጠባይ የተነሣ ነው፤ አለበለዚያ ሰው ነጻነት አይኖረውም ነበር።

3) እግዚአብሔር በመደበኛ መግባቱ ሰውን እንደ ተፈጥሮውና እንደ ጠባዩ የመምረጥና የማድረግ ኅይልን ይሰጠዋል እንጂ ፈቃዱን ወደ መታዘዝ ወይም ወደ አለመታዘዝ እንዲያዘነብል አያደርግም።

4) እግዚአብሔር የሰውን ተፈጥሮና ጠባይ ሁሉ በማወቁ ዕቅዱ እንዲፈጸም የሰውን ሕይወት ይወስናል። ገበሬ ውሃ ከምንጭ ወደ አታክልት ስፍራ ለማድረስ በይ እንደሚቁፍር ሁሉ፤ እግዚአብሔርም ሰውን ወደሚፈልግበት ያደርሰዋል። ውሃው እንደ ተፈጥሮው ወደ ታች ይፈላልና ከዚህ ጠባዩ በራሱ ሳይለወጥ ወደ አታክልት ስፍራ

ይደርሳል። ሰውም እንደዚሁ እንደተፈጥሮው ወዶ እግዚአብሔር ባዘጋጀለት መንገድ ይሄዳል።

እግዚአብሔርን በሰንጠረዥ አጫዋች መምህር መስሎ ማየት ይቻላል።-መምህሩ ከብዙ ተማሪዎች ጋር በአንድ ጊዜ ተጫውቶ ሁሉን ሊያሸንፍ ይችላል። እያንዳንዱ ተማሪ የሚያደርገውን ባያውቅም፤ ጠቢብ በመሆኑ በጨዋታው ትክክለኛ መልሶችን መስጠት ስለሚችል፤ ሁሉን ማሸንፍ አያስቸግረውም። እግዚአብሔርም እንደዚሁ ሰዎችን ሁሉ ወደሚፈልገው ውጤት ሊያደርሳቸው ይችላል።

5) እግዚአብሔር መደበኛ መግቦቱን (አንዳንዶች ተፈጥሮአዊ የመግቦት ሕግ ይሉታል) በባለም ላይ ደንግጋልና በእያንዳንዱ ሰው ሕይወት እጁን ጣልቃ አያስገባም። እንደዚሁም ብዙ ጊዜ ታላላቅ ድርጊቶች እንዲከናወኑ ያንቀሳቅሳል እንጂ ዕቅዱ እንዲፈጸም በትንንሽ ነገሮች ላይ ርምጃ መውሰድ አያስፈልገውም።

6) የመጽሐፍ ቅዱስ ትርጉም ተስማሚ እንዲሆን አንዳንድ ጥቅሶችን በሌሎች ጥቅሶች ላይ ተመርኩዞ መተርጎም አስፈላጊ ነው። መጽሐፍ ቅዱስ የእግዚአብሔር ቃል በመሆኑ መልእክቱ አይቃረንም። ስለዚህ መጽሐፍ ቅዱስ ይህ ነገር ጥቁር ነው፤ ነጭ ነው አይልም። ሆኖም አንዳንድ ጊዜ የመጽሐፍ ቅዱስ አሳቦች በመጀመሪያ ሲታዩ የማይስማሙ ይመስላሉ። በዚያን ጊዜ አሳቦችን ለማዛመድ አንዳንድ ጥቅሶችን በሌሎች ላይ ተመርኩዞን እንተረጉማቸዋለን።

መግባት እግዚአብሔርን በተመለከተ መጽሐፍ ቅዱስ እግዚአብሔር በአንድ በኩል ሁሉን ቻይ በመሆኑ የሚፈልገውን ሁሉ ያደርጋል፤ አስቀድሞ ሁሉን ያውቃል፤ ጸጋው ዕቅዱን ይፈጽማል ... ወዘተ ሲል፤ በሌላ በኩልም እግዚአብሔር አሳቡን ይለውጣል (ይጸጸታል)፤ ሰዎች ጸጋውን ይቃወማሉና ክርስቶስ በምድራዊ አገልግሎቱ የተወሰኑ ነገሮችን ከማወቅ የተገደበ እንደሆነ ያሳያል። እዚህ ላይ ሁለት ዐይነት አስተሳሰቦች አሉና ሰው አመክንዮታዊ ፍጡር በመሆኑ እነዚህን ሁለት አስተሳሰቦች ሊያዛምዳቸው ሲፈልግ፤ ከሁለት መንገዶች በአንዱ መሄድ ይመርጣል።

የመጀመሪያው መንገድ እንደሚከተለው ነው። አይሁድ እግዚአብሔርን ከፍ ከፍ ለማድረግ ፈልገው ሲያመሰግኑት ጎይሱን፤ ዕውቀቱንና ጸጋውን ወሰን የሌላቸው አድርገው ገለጧቸው፤ አጋነኛቸውም። አሳባቸውን እንዳለ መቀበል ትክክለኛ ርምጃ አይደለም፤ ምክንያቱም በአይሁድ ዘንድ በግጥም መልክ ብዙ ጊዜ እንደዚህ ዐይነቱን ነገር ማጋነን የተለመደ ነው። እንግዲህ መገንዘብ የሚገባን እግዚአብሔር ከሁሉ በላይ ቢሆንም፤ በአንዳንድ ነገሮች በኩል ውሱን መሆኑን ነው፤ እግዚአብሔር የተወሰኑ ነገሮችን ከማድረግም ራሱን የገታ ይመስላል። ስለዚህ አንዳንድ ነገሮችን አስቀድሞ እንደማያውቃቸው፤ የተወሰኑትንም ለማድረግ እንደማይችልና ከሰው ድርጊት የተነሣ አሳቡን እንደሚለውጥ መግለጥ ትክክል ነው።

ሁለተኛው የአተረጓጎም መንገድ እንደሚከተለው ነው። ስለ እግዚአብሔር ባሕርይ፤ ፈቃድና ጎይል ለሚናገሩ ጥቅሶች ቅድሚያ መስጠት ይገባልና ከእነርሱ ጋር የማይስማሙትን ጥቅሶች በእነርሱ መሠረት መተርጎም ተገቢ ነው። በዚህ መንገድ የእግዚአብሔር «ውሱንነት» መታየት ያለበት ከሰውኛ ምሳሌ አገላለጥ አንጻር ነው። ለምሳሌ መጽሐፍ ቅዱስ «እግዚአብሔር ተጸጸተ» ሲል አሳቡ እግዚአብሔር ራሱ እንዳለው ሳይሆን፤ ለሰው እንደሚመስለው ይገለጣል። እዚህ ላይ በትክክል የሆነው ሰው አካሄዱን በመለወጥ ለፈጸመው ድርጊት ትክክለኛውን አጻፋ እግዚአብሔር መስጠቱን እንጂ እግዚአብሔር በራሱ የሚለወጥ መሆኑን አያሳይም።

አንዳንዶች እንዲህ ከሆኑ፤ እግዚአብሔር በሰውኛ ምሳሌ ራሱን ለምን ገለጠ? ብለው ይጠይቃሉ። የዚህ ጥያቄ መልስ ሰው ደካማ በመሆኑ እንዲያስተውል ነው የሚል ይሆናል። ይህም ትምህርቱን ብቻ መቀበል ሳይሆን፤ እግዚአብሔር ከሰው በላይ እጅግ ከፍተኛ ሲሆንም፤ ሰው ለእግዚአብሔርም መልስ ሰጥቶ ተቀባይነት በእርሱ ዘንድ ማግኘቱን እንዲያምን፤ አምናም ወደ እግዚአብሔር እንዲጠጋ ነው።

አንባቢ ከሁለቱ መንገዶች አንደኛውን ከመምረጡ በፊት ሦስት ነገሮችን መረዳት አለበት። ይኸውም አስተርጓፊ ከእግዚአብሔር ለሰው መሰጠቱን እንጂ ከሰው ወደ እግዚአብሔር የሚደርስ አለመሆኑን፤ በአንደኛው መንገድ ሰው መጽሐፍ ቅዱስን መተርጎም ቢጀምር፤ ስለ እግዚአብሔር ያለውን አሳብ እየቀነሰ የሚሄድ መሆኑንና መጽሐፍ ቅዱስን ሲተረጎም የጸሐፊዎችን አሳብ ምን እንደሆነ ተረድቶ በፍልስፍና ምክንያት ወይም ብዙ ጊዜ እንደሚታየው ከአመክንዮ የተነሣ የትምህርቱን አሳብ እንዳያገውድል መጠንቀቅ እንዳለበት ነው (4)።

በእነዚህ ስድስት መላምቶች ውስጥ አንዳንዶች በሙሉ ወይም በከፊል እውነትን ያዘሉ ሊመስለን ይችላል። እነዚህ መላምቶች በተለይ ከፍልስፍና ትምህርት የተገኙ በመሆናቸው፤ ክርስቲያን በመጽሐፍ ቅዱስ ትምህርት መሠረት መዝና ሊቀበላቸው ወይም ሊተዋቸው ይገባዋል።

ብዙ አሳቦች አሉ፤ ሆኖም በምዕራፍ 35 የተጻፈው ትምህርት በአጠቃላይ አመለካከት ከጥንት የመጣው ስለ መግባት እግዚአብሔር የሚሰጠው የቤተ ክርስቲያን ትውፊታዊ ትምህርት ነው ማለት እንችላለን። በቤተ ክርስቲያን ይህን አስተያየት የማይቀበሉትን በጥቅሉ አርሜኒዮሳውያን ብለን ልንጠራቸው እንችላለን። ሆላንዳዊው መምህር ያዕቆብ አርሜኒዮስ (1560-1609) የተሐድሶ ተከታዮችን ትምህርት በመቃወም እርሱና ተከታዮቹ ስለ መግባት እግዚአብሔር የተለየ ትምህርት ማስተማር ጀመሩ። አስተሳሰባቸው በሙሉ ወይም በከፊል ተቀባይነት አግኝቶ በብዙ አብያተ ክርስቲያናት ዛሬም ሲነገር ይታያል። አርሜኒዮሳውያን መጽሐፍ ቅዱስ የእግዚአብሔር ቃል መሆኑን ያምናሉ፤ ነገር ግን ስለ ደኅንነትም ሆነ ስለ መግባት እግዚአብሔር ከተሐድሶ ተከታዮች የተለየ አተረጓጎም አላቸው (5)።

የአርሜኒዮሳውያን መሠረታዊ አሳብ እንደሚከተለው ነው (6) ፡- የሰው ሰብእና ክፍሎች የሆኑ ነጻነትና የመምረጥ ችሎታ እንዲጠበቁ እግዚአብሔር የሰውን ምርጫዎች ማቀድ አይችልም። ስለዚህ መግባት እግዚአብሔር የዓለምን ታሪክ ቢያካትትም፤ የሚሆነውን እያንዳንዱን ድርጊት በዝርዝር አያጠቃልልም። በዚህም ፈንታ እግዚአብሔር ለሰው ምርጫዎችና ድርጊቶች አጻፋ እየሰጠ በዓለም ውስጥ ዓላማዎቹ በመጨረሻ እንዲፈጸሙ ያደርጋል። የእግዚአብሔር ፈቃድ ደግሞ በአንድ መንገድም ሆነ በሌላ ክፉትን አጠቃልሎ ሊይዝ አይችልም። የአርሜኒዮሳውያን ትምህርትና ስለ ትምህርታቸው የሚሰነዘሩ ልዩ ልዩ አስተያየቶችን በአራት አርእስት ለማቅረብ እንሞክራለን።

ሀ) በመጽሐፍ ቅዱስ ጥቅሶች አጠቃቀም

አርሜኒዮሳውያን ስለ እግዚአብሔር ዕቅድ የሚናገሩ ጥቅሶች ስለተወሰኑ ሰዎች ወይም ወገኖች ፈቃዱን ይገልጣሉ እንጂ ጠቅላላውን ዓለም አያመለክቱም ይላሉ። ለምሳሌ ኤርምያስ፡ «... እግዚአብሔር በባቢሎን ላይ የመከረበትን ምክር፤ በከለዳውያንን ምድር ላይ ያሰባትን አሳብ ስሙ ...» በማለት ጽፏል፤ ኤር. 50፡45። አሞጽም፡ «እስራኤልን ከግብጽ ምድር፤ ፍልስጥኤማውያንንም ከከፍቶር፤

ሶርያውያንንም ከቲር አላወጣሁምን?» የሚለውን መልስ-ዐዘል ጥያቄ በመጠየቁ እግዚአብሔር ስለተወሰኑ ወገኖች ልዩ ልዩ ዕቅድ እንዳለው ያሳያል፤ አሞጽ 9፥7። እግዚአብሔር በአንድ አገር ወይም በአንድ ሰው ሕይወት በተወሰነ መንገድ ቢሠራም፤ በሌሎች አገሮች ወይም ሰዎች ሕይወት በዚህ ዐይነት የሚሠራ መሆኑን አያሳይም።

ትውፊታዊውን ትምህርት የሚከተሉ ወገኖች ለእነዚህ አስተያየቶች በሚከተለው አኳኋን መልስ ሊሰጡ ይችላሉ። በምዕራፍ 35 መግቢያ በ 11 አርእስት መግባት እግዚአብሔር ብዙ ዐይነት ነገሮችን እንደሚቈጣጠር ተዘርዝሯል። እነዚህን ነገሮች ሁሉም እንጂ አንዳንድ ጊዜ ብቻ የሚቈጣጠር ስለመሆኑ ጥቅሶቹ አያሳዩም። ለምሳሌ ሣርን ሁሉ ያበቅላል (መዝ. 104፥14)፤ ፀሐይን ሁሉም ያወጣልና ዝናቡን ያዘንባል (ማቴ. 5፥44-45)፤ የአንዳንድ ድንቢጦችን ሞት ሳይሆን የሁሉን ይፈቅዳል፤ የአንዳንድ ሰዎችን ጠጉር ብቻ ሳይሆን የሁሉን ይቈጥራል (ማቴ. 10፥29-30)፤ የዕጣ መደብ ሁሉ እንኳ ከእግዚአብሔር ዘንድ ነው፤ ምሳ. 16፥33።

እንደዚህ ያሉ ብዙ ምሳሌዎች እግዚአብሔር በአጠቃላይ በዓለም የሚሠራውን መንገድ የሚያሳዩ ይመስላል። በሌላ በኩል ደግሞ የመግባት እግዚአብሔር ቊጥጥር ያልደረሰበት ስፍራ፤ ሰው ወይም ሁኔታ በመጽሐፍ ቅዱስ ተጽፎ አይገኝም። በልዩ ልዩ ስፍራ ደግሞ «ሁሉን» እንደሚደግፍ፤ እንደሚያገጣጥም (ተያይዞ እንደሚጸና) እና እንደፈቃዱ ምክር እንደሚሠራ ተገልጧል፤ ዕብ. 1፥3፤ ቆላ. 1፥17፤ ኤፌ. 1፥11። ሰዎችንም በተመለከተ ሕይወታቸው በእርሱ በመሆኑና በእርሱ ስለሚንቀሳቀሱ አንድም የሰው ጉዳይ ከመግባቱ ውጭ አይደለም፤ ሐ.ሥ. 17፥28።

ስለ ምእመናን ስናስብ፤ ለአንድ ክርስቲያን ወይም ለአንዲት ቤተ ክርስቲያን በመልእክታት ብዙ የተስፋ ቃላት ተሰጥተዋል። ነገር ግን እነዚህ የተስፋ ቃላት እግዚአብሔር በማናቸውም ዘመን ለምእመናንና ለአብያተ ክርስቲያናት ሁሉ የሚያደርገውን ያሳያሉ እንጂ ለእነዚህ ሰዎችና ለተጠቀሱት አብያተ ክርስቲያናት ብቻ የተወሰኑ አይደሉም። እንግዲህ በእነዚህና በመሳሰሉት ምክንያቶች ትውፊታዊውን ትምህርት የሚከተሉ የአርሜኒኦባውያንን ትምህርት እንዲቀበሉ የሚያደርግ በቂ ምክንያት የለም።

ለ) እግዚአብሔር ክፋትን እንዴት እንደሚጠቀምበት

ትውፊታዊው ትምህርት እግዚአብሔር የሚሆነውን ሁሉ አስቀድሞ ዕቅዶ ስለሚሠራ ኅጢአትንና ክፋትን እንደሚፈቅድ ያስተምራል። አባት ለልጁ ነጻነት ቢሰጥና ልጁ ቢያጠፋ ይቀጣዋል፤ ይህን ሁሉ ቢፈቅድም በልጁ ድርጊትና በሚደርስበት ቅጣት እንደማይደሰትበት ሁሉ፤ እግዚአብሔርም ሁሉን ይፈቅዳል፤ ነገር ግን በኅጢአት፤ በክፋትና በሚያስከትሉት ሥቃይ አይደሰትም። የአርሜኒኦባ ተከታዮች ግን ይህ ትምህርት ሰዎች የእግዚአብሔርን ውሳኔ ለመቃወም ስለማይችሉ «ሮቦቶች» ያደርጋቸዋል ይላሉ። እግዚአብሔር ሰው ኅጢአትን እንዲሠራ ከወሰነ እንዴት ቅዱስ ይባላል? ብለው ይጠይቃሉ። መጽሐፍ ቅዱስ፤ «... እርሱ (እግዚአብሔር) ራሱን ማንንም አይፈትንም»፤ «እግዚአብሔር ብርሃን ነው፤ ጨለማም በእርሱ ዘንድ ከቶ የለም»፤ «እግዚአብሔር ትክክለኛ ነው ... በእርሱ ዘንድ እንከን የለም» ብሎ ያስተምራል፤ ያዕ. 1፥13፤ 1ዮሐ. 1፥5፤ መዝ. 92፥15 አ.መ.ት.። እንግዲህ እግዚአብሔርን በአንድ መንገድም ሆነ በሌላ የሰውን ኅጢአት አነሳሽና ቀስቃሽ አድርጎ ማየት መሳደብ ነው ይላሉ።

የአርሜኒያስ ተከታዮች እግዚአብሔር ክፋትንና ኅጢአትን በአንድ መንገድም ሆነ በሌላ አልፈቀደም፤ አልወሰነምም ይላሉ። ይህን በማለታቸው እግዚአብሔር ከክፋትና ከኅጢአት ኅላፊነት እንዲወጣና ያደርጋሉ። ሆኖም አስተሳሰባቸው ሁለት ጥያቄዎችን ያስነግላል፤ አንደኛው፡ «እርሱ ኅጢአትንና ክፋትን በውሳኔ ውስጥ ካላቀደ ሊቋጣጠራቸው እንደሚችል ምን ዋስትና አለ?» የሚለው ሲሆን፤ ሁለተኛው ደግሞ፡ «መጽሐፍ ቅዱስ በዚህ ዐይነት ከክፋትና ከኅጢአት ጋር ግንኙነትን በዚህ መንገድ ያስተምራል?» የሚለው ነው። ለመጀመሪያው ጥያቄ መልስ የሚሆንን አሳብ ከምዕራፍ 37 እንፈልጋለን። አሁን ግን ሁለተኛውን ጥያቄ ለመመለስ እንሞክራለን።

መጽሐፍ ቅዱስ እግዚአብሔር ክፋት እንዲኖር መፍቀዱን በብዙ ጥቅሶች ያሳያል። ይህን ሲገልጥ እግዚአብሔር ክፋትን አደረገ አይልም፤ ሆኖም የክፋት ሥራ የተፈጸመው በሰው ወይም በክፉ መልአክ ነው፤ ሰውም ሆነ ክፉው መልአክ ለሚሠሩት ክፋት ኅላፊዎች ናቸውና እንደ ክፉታቸው እንደሚከፈላቸው አጥብቆ ያስጠነቅቃል።

የአርሜኒያስ ተከታዮች እዚህ ላይ በሰዎች መካከል አንድ ሰው ሌላውን ወደ ክፋት ቢመራው ከባድ ፍርድ እንዳለበት ያሳስባሉ፤ ለምሳሌ ማር. 9፥42። ይህ እውነት ነው፤ ሆኖም መንገዝብ ያለብን አንድ ነገር አለ፤ ይህም በሁለት ሰዎች መካከልና በእግዚአብሔርና በሰው መካከል የሚኖረው ግንኙነት አንድ አለመሆኑን ነው። መጽሐፍ ቅዱስ ሰው ክፋት እንዲሠራ እግዚአብሔር ሲፈቅድ፤ ክፉቱ ያለው በሰው ላይ እንጂ በእግዚአብሔር ላይ አለመሆኑን ይገልጣል። ይህም አንድ ታላቅ ምሥጢር ነው።

በምዕራፍ 35 ለእንዳየው እስራኤልን እንዲቋጥር እግዚአብሔር ዳዊትን እንዳነግሣው አይተናል፤ ይህንም ያደረገው በሰይጣን አማካይነት ነው፤ ምክንያቱም መጽሐፍ ቅዱስ ሰይጣን እስራኤልንም ይቋጥር ዘንድ ዳዊትን እንዳንቀሳቀሰው ይናገራል። ዳዊት ግን ሕዝቡን ከቋጠረና ያደረገውን ክፋት ካስተዋለ በኋላ በእግዚአብሔርም ሆነ በሰይጣን ሳያመካኝ ኅላፊነቱ የራሱ መሆኑን ዐውቆ ንስሐ ገባ፤ እግዚአብሔር የወሰነበትንም ቅጣት ተቀበለ፤ 1ዜ.መ. 21፥8፡13። ከዚህ ታሪክ ስለ መግባት እግዚአብሔር መማር የሚገባን ሌላ ነገር አለ፤ ይኸውም እግዚአብሔር ይህን ሁሉ ያደረገው ዳዊት ለአገሩ ከጠላት ጥቃት ትድግናና ዋስትና ለማግኘት ተስፋ የጣለው በወታደሮቹ ብዛት ላይ እንጂ በእግዚአብሔር ላይ አለመተማመኑ እንዲታወቅ ነበር፤ የጦር ሠራዊቱ አዛዥ ኢየሱስ እንኳን ሰዎችን መቀጠር ክፉ ድርጊት መሆኑን ዐወቀ፤ 1ዜ.መ. 21፥2-3።

ሰዎች ክፋት የሚፈጽሙት በእግዚአብሔር ዕቅድ ውስጥ እንደሆነ በተለይ በብሉይ ኪዳን ብዙ ሌሎች ታሪኮች ተጽፎ ተገልጧል። የዮሴፍ ወንድሞች ጠሉት፤ ቀኑበት፤ ሊገድሉት ፈለጉ፤ ወደ ጉድጓድ ጣሉት፤ ለባርነት ሸጡት፤ ሊገኝም እንዳልቻለ ለአባታቸው ዋሽተው ተናገሩ፤ ዘፍ. ም. 37። በኋላ ግን ዮሴፍ፡ «እግዚአብሔር ሕይወትን ለማዳን ከእናንተ በፊት ሰዶኛልና»፤ «እናንተ ክፉ ነገርን አሰባችሁብኝ፤ እግዚአብሔር ግን ... ለማድረግ ለመልካም አሰበው» ብሎ በመመስከሩ እግዚአብሔር በክፉታቸው አማካይነት መልካም ውጤት ማምጣቱን አሳይቷል፤ ዘፍ. 45፥5፤ 50፥20።

እስራኤል ከግብጽ ሳይወጣ እግዚአብሔር የፈርዖንን ልብ እንደሚያጸና ለሙሴ ተናገረ፤ ዘጸ. 4፥21፤ 7፥3። እንደ ቃሉ ልቡን ሲያጸና (9፥12፤ 10፥20፡27፤ 11፥10፤ 14፥4፡8፡17)፤ ፈርዖን ደግሞ ልቡን በማደንደኑ (8፥15፥15፡32፤ 9፥34) የእግዚአብሔር ሥራና የሰው ክፉ ሥራ አንድ ላይ ሲሄዱ ይታያል። በዚህ ሥራ

የእግዚአብሔር ዓላማ ከብሩና ጎይሉ እንዲታወቅና ስሙ በዓለም ሁሉ እንዲነገር ነው፤ ዘጸ. 14፥17፤ ሮሞ 9፥17። ከዚህ ታሪክ የተነሣ ሐዋርያው ጳውሎስ፡ «የሚወደውን ይምረጥል፤ የሚወደውንም እልከኛ ያደርገዋል» የሚለውን አጠቃላይ ሐቅ ያስተምራል፤ ሮሞ 9፥18። ዳዊትም ፡- «ሕዝቡን ይጠሉ ዘንድ ... ልባቸውን ለወጠ» በማለት ጽፏል፤ መዝ. 105፥25።

እግዚአብሔር ሰዎች እልከኞች ሲሆኑ ወይም የእግዚአብሔርን ሕዝብ ሲቃወሙ እንዲጠፉ ያደርጋል። ለምሳሌ እግዚአብሔር፡ «ያጠፏቸው ዘንድ ሞገስንም እንዳያገኙ ፈጽመውም እንዲያጠፏቸው፡ ከእስራኤል ጋር ይጋጠሙ ዘንድ ልባቸውን እንዲያደነድኑ ከእግዚአብሔር ዘንድ ሆነ» ብሎ ዕቅዱን ለኢያሱ ገለጠ፤ ኢያሱ 11፥20። እግዚአብሔር በፍልስጥኤማውያን ላይ ምክንያት ስለፈለገ ሶምሶን የፍልስጥኤማውያንን ሴት እንዲያገባ አደረገ፤ መሳ. 14፥4። የዔሊ ልጆች እልከኞች ሲሆኑም እግዚአብሔር በሞት ሊቀጣቸው ፈለገ፤ 1ኛው. 2፥25።

ኢዮብ በደረሰበት ሁሉ የእግዚአብሔርን ጎይልና ፈቃድ አይቶ፡ «... እግዚአብሔር ሰጠኝ እግዚአብሔርም ነሣ፤ የእግዚአብሔር ስም የተባረከ ይሁን» ብሎ በትክክል ተናገረ፤ ኢዮብ 1፥21-22። መከራው በሰዎችም ሆነ በወሎ ነፋስ ምክንያት ቢደርስበትም፡ በእግዚአብሔር ላይ ሳያጉረመርም ከእጁ በጸጋ ተቀበለው፤ በዚህም ለእኛ መልካም አርአያ ሆነልን፤ ያዕ. 5፥11።

በብሉይ ኪዳን ዘመን እግዚአብሔር ሕዝቡን ለመቅጣት ሐሰተኛ መንፈስን በእስራኤል ንጉሥ ነቢያት አኖረ (1ኛ. 22፥23)፤ አሦርን በእስራኤል ላይ የቀጣው በትር አደረገው (ኢሳ. 10፥5) እና ጨካኝ የነበረውን የባቢሎን ጦር ሠራዊት አመጣጣቸው፤ ኤር. 25፥9፤ ዕን. 1፥6-7፤ 13። ነቢዩ አሞጽም ማናቸውም ክፉ ነገር በእስራኤል ላይ ሲደርስ፡ ከእልከኝነታቸው የተነሣ ከእግዚአብሔር የመጣባቸው መሆኑን አሳስባቸው፤ አሞጽ 4፥6-12።

እንደ አርሚኒየሳውያን አመለካከት በእግዚአብሔር ዕቅድ ውስጥ አንድ ጊዜ እንኳ ክፋት ተካትቶ ቢገኝ ኖሮ፡ ከጽድቁና ከቅን ፍትሔ ይወጣ ነበር። በእነዚህ ታሪኮች ግን የመጽሐፍ ቅዱስ ጸሓፊዎች እግዚአብሔር ይህን እንዳደረገ ያሳያሉ።

እግዚአብሔር ክፋትን እንዴት እንደሚመለከተው ከሁሉ በላይ በግልጽ የሚታየው በጌታችን በኢየሱስ ክርስቶስ ሞት ነው። እርሱ ጎጦአት የሌለበት ጻድቅ ነበረ። ሁሉ «በእግዚአብሔር በተወሰነው አሳቡና በቀደመው ዕውቀቱ» ቢሆንም በዓመፀኞች እጅ ተሰቀለ፤ ሐ.ሥ. 2፥23። እነዚህ ሰዎች ክርስቶስን ወደው ሰቀሉት። እግዚአብሔር በእነርሱ ክፉ ፈቃድ አማካይነት ዕቅዱን ፈጸመ።

ከዚህ በላይ ከተገለጸው አሳብ የተነሣ ይህን ክፍል በአምስት ሐቆች መደምደም እንችላለን።

1. እግዚአብሔር ዕቅዱን ለመፈጸም በነገሮች ሁሉ፡ ክፋትንም እንኳ ሳይቀር ለከብሩና ለበረከት ይጠቀማል።
2. እግዚአብሔር ክፋትን ከቶ አይሠራምና ሰው እርሱን በዚህ ሊወቅሰው አይገባውም።
3. እግዚአብሔር ግብረገባዊ ፍጡራንን ስለ ክፋታቸው ይወቅሳልና በጽድቅ ይቀጣቸዋል።
4. ክፋት ቅዠት አይደለምና አድራጊው በውጤቱ ራሱንና ሌሎችን ይጎዳል።

5. ይህን ሁሉ ካጠናን በኋላ እግዚአብሔር በዕቅዱ ውስጥ ክፋትን ሲያጠቃልል፤ ራሱን እንዴት ጻድቅ እንደሚያደርግና ሰውን ለምን እንደሚፈርድበት ሙሉ በሙሉ ማስተዋል አንችልም። መጽሐፍ ቅዱስ ስለዚህ ሳያትት ምን ማድረግ እንደሚገባን ይገልጣል። አንድ ምሥጢር አለ፤ ይኸውም በመስቀሉ ሥር ብንንበረከክ፤ የሰው ክፋትና የእግዚአብሔር ጽድቅ እንዴት እንደሚገናኙ የመጀመሪያ ፍንጮችን ማስተዋል እንጀምር ይሆናል (7)።

ሐ) የነጻነት ትርጉም

በትውፊታዊ ትምህርትና በሌሎች መካከል ያለው ዋና ልዩነት ስለ ነጻነት የሚሰጠው አስተሳሰብ ነው። አርሜኒያውያን እንደሚከተለው አሳባቸውን ይገልጣሉ፡- ትውፊታዊ ትምህርት እግዚአብሔር የሰውን ምርጫ ማነሣሣቱ ምርጫውን ምርጫ አያሰኘውም። ሰውም እውነተኛ ምርጫ ለማድረግ ባይችል፤ በእውነት ሰው አይደለም። ኅጢአተኛ በወንጌል እንዲያምን የሚጠራ ስለሆነ፤ ይህን የማድረግ ችሎታ ያለው ሰው ሁሉ እንጂ በልዩ መንገድ ችሎታ የተሰጣቸው የተወሰኑ ሰዎች አይደሉም። እንደዚሁም ክርስቲያን ሁሉ የማምለጫ መንገድ ስለሚሰጠው ኅጢአት አለመሥራትን መምረጥ ይችላል፤ 1ቆሮ. 10፥13።

ይህን አስተሳሰብ በመጠኑ እንመርምረው። ስለ ሰው ነጻነት ስናስብ፤ ሰዎች በአራት ሁኔታዎች ውስጥ ኖረዋል፤ እነርሱም እንደ አዳምና ሔዋን ያለ ኅጢአት የእግዚአብሔርን ፈቃድ የሚፈጽሙባቸው፤ ከአዳም ውድቀት በኋላ በኅጢአት የሚኖሩባቸው፤ ካመኑ በኋላ በክርስትና መንገድ የሚረመዱባቸውና ፍጹማን ሆነው በመንግሥተ ሰማያት የሚባረኩባቸው ሁኔታዎች ናቸው። እነዚህን ሁኔታዎች በልዩ ልዩ ጥናቶች ለወደፊት በሰፊው እንደምንመረምራቸው ተስፋ እናደርጋለን። ሆኖም የሰው «ነጻነት» በየሁኔታው የተለያየ ሊሆን እንደሚችል ማሰብ አይከብድም። ምናልባት ሰው በእያንዳንዱ ሁኔታ እንደ ጠባዩ የሚፈልገውን መምረጥ ይችላል፤ ሆኖም በየሁኔታው ጠባዩ የተለያየ መሆኑን መግለጥ እንችላለን።

መጽሐፍ ቅዱስ እግዚአብሔር በሰው ውስጥ ስለሚሠራው ሥራ ብዙ ጊዜ ይናገራል። እግዚአብሔር በብሉይ ኪዳን በሕልሞችና በራእዮች ፈቃዱን ገለጠ። «የንጉሥ ልብ እንደ ውሃ ፈሳሾች በእግዚአብሔር እጅ ነው»፤ ምሳ. 21፥1። ኤርምያስ፤ «አቤቱ፤ ወደ አንተ መልሰን እኛም እንመለሳለን» ብሎ በመጸለዩ እግዚአብሔር ልባቸውን ካልነካ የይሁዳ ሕዝብ ወደ እግዚአብሔር እንደማይመለሱ አሳየ፤ ሲኤ. 5፥21።

ጌታችን ኢየሱስ ክርስቶስ ስለ ሰው ባርነትና ነጻነት ሲያስተምር፤ «እውነትም ነጻ ያወጣችኋል»፤ «ኅጢአት የሚያደርግ ሁሉ የኅጢአት ባሪያ ነው»፤ «ወልድ ነጻ ካወጣችሁ፤ በእውነት ነጻ ትሆናላችሁ» በማለት የነጻነትን ሁኔታ ገለጠ፤ ዮሐ. 8፥31-37 አ.መ.ት.። ባሪያ የሚፈልገውን ማድረግ አይችልም። ሰው ነጻነትን የሚያገኘው በራሱ ፈቃድ ሳይሆን በክርስቶስ ሥራ ነው። የነጻነቱም ሁኔታ እውነትን እያወቀ በመከተሉ ላይ የተመሠረተ ነው። ስለዚህ ኅጢአትን እየሠራ የሚኖር ሰው ምን ዓይነት «ነጻነት» እንዳለው ብንጠይቅ፤ ያለው እውነተኛ ነጻነት አይደለም። በክርስቶስ ሥራ ነጻነት ሲሰጠው እውነትን ይወዳልና ነጻነት ስላለው፤ ያንኑ እውነት መከተል ይችላል።

ሰው ነጻነትን ካገኘ በኋላ የእግዚአብሔር መንፈስ በሕይወቱ በልዩ ሁኔታ ይሠራል። ሐዋርያው ጳውሎስ፤ «በእግዚአብሔር መንፈስ የሚመሩ ሁሉ የእግዚአብሔር ልጆች

ናቸውና» ይላል፤ ሮም 8፥14 አ.መ.ት.። ደግሞም፥ «... በፍርሀትና በመንቀጥቀጥ የራሳችሁን መዳን ፈጽሙ፤ ስለ በጎ ፈቃዱ መፈለግንም ማድረግንም በእናንተ የሚሠራ እግዚአብሔር ነውና» በማለቱ አመራሩም ማድረግን ብቻ ሳይሆን የሰውን ፍላጎት ማነሣሣትንም ማጠቃለሉን ያሳያል። በዚህም ምክንያት አማኙ በሙሉ ኅይሉ መዳኑን እንዲፈጽም ታዝዟል፤ ፊል. 2፥12-13። ሐዋርያው በራሱ ሕይወት ይህ እንዴት እንደተፈጸመ፥ «በእኔ በኅይል እንደሚሠራ እንደ አሠራሩ እየተጋደልሁ እደክማለሁ» በማለት ገለጠው፤ ቆላ. 1፥29። እንግዲህ ኅጢአተኛ በወንጌል እውነተኛ ነጻነት ካገኘ በኋላ የእግዚአብሔር ኅይልና የሰው ጥረት ተጣምረው የእግዚአብሔርን ፈቃድ ይፈጽማሉ። ክርስቲያን አሁን በሥጋ በመሆኑ ይህን በከፊል ያውቃል፤ በመንግሥተ ሰማያት ግን በፍጹምነት ይደሰትበታል።

መ) የመግባት እግዚአብሔር ትምህርት ውጤት

አርሜኒዮሳውያን ትምህርታቸው ክርስቲያናዊ ኅላፊነት ያለበትን አካሄድ የሚያጸና ቢሆንም፥ ትውፊታዊ ትምህርት ሰውን ወደ ግብየለሽ አኗኗር (8) እንደሚመራ ያምናሉ። ምክንያታቸው ሁሉ በእግዚአብሔር ከተወሰነና የሚሆነው ሁሉ እንደ እግዚአብሔር ዕቅድ ከተፈጸመ፥ ሰው በሥራው ምንም ለውጥ ሊያመጣ እንደማይችል ያስባሉ።

ትውፊታዊው አስተሳሰብ ግን እንደዚህ አይደለም። እግዚአብሔር ለትእዛዛቱ የሰውን አጻፋ፥ ለሰው አጻፋ ደግሞ አምላካዊውን የራሱን አጻፋ በዕቅዱ ውስጥ ይዟል፤ ይህም በተለይ በጸሎት ትምህርት ይታያል፤ «የጻድቅ ሰው ጸሎት በሥራዋ እጅግ ኅይል ታደርጋለች» ተብሏልና፤ ያዕ. 5፥16።

ደግሞም ሰው እንዴት መጸለይ እንደሚገባው መንፈስ ቅዱስ ይረዳዋል፤ ያነሣዋል፤ ሮም 8፥26። ቀደም ሲል ትንታኔ በተሰጠበት ክፍል መጨረሻ ላይ የተጠቀሱ ጥቅሶች ሐዋርያው ስለ ሰው ሥራ እንዴት እንዳሰበ ይገልጣሉ። ሰው የእግዚአብሔርን ሥራ መሥራት የሚችለው በእግዚአብሔር ኅይል በመሆኑ፥ ተስፋ ያደረገው እንደ አሠራሩ በእርሱ በሚሠራው ኅይል ነበረ፤ ቆላ. 1፥29። በሌላም ጊዜ «ኅይልን በሚሰጠኝ በክርስቶስ ሁሉን እችላለሁ» በማለት የእግዚአብሔርን የማስቻል ጸጋና የራሱን የማድረግ ችሎታ ገለጠ፤ ፊል. 4፥13።

እግዚአብሔር ለሰው ሙሉ ነጻነት ማለት ያለ አንዳች ዐይነት ማነሣሣት ለማናቸውም ምርጫ «አዎን» ወይም «አይደለም» የማለት ችሎታ ካልሰጠ፥ እውነተኛ ምርጫ አይደለምና ይህ ችሎታ ከሌለ ሰውን ሰው አያስኝም የሚለው አርሜኒዮሳዊ ትምህርት የሚከተሉትን አስተሳሰቦች ያስከትላል ፡-

1. እግዚአብሔር የሚመጣውን የሚያውቀው በአጠቃላይ ሁኔታ እንጂ በዝርዝር አይደለም።
2. ከፋት በእግዚአብሔር ዕቅድ ካልተካተተ የእግዚአብሔርን ሁሉን ቻይነት ማመን አመንክዮታዊ አይመስልም።
3. እግዚአብሔር ከፋትን በመጨረሻ እንደሚያሸንፍ ዋስትና የለም።
4. በመንግሥተ ሰማያት ምርጫ እውነተኛ እንዲሆን (እና ሰው ሰው እንዲሆን) ሰው ከእግዚአብሔር ፈቃድ የመውጣት ችሎታ ይኖረዋልና ወጥቶ የአዳምን መንገድ እንደገና ሊያስጀምር ይችላል።
5. እግዚአብሔር ነጻነት ሲኖረው አንድ ቀን ከፋት ማድረግን ሊመርጥ ይችላል።

6. የእግዚአብሔርን ሁሉን ችይነት ዝቅ አድርጎ የተሰፋ ቃላቱን ዋጋ ያሳንሳል።

7. ሰው የእግዚአብሔርን ፈቃድ እስከ መጨረሻ መቃወም ስለሚችል ሰውን ያተልቀዋል።

አርሚኒየሳውያን እነዚህን አሳቦች በሙሉ ወይም በከፊል ባይቀበሉ፤ አስተሳሰባቸው ወዴት ሊያደርሳቸው እንደሚችል መረዳት አለባቸው፤ አለበለዚያ ወደ ኢመጽሐፍ ቅዱሳዊ አስተሳሰቦች ሊገቡ ይችላሉ።

ትምህርተ መለኮትን በተመለከተ ትውፊታዊው አመለካከት የሚከተሉትን ውጤቶች ሊያስከትል ይገባዋል ፡-

1. እግዚአብሔር ሁሉን በመጠበቅ፤ በማንቀሳቀስና በመቈጣጠር የልብን ሰላም፤ የአእምሮን ዕረፍትና ስሜትን የመግዛት ችሎታ ያስገኛል።

2. ዓለም የእግዚአብሔር በመሆኑ «ዕድል» ወይም «አጋጣሚ ነገር» የለም፤ ስለዚህ የእግዚአብሔር ሰው ሽብር፤ መታወክ፤ ንዴት ወይም ብስጭት እንዲያድርበት አያስፈልግም።

3. ሰው ስለ መልካም ነገር ሁሉ እግዚአብሔርን ያመሰግናል። እግዚአብሔር በኅጢአት ምክንያት «ክፋትን ቢፈጥር» እንኳ (ኢሳ. 45፥7) የሰላም አምላክ በመሆኑ በመጨረሻ ሁሉ መልካም እንደሚሆን ያውቃል።

4. ሰው በጸሎት ከእግዚአብሔር ጋር ይገናኛልና በሚጸልይበት ጉዳይ ሁሉ ይሳተፋል (ጸሎትን በ4ኛው ጥናት ውስጥ በሰፊው እንመረምረዋለን)።

5. እግዚአብሔር ሁሉን በመቈጣጠር ለሚወዱት ሁሉን መልካም ያደርጋል።

6. ሰው የእግዚአብሔርን ቃል እየመረመረና ትእዛዙን ልብ እያደረገ ትክክለኛውንና የተሻለውን መንገድ መምረጥና ማድረግ ይገባዋል።

7. ሰው በማድረግ ይማራልና የእግዚአብሔርን ዕቅድ በመረዳትና ወደ እግዚአብሔር በመቅረብ አካሄዱን እያሻሻለ ሊሄድ ይችላል።

8. ሰው፣ ሰው በመሆኑ ሁሉን ማስተዋል፣ በተለይም በእግዚአብሔር ዕቅድ ክፋት በመካተቱ ኅጢአት የማይቈጠርበትንና በነጻነት ይመርጥ ዘንድ ሰው የሚያነሣበትን ሁኔታ መረዳት ባይችልም፤ ነገሩ በእግዚአብሔር ጥበብና መልካም ፈቃዱ ውስጥ የተሰወረ ምሥጢር መሆኑን ተገንዝቦ ለጊዜው ሊታገሥ ይችላል።

ማስታወሻ

በዚህና በሚከተለው ምዕራፍ THE PROVIDENCE OF GOD (PG) የሚለው በPAUL HELM የተጻፈውና በIVP የታተመው መጽሐፍ ብዙ ጊዜ ይጠቀሳል።

(1) ከCITY OF GOD (የእግዚአብሔር ከተማ) ከ PG ገጽ 22-23 ካለው አሳብና ጥቅስ የተገኘ።

(2) «እምነታችን» ምዕራፍ 31።

(3) ይህ በእንግሊዝኛ FIRST CAUSE እና SECOND CAUSE ይባላል፤ SECOND CAUSE መልአክን፤ እንስሳን ወይም ሌላ ሕያው ነገርን ሊያመለክት ይችላል።

(4) በመጽሐፍ ቅዱስ የሚገኘውን ትምህርት ማጉደል በእንግሊዝኛ REDUCTIONISM ይባላል። ስለዚህ PG ገጽ 53 ይመ.

(5) ስለ መግባት እግዚአብሔር የአርጌኒየሳውያን ትምህርት በGRUDEM ገጽ 337-351 በሰፊው ተብራርቷል።

(6) በGRUDEM ገጽ 338 ላይ የተመሠረተ ነው።

(7) እነዚህ አምስት ነጥቦች በGRUDEM ገጽ 327-330 ላይ የተመሠረቱ ናቸው።

(8) ይህ በእንግሊዝኛ FATALISM ይባላል።

ምዕራፍ 37 - ፍትሐ እግዚአብሔርና ክፋት

እግዚአብሔር ክፋትን በፍጥረቱ ውስጥ እንዲገኝ ከመፍቀዱ የተነሣ ትክክለኛና ጻድቅ መሆኑን ማሳየት መቻል የመግባት እግዚአብሔር ትምህርት አንድ ክፍል ነው። ይህን ማድረግ እጅግ አስፈላጊ ነው፤ ምክንያቱም ሰው በእግዚአብሔር ፍትሕ፣ ማለት በቅንነቱ፣ በደግነቱ፣ በትክክለኛነቱና በፍርዱ ካላመነ፣ ከልብ ሊያመሰግነው አይችልም። በሌላ አነጋገር የክርስቲያናዊ ትምህርት መለኮት ጠባይና ትክክለኛነት ከሚገመገምባቸው መስፈርቶች ውስጥ ለምስጋና የሚያነሣሣ ሆኖ መገኘቱ ነው።

ክፋት በሦስት አመለካከት ይታያል፤ አንደኛው የሰይጣንም ሆነ የሰው ክፉ ፈቃድ መፈጸሙ ሲሆን፣ ሁለተኛው ከሰው ኅጢአትም ሆነ ከክፉ ክሥተቶች በሚመነጩ ድርጊቶች መልካም ነገሮች ጠፍተው መገኘታቸው፣ ሦስተኛው ደግሞ ሥቃይና መከራ ሕይወትን መራራ ማድረጋቸው ናቸው። ይህም ሲባል ሥቃይ ሁሉ ክፉ እንዳልሆነ መገንዘብ ያስፈልጋል። ለምሳሌ ከእሳት የሚፈጠር ከመጠን ያለፈ ሙቀት፣ መርዘኛ ከሆነ አንድ ነገር የሚመጣ መጥፎ ሽታና ጠረን አካል እንዳይጉዳ ስለሚያስጠነቅቁ በጎ ናቸው ማለት ይቻላል። ከዚህም በላይ ልዩ ልዩ ነገሮች ለሚመጣው ዓለም ስለሚያዘጋጁ በጠባያቸው ክፉ ቢሆኑም፣ ሰፋ ባለ አስተሳሰብ ሲታዩ ለጥቅማችን ይሆናሉ፤ ለምሳሌ የኑሮ ውጥረት፣ ገና በለጋ ዕድሜ ወቅት የጓደኛ ወይም የወዳጅ ሞትና ለወደፊት ተስፋ ያደረገው ሁሉ እንደፈለገው አለመፈጸሙ ... ወዘተ ለመልካም ነገር ሊሆን ይችላል።

ፍትሐ እግዚአብሔርና ክፋት ሲመረመሩ ሦስት መሠረታዊ እውነቶች እንዳሉ ልብ ማድረግ ያስፈልጋል፤ እነርሱም እግዚአብሔር ጌታ በመሆኑ አንድም ነገር ከእርሱ ቊጥጥር ውጭ አለመሆኑ፣ እግዚአብሔር ፍጹም ስለሆነ ሁሉን በጥበብና በደግነት ማድረጉና ክፋት ምትሐት ሳይሆን ከፍ ያለና ኃይለኛ እንቅስቃሴ መሆኑ ናቸው። አንዳንድ ጊዜ ስለ አንድ ክፉ ነገር ብዙ ብንጸልይም፣ እግዚአብሔር በምናስበው መንገድ መልስ አይሰጥምና ሁኔታው አይለወጥም። ይህ በተለይ ሊታይ የሚችለው ሰው በኤድስ ወይም ወደ ሞት በሚያደርስ ሌላ በሽታ ሲያዝ ይሆናል። የእግዚአብሔርን ጌትነትና ፍጹምነት እንደዚሁም የክፋትን መኖር በአንድነት ስናስብ ፍትሐ እግዚአብሔርን ከክፋት ጋር ማዛመድ እጅግ አስቸጋሪ ነው። ከሦስቱ አንዱ ቢካድ አመክንዮታዊ ግጭት ይቀራል፤ የአኗኗር ሁኔታ ግን ትርጉም አልባ ይሆናል፤ ለምሳሌ ክፋት የለም ቢባል፣ ሞትንና በሽታን ለመገንዘብ ትርምስ ይፈጠራል።

ብዙ ሰዎች በመጠን ይኖራሉ፤ ነገር ግን በአገሩ ጦርነት፣ ረሀብ ወይም እንደ ኤድስ ያለ ተላላፊ በሽታ ሲነሣ፣ ወይም በኅብረተሰብ ላይ ግፍ ሲበዛ ወይም እንደ ግብረ ሰዶም ያለ አስጸያፊ ድርጊት ሲፈጸም፣ ወይም ክፉ አደጋ፣ ወይም የቅርብ ዘመድ ሞት ሲያጋጥም ሰዎች የክፋት ኃይል ይሰማቸዋልና በፍትሐ እግዚአብሔር ላይ ጥያቄዎችን ያነሣሉ።

ከቀድሞው ይልቅ በአሁኑ ዘመን እነዚህ ጥያቄዎች እጅግ እየተበራከቱ ሄደዋል። ለዚህም ልዩ ልዩ ምክንያት ሊኖር ይችላል። አንደኛው ምክንያት ከፊት ይልቅ ዛሬ በጋዜጣ፣ በራዲዮና በቴሌቪዥን በተወሰነ አካባቢ ብቻ ሳይሆን፣ በዓለም ሁሉ የተፈጸመው ክፋት መወራት መቻሉ ሲሆን፣ ሌላው ምክንያት እንደ መጽሐፍ ቅዱስ ትምህርት የዓለም መጨረሻ ሊደርስ ሲል ክፋት እየበዛ መሄዱ ነው፤ በዚህም ጊዜ፣

«ሐሰተኞች ነቢያትም ይነሣሉ፤ ብዙዎችንም ያስታሉ፤ ከዐመፃም ብዛት የተነሣ የብዙ ሰዎች ፍቅር ትቀዝቅዛለች»፤ ክሕደቱ ይጀመራል፤ የዐመፅ ሰው እርሱም የጥፋት ልጅ ይገለጣል፤ ታላቅ የመከራ ጊዜ ይሆናል፤ ሰይጣንም ይፈታል (1)፤ ማቴ. 24፥9-12፤ 2ተሰ. 2፥3፤ ራእ. 20፥7። ጥያቄዎችን በዚህ ዘመን እንዲነሡ የሚያደርገው ዋና ምክንያት በምዕራቡ ዓለም ተጀምሮ ወደያገሩ እየተሠራጨ ያለው ኢመጽሐፍ ቅዱሳዊ የሕይወት ፍልስፍና ሊሆን ይችላል። በዚህ አስተሳሰብ መሠረት ሁለት ዋና ዋና ሐቆች አሉ፤ እነርሱም ሰው በዚህ ዓለም ያለ ችግርና ያለ ሥቃይ የመኖር ተፈጥሮአዊ መብት አለውና በዚህ ዓለም ከሁሉ በላይ ዋጋ ያለውና የተሟላ ሕይወት መኖር ይችላል። ነገር ግን ጠቅላላውን የመጽሐፍ ቅዱስ ትምህርት አይተን የዓለምን ሁኔታ በትክክል ባንረዳ፤ የሰው ሕይወት እንደዚህ ሆኖ አይታይም። ምንም እንኳን ብዙ ዐይነት መድኀኒት ቢገኝም የበሽታ ጎይል አልቀነሰም። አንዳንዶች በመጠኑ የተሟላ ሕይወት ቢኖራቸውም፤ ብዙዎች ያሰቡት ሳይፈጸምላቸው በምሬት ወይም በጉስቀልና ይኖራሉ።

በዱሮ ዘመን ሰው በወደቀ ዓለም ውስጥ በመኖሩ ክፋት የጎጢአት ውጤት እንደሆነ ይታሰብ ነበርና በሕይወት ውስጥ ዋናው ነገር ደስታን ማግኘት ሳይሆን፤ በጽድቅ መኖር ነበር። ይህ አስተሳሰብ በዌስትምንስተር የእምነት መግለጫ ምዕራፍ 5 ክፍሎች 4-7 ተብራርቶ ይገኛል (የምዕራፍ 35 መጨረሻ ይመ.)።

ስለ ፍትሐ እግዚአብሔርና ክፋት መጽሐፍ ቅዱስ የሚሰጠውን ትምህርት ከመመርመራችን በፊት ልዩ ልዩ አስተሳሰቦችን በዐጭሩ ብናትት ሊረዳን ይችላል። ከእነዚህ አስተሳሰቦች አንዳንዶች ፍጹም ኢክርስቲያናዊ ሲሆኑ፤ የቀሩት ደግሞ በክርስቲያኖች ዘንድ የሚገኙ ናቸው።

ሀ) ስለ ክፋት ልዩ ልዩ አመለካከቶች

1. ከአሁኑ ዓለም የተሻለ አይገኝም፤ እግዚአብሔር ፍጹም ነውና። ጀርመናዊው ፈላስፋ GOTTFRIED VON LEIBNIZ (1646-1716) ክፋት የተገኘው ዓለም ውስጥ ከመሆኑ የተነሣ እንደሆነ አስተማረ (2)። ሰዎች ግን ዓለምን ለማሻሻል ይሞክራሉ። ክርስቲያኖች አዲስ ሰማይንና አዲስ ምድርን በተስፋ ይጠባበቃሉ፤ ራእ. 21፥1።

2. ክፋት እግዚአብሔር የሠራውን መልካም ነገር ሁሉ የሚቃረን በመሆኑ እንደ ቅዠት ወይም እንደ ምትሐት እውነታነት የሌለው ሆኖ ሊቈጠር ይገባዋል። ክፋትና ጎጢአት ቋሚ ነገሮች አይደሉም። ስለዚህ ሰው ቢታመም «በሽታውን» በትክክለኛ አስተሳሰብ ማስወገድ ይችላል። ጎጢአት ደግሞ አይኖርም። ይህ አስተሳሰብ በCHRISTIAN SCIENCE ይገኛል (3)። አስተሳሰቡ ክርስቲያናዊም ሳይንሳዊም አይደለም፤ ሰይጣንና መላእክቱ፤ ክፉ ሰዎችም ፍጡራን ናቸውና ይኖራሉ፤ እንደማይገኙ ማሰብ ሞኝነት ነው።

3. የመልካም መልካምነቱ እንዲታወቅ ክፋት አስፈላጊ ነው። ሰው ክፋትን ባያውቅ ተቃራኒውን በትክክል ማወቅ አይችልም። በዚህ አስተሳሰብ መሠረት ክፋት የሚገኘው ከሙሉት ዕጦት የተነሣ በመሆኑ መልካምነት እንዲገኝ ክፋት አይቀርም ከሚለው የሄገል ፍልስፍና የራቀ አይደለም (4)። ምናልባት ሔዋን እንደዚህ አስባ ይሆናል፤ ዘፍ. 3፥6-8። የመጽሐፍ ቅዱስ ትምህርት ግን ጎጢአት ወደ ዕውቀት ሳይሆን ወደ ሞት ያደርሳል የሚል ነው፤ ሮም 6፥23።

4. ክፋት መገኘት ባይችል ኖሮ፤ ሰው ነጻ ፈቃድ ሊኖረው አይችልም ነበር። ሰውና መላእክት ከነጻ ፈቃድ ጋር ስለተፈጠሩ ከመጀመሪያ ጀምሮ ክፋት ወደ ዓለም ሊገባ

የሚችል አደጋ ነበረ። የወደቁ መላእክትና ሰው በነጻነት ክፋትን መረጡ። ጎላፊነቱ የእነርሱ በመሆኑ እግዚአብሔር በክፋት ውስጥ ተጠያቂ አይደለም (5)።

ይህ አስተሳሰብ ሁሉን ጥያቄዎችን ያስነሣል። እነርሱም፡- (ሀ) እግዚአብሔር ሰውን በዚህ አደጋ እንዳይወድቅ አድርጎ ሊፈጥረው አይችልም ነበርን? (ለ) አንድ መልካም ነገር እንዲገኝ ሲደረግ ተቃራኒው ደግሞ መኖሩ አስፈላጊ ነውን? የሚሉ ናቸው። ዓለም ሳይፈጠር በሥላሴ ዘንድ ያለው አሁንም ወሰን የሌለው ፍቅር ይገኛል። በእነርሱ ዘንድ ምንም ዓይነት ጥላቻ የለም። እውነተኛ ፍቅር የላቸውም ማለት አንችልም፤ «እግዚአብሔር ፍቅር ነው» ተብሏልና፤ 1ዮሐ. 4፡8።

5. ክፋት ሁሉ የተገኘው ከሰይጣንና ከአጋንንት ነው። በዚህ አስተሳሰብ ውስጥ መጠነኛ እውነት ቢኖርም፡ እግዚአብሔር ሰይጣን እንዲገኝ ለምን ፈቀደ? ለሚለው ጥያቄ መልስ አይሰጥም። ደግሞም ክፋት ብዙ ጊዜ ከሰው እንደሚመነጭ መርሳት አይገባም።

6. በመጨረሻ ሁሉ ይድናሉ፤ አንዳንዶች ሰይጣን ራሱ በመጨረሻ አሳቡን ስለሚለውጥ እንደሚድን ያስተምራሉ። ጥቂቶች ይህን ትምህርት ከእግዚአብሔር ሁሉን ቻይነትና በፍጥረቱ ውስጥ ካለው ዕቅዱ ጋር የተያያዘ ለማድረግ ይሞክራሉ። የማይያያዝ ከሆነ፡ የእግዚአብሔር ዕቅድ ፍጹም ነው እንዴት ሊባል ይችላል? ብለውም ይጠይቃሉ። መጽሐፍ ቅዱስ ብዙ ሰዎች፡ ሰይጣንና መላእክቱ ጭምር እንደሚጠፉ በግልጽ ያስተምራል፤ ራእ. 20፡10፡15።

7. እግዚአብሔር ሁሉን ቻይ ባለመሆኑ ከክፋት ጋር እየታገለ ይገኛል። ይህ አስተሳሰብ በምዕራፍ 23ለ ሥር የPROCESS THEOLOGY («የሂደት ትምህርተ መለኮት») መሠረታዊ አሳብ መሆኑን አትተናል። ይህ አመለካከት የእግዚአብሔርን ሁሉን ቻይነት ስለሚክድ፡ ከመጽሐፍ ቅዱስ ትምህርትና ከትውፊታዊ መግቦተ እግዚአብሔር ትምህርት ወጥቷል።

8. እግዚአብሔር ጥቅል ሁሉን ቻይነት እያለው ራሱን ወስኖ ለፍጥረቱ አንድ ክፍል ሙሉ ነጻነት ሰጥቷልና ከዚያ ነጻነት የተነሣ የሚሆነውን ሁሉ አይቈጣጠርም፤ ለሚሆነውም ሁሉ ጎላፊ አይደለም። አንዳንድ ሰዎች ወደዚህ አሳብ የሚደርሱት እንደ ሂደት ትምህርተ መለኮት ተከታዮች የዓለምን ክፋት ተመልክተው እጅግ ሲሰማቸው ነው። የሚሰማቸው ነገር ልዩ ልዩ ቢሆንም፡ ያንኑ ከእግዚአብሔር ፍትሕ ጋር ለማዛመድ ባለመቻላቸው፡ እግዚአብሔርን በነገሩ ውስጥ እንዳይገባ ያርቁታል። በእነርሱ አስተሳሰብ መሠረት ዓለም እንደ ትልቅ ጎጆ ነው፡- እግዚአብሔር ጎጆውን ሠራ፤ ብዙ መልካም ነገር አስቀመጠበት፤ ወደ ጎጆው ሊገባና ልዩ ልዩ ነገር ሊያደርግ ይችላል፤ ነገር ግን እንደ ጎጆው ጠባቂሆኖ በውጭ ይኖራልና ውስጥ ያለውን ሁሉ አይቈጣጠርም፤ አንድ ቀን ጎጆውን አፍርሶ ሁሉን አስተካክሎ አዲስ ጎጆ ይሠራል።

ይህም ሳሌ በሦስት ምክንያቶች በእግዚአብሔርና በዓለም መካከል ስላለው ግንኙነት ትክክለኛ ምሳሌ መሆን አይችልም። 1ኛው፡ እግዚአብሔር በውጭ ቢሆንም ሁሉን ቻይነት ካለው በዓለም ውስጥ ያለውን ክፋት ሊያቆም ይችላል። ይህን ባለማድረጉ ግን በትውፊታዊው ትምህርት ላይ ስለ ደግነቱ ጥያቄዎች እንደሚነሡ ሁሉ፡ በዚህም አሳብ ላይ ይነሣሉ። 2ኛው፡ በዚህ ትምህርት መሠረት የእግዚአብሔር ፈቃድ ለመፈጸሙ ዋስትና የለም። ለምሳሌ ሰውን ባይቈጣጠር መጽሐፍ ቅዱስ የእግዚአብሔር ቃል ለመሆኑ ምን ዋስትና አለ? የእግዚአብሔር ቃል ሊሆን ይችላል፤ ነገር ግን ዋስትና የለም። 3ኛው፡ ይህ አስተሳሰብ በምዕራፍ 35 የተተነተነውን የመግቦተ እግዚአብሔር

ትምህርት ይቃረናል፤ ምክንያቱም እርሱ እንደ ፈቃዱ ምክር ሁሉን ይሠራል፤ እንደ አባቡ ሁሉን ይወስናል፤ ሁሉን ይደግፋል፤ ሁሉም በእርሱ ተያይዞ ይጸናል።

ለ) ስለ ክፋት የመጽሐፍ ቅዱስ አገላለጥ

ከዚህ በላይ የተጻፉትን ስምንት መላምቶች በመመርመር እግዚአብሔር ክፋትን ለምን ፈቀደ? ለሚለው ጥያቄ ቀላል መልስ ሊገኝ እንደማይችል ግልጽ ነው። መጽሐፍ ቅዱስ ስለ ክፋት ብዙ የሚያስተምር ቢሆንም፣ ይህን ጥያቄ አይጠይቅም፤ ቀጥተኛ መልስም አይሰጥም። ሆኖም ከዚህ ለሚበልጥ ጥያቄ መልስ ይሰጣል፤ ጥያቄውም ክፋት በሞላበት ዓለም ውስጥ ሰው እንዴት መኖር ይችላል? መኖርስ የሚገባው እንዴት ነው? የሚል ነው። ለዚህ ጥያቄ መጽሐፍ ቅዱስ የሚሰጠውን መልስ በአምስት ርምጃዎች ማብራራት እንችላለን፡-

1. የመጀመሪያው ርምጃ ምሥጢር እንዳለ መቀበል ነው። እግዚአብሔር ክፋትን ለምን እንደፈቀደ ምሥጢር መሆኑን አይተናል። ስለ ምሥጢሩም ብዙ ነገሮችን አትተናል፤ ነገር ግን በመጨረሻ ፍትሐ እግዚአብሔርን ከክፋት ጋር ማዛመድ አንችልም። ስለዚህ አንድ ሰው ቅርብ ዘመዱ ወይም ወዳጁ ሲሞት እገሌ ለምን ሞተ ወይስ እንዲሞት እግዚአብሔር ለምን ፈቀደ? ብሎ ከመጠየቅ ይልቅ አሁን እንዴት መኖር ይገባኛል? ብሎ ማሰብ አለበት። ወይም የማይፈወስ በሽታ ሲይዘው፣ ይህ ለምን ሆነ? በማለት ፈንታ አሁን በሚቀረኝ ጊዜ ምን ማድረግ ይገባኛል? ብሎ መጠየቅና ወደ ውሳኔ መድረስ ይገባዋል። ይህ የምሥጢሩ ትክክለኛ አቀባበል ነው።

2. በዚህ ዐይነት ምሥጢሩን ለመቀበል የሚችለው የእግዚአብሔር ሰው ብቻ ነው። ክፋት እንደ ሌሎች ሰዎች ሁሉ የእግዚአብሔርን ሰውም ሊያጋጥመው ይችላል፤ ምናልባት የእግዚአብሔር ሰው በመሆኑ ከሌሎች የበለጠ እንደሚያጋጥመው መናገር ትክክለኛ ይሆናል። በዚህ ጉዳይ ላይ ከሌሎች ሰዎች የእግዚአብሔር ሰው የሚለየው ምሥጢሩን በመጠኑ ያስተውላልና በሚሰጠው ኅይል ክፋቱን ማሸነፍ የሚችል በመሆኑ ነው።

3. ከክፋት ጋር በመታገል ክርስቲያን የክፋትን ሁኔታና የእግዚአብሔርን ሥራ በይበልጥ ያስተውላል፤ ጠባዩም እየተሻሻለ ይሄዳል። ዳዊት፡ «ሳይችግረኝ መንገድ ስቼ ሄድሁ፤ አሁን ግን ቃልህን ጠበቅሁ» ብሎ ብዙ ሰዎች ከመከራ የተነሣ ወደ እውነት የደረሱበትን አብራርቷል፤ መዝ. 119፡67 አ.መ.ት.። ያዕቆብ፡ «ኢየሱስ እንዴት ታግሦ እንደጸና ሰምታችኋል» ብሎ ክፋት ሲያጋጥመው የእግዚአብሔር ሰው በጠባዩ እንዴት እንደሚያድግ ያሳያል፤ ያዕ. 5፡11 አ.መ.ት.። ክርስቲያንም ኅጢአት በመሥራቱ እግዚአብሔር ከቅድስናው እንዲካፈል ለጥቅሙ ይቀጣዋል፤ ዕብ. 12፡10። ጌታችን ኢየሱስ ክርስቶስ ኅጢአት አልሠራም፤ የእግዚአብሔር ልጅ ቢሆንም፣ ከተቀበለው መከራ መታዘዝን በመማሩ ለክርስቲያን የዕድገትን መንገድ አሳየ፤ ዕብ. 5፡8።

4. ፍትሐ እግዚአብሔርና ክፋት በተለይ የተገናኙት በክርስቶስ መስቀል ነው። ክርስቲያናዊ ኑሮ በክርስቶስ መስቀል ይጀምራልና አማኙ የክርስቶስን መሥዋዕት ትርጉም እያስተዋለ ሲሄድ፣ የኅጢአትን ጠንቅ፣ የሥቃይን ምሥጢርና የድልን መንገድ መረዳት ይጀምራል። ሐዋርያው ጴጥሮስ የክርስቶስን ሞት ትርጉምና የክርስቶስን ተከታይ መንገድ በትምህርቱ ያያይዛቸዋል፤ 1ኢጥ. 2፡18-25፤ 3፡16-18።

5. እንግዲህ ክርስቲያን ክፋት ሲበረታበት፤ እግዚአብሔር በክፋት እንዴት እንደሚሠራ መማርና በክፉ ቀን እንዴት መቆም እንደሚችል አስቀድሞ ለማጥናት ይረዳዋል። ሐዋርያው ጳውሎስ፥ «... በክፉው ቀን ለመቃወም፤ ሁሉንም ፈጽማችሁ ለመቆም እንድትችሉ የእግዚአብሔርን ዕቃ ጦር ሁሉ አንሡ» ብሎ ይመክራል፤ ኤፌ. 6፥13።

ሐ) ስለ ክፋት የእግዚአብሔር አሠራር

ፍትሐ እግዚአብሔር ከክፋት ጋር እንዴት እንደሚገናኝ አሁን ለሰው ምሥጢር ቢሆንም፤ መግባት እግዚአብሔር ከክፋት ጋር እንዴት እንደሚሠራ በአምስት አርእስት ከፍለን ለማየት እንሞክራለን።

1. እግዚአብሔር ክፋትን ይፈቅዳል

አስቀድመን እንዳየነው ክፋት ወደ ፍጥረት እንዲገባ እግዚአብሔር ፈቅዷል፤ ዐቅዷል፤ ተቋጣጥሯልም። ዓለም ሳይፈጠር የሰውን መዳን በማቀዱ የሰው ውድቀት በዐቅዱ ውስጥ እንደነበረ ግልጽ ነው፤ ምክንያቱም ሰው በኅጢአት ባይወድቅ ኖሮ፤ መዳን አያስፈልገውም ነበር፤ ሮሞ 8፥29-30፤ ኤፌ. 1፥3-5፤ 11፤ 2ጢሞ. 1፥9፤ 1ጴጥ. 1፥19-21። ሰው ልዩ ልዩ ነገርን ቢፈቅድ ላይደሰትበት እንደሚችል ሁሉ፤ እግዚአብሔርም በክፋት ላይ እንደማይደሰት አስበናል። እግዚአብሔር ክፋትንና ኅጢአትን ይጠላል። «በክፉታቸው እውነትን ዐፍነው በሚይዙ፤ በዐመፃቸውና በክፉታቸው ሁሉ ላይ የእግዚአብሔር ቊጣ ከሰማይ ይገለጣል»፤ ሮሞ 1፥18 አ.መ.ት.። ሰዎች ባዕድ አምልኮን ሲከተሉ፤ እግዚአብሔር በልባቸው ፍትወት ወደ ርዙሰነት ... ለሚያስነውር ምኞት ... ለማይረባ አእምሮ አሳልፎ ይሰጣቸዋል፤ ሮሞ 1፥24፤ 26፤ 28።

«እግዚአብሔር የሚጠላቸው ስድስት ነገሮች ናቸው፤ ሰባትንም ነፍሱ አጥብቃ ትጸየፈዋለች፤ ትዕቢተኛ ዐይን፤ ሐሰተኛ ምላስ፤ ንጹሕን ደም የምታፈስስ እጅ፤ ክፉ አሳብን የሚያበቅል ልብ፤ ወደ ክፉ የምትሮጥ እግር፤ በሐሰት የሚናገር ሐሰተኛ ምስክር፤ በወንድማማች መካከልም ጠብን የሚዘራ»፤ ምሳ. 6፥16-19። ደግሞም የተቋቋመበረበረ ሚዛን፤ ልብ ጠማሞች፤ ውሸተኛ ከንፈር፤ ሰነፎች፤ የኅጥአን መሥዋዕት፤ የበደለኛ አሳብ፤ በልቡ የታበየ፤ በደለኛውን ንጹሕ የሚያደርግ፤ ንጹሑን በደለኛ የሚያደርግ፤ ሁለት ዐይነት ሚዛንና ሁለት ዐይነት መስፈሪያ፤ ፈዘኛውና አታላዩ ለእግዚአብሔር አስጸያፊ ናቸው፤ ምሳ. 11፥1፤ 20፤ 12፥22፤ 13፥19፤ 15፥9፤ 26፤ 16፥5፤ 17፥15፤ 20፥10፤ 24፥9፤ 29፥27። እግዚአብሔር እነዚህንና ብዙ ሌሎች ነገሮችን ይጠላል፤ እንዲገኙ ይፈቅዳል፤ ነገር ግን አይደሰትባቸውም ስለዚህ እርሱ አነሣሻቸው አለመሆኑ ግልጽ ነው።

2. እግዚአብሔር ክፋትን በክፋት ይቀጣል

እግዚአብሔር ኅጢአተኞችን በጥፋት ውሃ፤ በእሳት፤ በወውሎ ነፋስ ወይም በሌላ ተፈጥሮአዊ ገይል ሊቀጣቸው ይችላል። ብዙ ጊዜ ግን ጥፋተኞችን በሌሎች ክፉ ሰዎች አማካይነት ይቀጣቸዋል። ቀደም ሲል እንዳየነው በእስራኤል ላይ የቊጣው በትር አሦር ነበር፤ ኢሳ. 10፥5። ዕንባቆም እግዚአብሔር የባቢሎንን ኃያላን ወታደሮች በእስራኤል ላይ በማምጣቱ፤ «ኅጢአተኛውስ ከእርሱ ይልቅ ጻድቅ የሆነውን ሲውጠው ስለ ምን ዝም ትላለህ?» የሚለውን አቤቱታ ሲያቀርብ፤ «የሰውን ደም ስላፈሰሰህ፤ በምድሪቱና በከተማይቱም በእርስዋም በሚኖሩ ላይ ስላደረግኸው ግፍ፤ አንተ ብዙዎችን አሕዛብን ነገብዘሃልና ከአሕዛብ የቀሩት ሁሉ ይበዘብዙሃል» የሚለውን የፍርድ መልስ ሲሰማ፤

እግዚአብሔር ክፋትን በክፋት እንደሚቀጣ ሳያስተውል አልቀረም፤ ዕን. 1+7:13፤ 2+8። ባቢሎንም በጨካኝ ፖለቲካውና ኢኮኖሚያዊ ጎይሉ በሚደርስበት ፍርድ ዐቢይ ምሳሌ ሆነ፤ ራእ. 14፤8፤ 18፤2:10:21።

እግዚአብሔር ክፉዎችን በክፉዎች ላይ እርስ በእርስ በማስነጣት ክፉዎችን ይቀጣል። ለምሳሌ፡ «እግዚአብሔር በአቤሚሊክና በሴኪም ሰዎች መካከል ክፉን መንፈስ ሰደደ ...»፤ መላ. ም.9 በተለይ ቍ.23። ደግሞም፡ «አውሬውና ያየሃቸው ዐሥሩ ቀንዶች አመንዝራዩቱን ይጠሏታል፤ ባዶዋንና ዕራቁቷን ያስቀሯታል። ... ይህን አሳብ በልባቸው ያኖረ እግዚአብሔር ነውና» የሚለውን ጥቅስ አንብቦ በሃይማኖትና በፖለቲካ ጎይላት መካከል ያለውን የጥላቻ መንሥኢ አስተዋይ ተመልካች ይረዳል፤ ራእ. 17፤16-17 አ.መ.ት.።

3. እግዚአብሔር ከክፋት መልካም ውጤትን ያመጣል

ቀደም ሲል እንዳየነው በብሉይ ኪዳን ታሪክ በተለይ በዮሴፍ ታሪክ እግዚአብሔር በወንድሞቹ ክፋት አማካይነት ዮሴፍንና ቤተሰቡን ሁሉ ከሪህብ አዳኝ፤ ከሁሉ በላይ እግዚአብሔር በአይሁድ ክፋት አማካይነት ክርስቶስ በመሰቀሉ ለሰው ኅጢአት ሁሉ መሥዋዕት አቀረበ። መንፈስ ቅዱስ በቤተ ክርስቲያን ላይ ስደት ሲነሣባት፤ ውጤቱ ወንጌልን እንዲሠራው አደረገ። ለምሳሌ ከእስጢፋኖስ ሞት በኋላ በቤተ ክርስቲያን ላይ ታላቅ ስደት ቢነሣም፤ የተበተኑ ሰዎች ቃሉን እየሰበኩ ዞሩ፤ ሐ.ሥ. 8፤1-4። ጳውሎስና ሲላስ በፊልጵስዩስ ተገርፈው በመታሰራቸው የወገኒው ጠባቂና ቤተሰቡ ክርስቲያኖች ሆኑ፤ ሐ.ሥ. 16፤19-34። እንግዲህ ስደት ሲነሣ አስተዋይ ክርስቲያን ከክፋት የተነሣ እግዚአብሔር ምን ዐይነት በረከት እንደሚያመጣ መመልከት ይገባዋል።

እንደዚሁም በለ3 ላይ እንዳየነው በሰው ግል ሕይወት ላይ ከሚደርስ መከራ እግዚአብሔር ብዙ መልካም ውጤት ሊያመጣ ይችላል። እግዚአብሔርን ለሚያውቁት የሚያጋጥማቸውን ሁሉ ለመልካም እንደሚያደርገው ሐዋርያው ጳውሎስ እንደሚከተለው ጽፏል፤ «እግዚአብሔርንም ለሚወዱት እንደ አሳቡም ለተጠሩት ነገር ሁሉ ለበጎ እንዲደረግ እናውቃለን»፤ ሮም 8፤28። ሐዋርያው አንድ መሠረታዊ እውነትም አስተምሯል፤ ይኸውም «ኅጢአት በበዛበት፤ ... ጸጋ ከመጠን ይልቅ በለጠ» የሚለው ነው፤ ሮም 5፤20-21። ይህ ሐቅ፤ «መልካም እንዲመጣ ክፉ እናድርግ» ለሚለው የሞኝነት አስተሳሰብ በር አይከፍትም፤ ምክንያቱም ክርስቲያን ለኅጢአት ሞቶ በጥምቀት ከክርስቶስ ጋር አንድ ሆኗል፤ ሮም 3፤8፤ 6፤1-6።

4. እግዚአብሔር በክፋት መካከል ሕዝቡን ይጠብቃል

እግዚአብሔር ሕዝቡን እንደሚጠብቅ የሚያስተምሩ ብዙ ጥቅሶች በምዕራፍ 35 መግቢያና በ35ሀ ተጽፈው ይገኛሉ። ይህንም የሚያደርገው ብዙ ዐይነት መንገድ ነው። ሆኖም ተከታዮቹ ሁሉ ስደት፤ ሥቃይና ሞት ሁልጊዜ እንዳይደርስባቸው አያደርግም። የዮሐንስ ወንድም ያዕቆብ በሰይፍ ተገደለ፤ ጴጥሮስ ግን ከሞት እንዲያመልጥ በእግዚአብሔር መልአክ ከወገኒ ቤት ተፈታ፤ ሐ.ሥ. 12፤1-11። ጳውሎስና ሲላስ በፊልጵስዩስ በበትር ተደበደቡ፤ በአንጻሩ ጢሞቴዎስና ሉቃስ ግን አልተመቱም፤ በወገኒም አልተጣሉም፤ ሐ.ሥ. 16፤19-24። ስለዚህ ሐቅ የዕብራውያን ጸሓፊ፤ «እነርሱ በእምነት መንግሥታትን ድል ነሡ፤ ጽድቅን አደረጉ፤ የተሰጠውን የተሰፋ ቃል አገኙ፤ የአንበሶችን አፍ ዘጉ፤ የላሳትን ጎይል አጠፉ፤ ከሰይፍ ስለት አመለጡ ...» የሚለውን የአሸናፊዎችን ድል ከገለጠ በኋላ ትምህርቱን በመቀጠል፤ «... ሌሎችም መዳንን ሳይቀበሉ የሚበልጠውን ትንሣኤ እንዲያገኙ እስከ

ሞት ድረስ ተደበደቡ፤ ሌሎችም መዘበቻ በመሆንና በመገረፍ ከዚህም በላይ በእስራትና በወላጅ ተፈተኑ፤ በድንጋይ ተወግረው ሞቱ፤ ተፈተኑ፤ በመጋዝ ተሰነጠቁ፤ በሰይፍ ተገድለው ሞቱ ...» ስለሚል በብዙዎች ላይ ስደት፣ ሥቃይና የሰማዕትነት ሞት ሊደርስ እንደሚችል ያሳያል፤ ዕብ. 11+33-38። ነገር ግን ይህ ሲደርስባቸው አይጉዱም፤ «የሚበልጠውን ትንሣኤ» ያገኛሉ፤ ጌታቸው አስቀድሞ ተስፋ ሰጥቷቸው ነበርና፡- «ከእናንተም አንዳንዱን ይገድላሉ ... ከራሳችሁም አንዲት ጠጉር ስንኳ አትጠፋም፤ በመታገሣችሁም ነፍሳችሁን ታገኛላችሁ»፤ ሉቃ. 21+16-18።

አንዳንድ ጊዜ ምእመናን በአደጋ ይሞታሉ። የዚህ ዐይነቱ ክሥተት ዓላማ ወይም ምክንያት ምን እንደሆነ ላይታየን ይችላል። ለምሳሌ ኢየሱስ፡ «በሰሊሆም ግንቡ የወደቀባቸውና የገደላቸው እነዚያ ዐሥራ ስምንቱ ሰዎች በኢየሩሳሌም ከሚኖሩት ሁሉ ይልቅ በደለኞች ይመስሏችኋልን? አይደለም፤ እሳችኋለሁ ...» ሲል ክሥተቱ የደረሰበትን ምክንያት ወይም ዓላማ አልገለጠምና በሕይወታችን እንደዚህ ያሉ ነገሮች ሊያጋጥሙ ይችላሉ። ለምእመናን እነዚህን ነገሮች እግዚአብሔር «ለበጎ» እንደሚያደርጋቸው ማመን ይገባል (ሮሞ 8+28)፤ ሆኖም ክርስቶስ፡ «ንስሐ ባትገቡ ሁላችሁ እንደዚሁ ትጠፋላችሁ» በማለት ከሰጠው ማስጠንቀቂያ በስተቀር ከእንደዚህ ዐይነት ክሥተቶች ሌላ ነገር ማስተዋል ወይም መማር አንችልም፤ ሉቃ. 13+4-5።

5. እግዚአብሔር በክፋት ላይ ድልን ዐቅዷል

ሰው በጎጢአት ከወደቀ በኋላ እግዚአብሔር ወዲያውኑ የሴት ዘር ሰይጣንንና ዘሩን እንደሚያሸንፍ ገለጠ፤ ዘፍ. 3+15። ክርስቶስ በተፈተነ ጊዜና በሕይወቱ ዘመን ሁሉ ሰይጣንን አሸነፈ (ማቴ. 4+1-11፤ 12+28-29)፤ በጸሎተ ሐሙስ፡ «የዚህ ዓለም ገዥ ይመጣልና፤ በእኔ ላይም አንዳች የለውም» ብሎ መሰከረ፤ ዮሐ. 14+30። በመስቀል ላይ አለቅነትንና ሥልጣናትን ገር፤ ድል በመንሣት በአደባባይ እያዞራቸው እንዲታዩ አደረገ፤ ቆላ. 2+14-15 አ.መ.ት። ከተቀበረም በኋላ ከሙታን ተነሥቶ ወደ ሰማይ ዐረገ፤ በሥልጣንም ስፍራ በአብ ቀኝ ተቀመጠ። ጠላቶቹ ሁሉ እስኪሸነፉ ድረስ እዚያ ይነግሣል፤ መዝ. 110+1፤ 1ቆሮ. 15+20-27፤ ዕብ. 2+6-9። ክርስቶስ ድል ስለነሣ ተከታዮቹ ሰይጣንን እንደሚያሸንፉት (ሮሞ 16+20) እና ድል እንደሚነሡት ተስፋ ማድረግ ይገባቸዋል። ክርስቶስ ድል ለነሡት ከመንግሥተ ሰማያት ሰባት ጊዜ ታላላቅ የተስፋ ቃላትን ሰጥቷቸዋል፤ ራእ. 2+7:11:17:26-27፤ 3+5:12:21።

በዓለም መጨረሻ ጌታችን ኢየሱስ ክርስቶስ በዙፋን ላይ ተቀምጦ በጎችን ከፍየሎች ይለያቸዋል። በጎቹን፡ «እናንተ የአባቴ ቡሩካን፣ ኑ፤ ዓለም ከተፈጠረበት ጀምሮ የተዘጋጀላችሁን መንግሥት ውረሱ» ሲል፤ ፍየሎቹን፡ «እናንተ ርጉማን፣ ለሰይጣንና ለመላእክቱ ወደተዘጋጀ ወደ ዘለዓለም እሳት ከእኔ ሂዱ» ይላቸዋል፤ ማቴ. 25+31-34:41። ከመጀመሪያ ጀምሮ እግዚአብሔር ያዘጋጀው መንግሥትና የፍርድ እሳት ታቅዶ ቆይቷል፤ በክፋትም ላይ፤ በዲያብሎስ (በሰይጣን)፤ በአውሬው (በጨካኝ የፖለቲካና የኢኮኖሚ ጎይላት) በሐሰተኛው ነቢይ (በሐሰተኛ ሃይማኖት ሁሉ) እና በሕይወት መጽሐፍ ባልተመዘገቡ ሁሉ (በክርስቶስ ባላመኑት ሁሉ) ላይ ውሳኔው ይፈጽማል፤ ራእ. 20+10:15።

መ) ስለ ክፋት የድል መንገድ

ክርስቶስ በክፋት ላይ ድል ተቀዳጅቷልና ተከታዮቹ ለድል ተጠርተዋል፤ ሆኖም ክርስቶስ በዙ መከራን በመቀበል ድል እንደነሣ ሁሉ፣ ተከታዮቹም በሞት ጥላ ሸለቆ

በድል ሳያልፉ አይቀሩም፤ መዝ. 23÷4 አ.መ.ት። ከከፋት ጋር ሲታገሉ፤ አሸናፊዎች የሚሆኑት አምስት ነገሮችን በማድረግ ነው።

1. እውነታን በመገንዘብ

ክርስቲያን የጎጢአትን ጠንቅ መገንዘብ አለበት። አንዳንዶች ሁሉ ነገር ደስታና ስኬት ነው ማለት የሚገባቸው ይመስላቸዋል፤ ይህን በማድረጋቸው ግን ክፋትን በትክክል አይረዱም፤ አይቃወሙምም። ዳዊት ስለ እግዚአብሔር ሕዝብ ሁኔታ አለቀሰ፤ ክርስቶስም ስለ ኢየሩሳሌም አለቀሰ፤ መዝ. 137÷1፤ ሉቃ. 19÷41። እንደዚሁም በመጽሐፍ ቅዱስ ብዙ ሰዎች በክፋት ምክንያት ሲያለቅሱ እናነባለን።

ክርስቲያን ደግሞ የእግዚአብሔርን ልዕልናና መግባት ትክክለኛነት ልብ ማድረግ ያስፈልገዋል። ብዙ ጊዜ እግዚአብሔር ጸሎት የማይሰማና በክፋት ላይ ርምጃ የማይወስድ ሊመስለን ይችላል (ለምሳሌ ዕንባቆም 1÷2)፤ እውነታው ግን እግዚአብሔር እንደ ፈቃዱ ሁሉን ይሠራልና በጊዜው ሁሉን ወዳቀደው ፍጻሜ ያደርስዋል የሚል ነው፤ ኤፌ. 1÷11።

2. ለጸሎት በመትጋት

ጸሎት በሚቀጥለው ጥናት ላይ በስፋት ለመግለጥ አሳብ አለን። እዚህ ላይ መገንዘብ የሚገባን ጸሎት ዋና የክርስቲያን መሣሪያ መሆኑን ነው። እግዚአብሔር እንድንጸልይ ያዝዘናል፤ ያነሣናልምና ስንጸልይ መልስ ይሰጠናል። ለጸሎታችን የእግዚአብሔር አጻፉ በመግባቱ ውስጥ ይገኛል። አንዳንድ ጊዜ እግዚአብሔር ለጸሎታችን ወዲያው መልስ አይሰጥም፤ ይህም የነገሩን አስፈላጊነት በይበልጥ እንድናስተውል ወይም በዕቅዱ ውስጥ ጊዜው ገና ባለመድረሱ ወይም በይበልጥ ክብሩ እንዲገለጥን ሊሆን ይችላል። ያም ሆነ ይህ ተስፋ ሳንቈርጥና ሳንሰለች በጸሎት ልንተጋ ታዝዝናል። ክርስቲያን ስለ አንድ ነገር መጸለይ ቢጀምርና ትንሽ ቁይቶ ስለዚያ ነገር ለመጸለይ ስሜቱ እየቀነሰ ቢሄድ፤ የስሜቱ መቀዝቀዝ ከእግዚአብሔር ፈቃድ ሳይሆን ከራሱ አሳብ የመነጨ መሆኑን ሊረዳ ይችላል። ለምሳሌ ክርስቲያን አንድ መከራ ከሕይወቱ እንዲወገድ መጸለይ ይችላል፤ የእግዚአብሔር ፈቃድ ግን በጸጋው ሰውዬውን ደግፎ መከራውን እንዲታገሥ ማድረግ ሊሆን ይችላል። ክርስቲያን ሳያቋርጥ እንዲጸልይ ታዝዟልና ጸሎት እንዴት እንደሚሠራ ባያውቅም፤ ለእርሱ የእግዚአብሔር ፈቃድ ነው፤ ብዙ ነገርም እንደሚያሠራ ተስፋ ተሰጥቷል፤ 1ተሰ. 5÷17፤ ያዕ. 5÷16።

3. ቅድስናን በመፈለግ

እግዚአብሔር ቅዱስ ነውና ክርስቲያን ቅዱስ እንዲሆን ታዝዟል፤ አለበለዚያ እግዚአብሔርን አያይም፤ 1ጴጥ. 1÷15-16፤ ዕብ. 12÷14። ክርስቲያን ቅዱስ የሚሆነው ክፋትን በመተውና መልካምን በማድረግ ነው። ይህንም ሲያደርግ በጠባዩ እየተለወጠ ይሄዳል፤ 2ቆሮ. 3÷18። በክርስቶስ አዲስ ፍጥረት በመሆኑ አስተያየቱ አዲስ ሆኗል (2ቆሮ. 5÷17)፤ አስተሳሰቡም ከዓለም አስተሳሰብ እየራቀ (ሮም 12÷2) አድማሱ እየሰፋ ይሄዳል፤ 2ቆሮ. 4÷17-18። አማኙ ክርስቶስን ሲያይ ፍጹም ይሆናል፤ እስከዚያ ድረስ ግን ከክፋት ጋር እየታገለ ቅድስናን መፈለግ ይኖርበታል፤ 1ዮሐ. 3÷2።

4. በክርስቶስ መስቀል በመመካት

ሐዋርያው ጳውሎስ፡ «ዓለም ለእኔ የተሰቀለበት እኔም ለዓለም የተሰቀልሁበት ከጌታችን ከኢየሱስ ክርስቶስ መስቀል በቀር ሌላ ትምክሕት ከእኔ ይራቅ» በማለት ሕይወቱን የሚመራበትን እውነት ገልጧል፤ ገላ. 6÷14። ክርስቶስ በመስቀል ሞት

ከጎጢአቱና ከሕግ ርግማን እንደዋጀው ሐዋርያው በማወቁ (ገላ. 3÷13)፥ ራሱን ከክርስቶስ ጋር እንደተሰቀለ ቁጠረው፤ በዓለምና በእርሱ መካከል ትልቅ ገደል ነበረ። ወንጌልን በመስማት ዓለሙ አይደሰትምና ሰባክያን ወንጌልን ያሳድዳል። ስለዚህ ሐዋርያው፥ «ስለ ቤተ ክርስቲያን በሥጋዬ በክርስቶስ መከራ የጐደለውን እፈጽማለሁ» በማለት ለሰዎች ጎጢአት መሥዋዕት ማቅረቡን ሳይሆን፥ በክርስቶስ የሚያምኑት በመስቀል ምክንያት የጎጢአት ስርየት መኖሩን እንዲያውቁ ወንጌልን ከመስበኩ የተነሣ በክርስቶስ መከራ መሳተፉን ያሳያል፤ ቆላ. 1÷24። ሐዋርያው ጴጥሮስም፥ «በክርስቶስ መከራ በምትካፈሉበት ልክ ደስ ይበላችሁ» በማለት ይህን አሳብ ያብራራል፤ 1ጴጥ. 4÷13። እንግዲህ ክርስቲያን መከራን በወንጌል ምክንያት ሲቀበል፥ በክርስቶስ መከራ የሚሳተፍ በመሆኑ ክፋትን እንዲያሸንፍ ስለ ክርስቶስ ሕማማት ማሰብ ትልቅ ድጋፍ እንዲያገኝ ያደርገዋል።

5. የክርስቶስን መገለጥ በመጠባበቅ

ጌታችን ኢየሱስ ክርስቶስ ሐዋርያው ጴጥሮስን፥ «እኔ የማደርገውን አንተ አሁን አታውቅም፤ በኋላ ግን ታስተውለዋለህ» (ዮሐ. 13÷7) እንዳለው ሁሉ፥ እኛም በኋላ በተለይ በዳግም ምጽአቱ ብዙ ነገርን እናስተውላለን። ሐዋርያው ጳውሎስ፥ «ለእኛም ይገለጥ ዘንድ ካለው ክብር ጋር ቢመዛዘን የአሁኑ ዘመን ሥቃይ ምንም እንዳይደለ አስባለሁ» በማለቱ በዚያን ጊዜ አስተሳሰባችን ከአሁኑ ፈጽሞ የተለየ እንደሚሆን አስተምሯል፤ ሮም 8÷18።

ፍትሐ እግዚአብሔርና ክፋት እንዴት እንደሚገናኙ ምሥጢር ነው። ሆኖም እግዚአብሔር ሁሉን ለክብሩ ማድረጉ መጠነኛ ፍንጭ እንዳለ ያሳያል። ያልወደቁት መላእክት እግዚአብሔርን ያከብራሉ፤ ነገር ግን የምስጋናቸው ደረጃ የተዋጀ ሰው የሚያቀርበውን ያህል ከፍተኛ ሊሆን አይችልም፤ ምክንያቱም «ከጥፋት ጉድጓድ ከረገረግም ጭቃ» (መዝ. 40÷2) አልዳኑም። አዳም በጎጢአት ባይወድቅና ለዘላለም በእግዚአብሔር እየተደሰተ ከሕይወት ዛፍ ቢበላኖሮ፥ እግዚአብሔርን ያመሰግን ነበር፤ ይልቁንም እኛ ክፋትንና ከክፋት የተነሣ የሚመጣውን ሥቃይ በማወቃችን ምስጋናችን እንዴት ከፍ ያለ ይሆን!

ሰው እንዲድን የክርስቶስ መሞት አስፈላጊ ባይሆን ኖሮ የአብን፥ የወልድንና የመንፈስ ቅዱስን ፍቅር ምን ያህል ማስተዋል ይቻል ይሆን? ተብሎ ሊጠየቅ ቢችልም፥ በግልጥ የተረዳነው አንድ ታላቅ እውነት አለ፤ ይኸውም ፍትሐ እግዚአብሔርና ክፋት በመስቀል መገናኘታቸው ነው። የእግዚአብሔር ፍቅር ድል ነሺ ነውና የፍትሐ እግዚአብሔርንና የክፋትን ግንኙነት በመስቀል ሥር ማስተዋል እንድንጀምር ያደርገናል።

በሰማይ ያሉ ሁሉ፥ «አንተ ሁሉን ፈጥረሃልና ስለ ፈቃድህም ሆነዋልና ተፈጥረውማልና ክብር ውዳሴ ጎይልም ልትቀበል ይገባሃል» ብለው ሲያመሰግኑ (ራእ. 4÷10-11)፥ በክፋት ምክንያት ከታላቁ መከራ የመጣንና ልብሳችንን በበጉ ደም ያነጸን እኛም ሊቈጠር ከማይችል ሕዝብ ጋር ሆነን በእግዚአብሔር ዙፋን ፊት፥ «በዙፋኑ ላይ ለተቀመጠው ለአምላካችንና ለበጉ ማዳን ነው» ብለን ሌሊትና ቀን በታላቅ ድምፅ እየጮኸን እናመልከዋለን፤ ራእ. 7÷9-15። ለጊዜው ግን ከዳዊት ጋር «ሃሌሉያ» ከሐዋርያው ጳውሎስ ጋር ደግሞ፥ «ሁሉ ከእርሱና በእርሱ ለእርሱም ነውና ለእርሱ ለዘላለም ክብር ይሁን፤ አሜን» እንበል፤ መዝ. 150፤ ሮም 11÷36።

ማስታወሻ

(1) ትምህርተ ሥነ ፍጻሜ በሚለው በ9ኛው ጥናት ስለ ዓለም መጨረሻ ሁኔታ በሰፊው ለመመርመር ተስፋ እናደርጋለን። ሊቃውንት ወደፊት ስለሚፈጸሙ ነገሮች የሚናገሩ ጥቅሶችን በልዩ ልዩ መንገድ ይተረጉሟቸዋል። ሆኖም የሚበዙቱ መጽሐፍ ቅዱስ ከክርስቶስ ዳግም ምጽኦት በፊት እጅግ ክፉ ዘመን እንደሚመጣ ያምናሉ።

(2) LEIBNITZ በNIDCC ይመ. ደግሞም PG 18 27 እና 106 ይመ.

(3) CHRISTIAN SCIENCE በNIDCC ይመ. የዚህ አመለካከት መሥራች በአሜሪካ የኖረች MARY BAKER EDDY (1821-1910) የተባለች ነበረች።

(4) HEGEL (1770-1831) በNIDCC ይመ.

(5) ታዋቂው እንግሊዛዊ ክርስቲያን የሥነ ጽሑፍ ሊቅ C.S. LEWIS ይህን አሳብ አስተማረ። LEWIS, C.S. (1898-1963) በNIDCC ይመ.

1. በእንግሊዝኛ ቋንቋ የተጻፉ የነገረ መለኮት መጻሕፍት ደራሲዎች

ወላሳ አራት የፕሮቴስታንትና ሁለት የካቶሊክ አጠቃላይ የነገረ መለኮት ጸሓፊዎችን GRUDEM በመጽሐፉ ዘርዘሯቸዋል፤ ስለ ብዙዎቹ ሕይወትና ሥራ ዐጫጭር መግለጫ ተሰጥቷል፤ ገጽ 1224-1232። ይህን መጽሐፍ ስናዘጋጅ በተለይ የሚከተሉትን ደራሲዎች መጻሕፍት ተመልክተናል።

1. BAVINCK - HERMAN. ከ1854-1921 የኖረና ባተሐድሶ አብያተ ክርስቲያናት ያገለገለ ሆላንዳዊ ሊቅ ነበረ። OUR REASONABLE FAITH የተባለው መጽሐፉ በእንግሊዝኛ ቋንቋ በ1956 ታተመ። አጻጻፉ መንፈሳዊ ስሜትንና ማስተዋልን ጠለቅ ካለ መጽሐፍ ቅዱሳዊ ዕውቀት ጋር ያያይዛል። በየምዕራፉ አርእስትና በመጽሐፉ መጨረሻ ማውጫዎች ቢጻፉ ኖሮ የበለጠ ጥቅም ይገኝበት ነበር።

THE DOCTRINE OF GOD የተባለው ሌላው መጽሐፉ ደግሞ እጅግ ጠቃሚ ነው፤ በዚህ መጽሐፍ በየምዕራፉ አርእስት ተጽፈው ይገኛሉ።

2. BERKHOF - LOUIS. ከ1873-1957 የኖረ፤ በGRAND RAPIDS, MICHIGAN U.S.A. የሚገኘው የCALVIN SEMINARY ፕሬዚዳንት ነበረ። በርከኾፍ የHODGE እና የBAVINCK መጻሕፍትን በመመርመር በ1932 REFORMED DOGMATICSን ጻፈ። ትምህርቱ በሰፊው የታወቀው ከ1938 ጀምሮ ለንባብ በበቃው SYSTEMATIC THEOLOGY በተባለው ታላቅ መጽሐፍ ነው። ከሌሎች ደራሲዎች ይልቅ በዚህ መጽሐፍ BERKHOF ሰፋ ያለውን የትምህርተ መለኮት ትምህርት በግልጽ ያበራራል። በዚህ መጽሐፍ በርከኾፍ ዕውቀትን መፈንጠቅ እንጂ አንባቢዎቹን ለማነሳሳት የሚሞክር አይመስልም። በአሁኑ ጊዜ MANUAL OF CHRISTIAN THEOLOGY የተባለው መጽሐፉ የትምህርተ መለኮት ጥናት በሚል ስያሜ በአማርኛ ተተርጉሞ ይገኛል፤ መጽሐፉ በዐጭሩ ለነገረ መለኮት ጥናት ጠቃሚ መግቢያ ነው።

3. GRUDEM-WAYNE. በTRINITY EVANGELICAL DIVINITY SCHOOL የነገረ መለኮት መምህር በመሆን እያስተማረ ሳለ SYSTEMATIC THEOLOGY የተባለ መጽሐፉን ለተማሪዎች ጻፈ፤ መጽሐፉ በ1994 ታተመ። GRUDEM በተሐድሶ ትውፊት ውስጥ የሚገኝና የመጥምቃውያንና የድጎረ ሺህ ዓመትን አሳብ የሚደግፍ ሊቅ ነው። በሌሎች አስተሳሰቦች ላይም ሰፋ ያለ አስተያየትና ምርምር አቅርቧል። በመጽሐፉ መጨረሻ የሐዋርያት፣ የኒቅያ፣ የኬልቴዶንና የአትናቴዎስ ጸሎታተ ሃይማኖት፣ የእንግሊዝን 39 አንቀጾች፣ የዌስትሞንስተር፣ የኒው ሃምፕሻይር መጥምቃውያንና የደቡባውያን መጥምቃውያን ሃይማኖት መግለጫዎች በሙሉ ተካተው ታትመዋል። መጽሐፉ በአሁኑ ዘመን የሚገኙ የነገረ መለኮት ልዩ ልዩ አሳቦች ሰፊና ሚዛናዊ በሆነ መንገድ ተመርምረዋልና መጽሐፉን እጅግ ጠቃሚ ያደርገዋል።

4. HODGE - CHARLES. ከ1797-1878 የኖረና በPRINCETON THEOLOGICAL SEMINARY የነገረ መለኮት መምህር የነበረ ሊቅ ነው። የHODGE SYSTEMATIC THEOLOGY (በሦስት መጻሕፍት መልክ) ከ1871-1873 ታትሟል፤ በታተሙት መጻሕፍት ከሚገኙት ዋና ዋና የሆኑት

ትምህርቶቹ በአንድ መጽሐፍ ታትመው ይገኛሉ፤ እኛም ለዝግጅታችን በዚህ መጽሐፍ ተጠቅመናል። HODGE በተሐድሶ ትውፊት ውስጥ የሚገኝ ሲሆን የመጽሐፍ ቅዱስን ትምህርት ከፍልስፍና ጋር ለማዛመድ ሞክሯል።

5. PACKER - JAMES. በ1926 ተወለደ። PACKER የአንግሊካን (የእንግሊዝ) ቤተ ክርስቲያን ቄስና የREGENT COLLEGE, VANCOUVER, CANADA የነገረ መለኮት መምህር ነው። ትምህርቱ የተሐድሶ ትውፊትን ትምህርት የሚያሳይ ሲሆን በCONCISE THEOLOGY በዐጭሩ ጽፎታል። ይህ መጽሐፍ እንደ ሌሎቹ መጻሕፍት ሁሉ ለነገረ መለኮት ጥናት የአንባቢን ስሜት የሚማርክና የተሟላ መግቢያ እንዲሆን ታስቦ በ1993 ታተመ።

2. በመጽሐፉ የሚገኙ አንዳንድ የእንግሊዝኛና የሌሎችም ቋንቋዎች ቃላትና ሐረጎች ከነፍቶቻቸው

በዚህ ዝርዝር ውስጥ ትምህርተ መለኮትን በተመለከተ የቃላትን አጠቃቀም ማሳየት እንሞክራለን።

AGNOSTICS ፤ እግዚአብሔር እንዳለ ለማወቅ አይቻልም የሚሉ ገጽ 169።

ANALOGY OF FAITH ፤ ተመሳሳይነት ያለባቸውን ሌሎች እውነቶች በመገንዘብ ግልጥ ያልሆነውን የማብራራት ዘዴ ገጽ 100።

ANALOGY OF SCRIPTURE ፤ ተመሳሳይነት ያለባቸውን ሌሎች ጥቅሶች በመመልከት ግልጥ የማይሆነውን ጥቅስ የማብራራት ዘዴ ገጽ 100።

ANTHROPOLOGY ፤ ትምህርተ ሰብእ ገጽ 10።

ANTHROPOMORPHISM ፤ እግዚአብሔርን በሰው ምሳሌ ወይም በሰውኛ አባባል መግለጥ ገጽ 114:185።

APOCRYPHA ፤ ቀኖናውያን ያልሆኑት መጻሕፍት፤ «አዋልድ»፤ ገጽ 103ና የሚከተሉት።

APOLOGETICS ፤ ዕቅብተ እምነት ገጽ 8።

ARGUMENTS ፤ ምክንያቶች (እግዚአብሔር ስለ መኖሩ) ገጽ 169-171።

- THE COSMOLOGICAL ARGUMENT፤ ከዓለም ሁኔታ የተነሣ የሚመነጩ ምክንያቶች ገጽ 170።

- THE ARGUMENT FROM CONSENSUS ፤ ከሰው ስምምነት የሚመነጭ ምክንያት ገጽ 170 ይመ.

- THE MORAL ARGUMENT ፤ ከሰው ግብረገባዊ ግንዛቤ የሚነሣ ምክንያት ገጽ 170 ይመ.

- THE ONTOLOGICAL ARGUMENT ፤ ከሰው አሳብ የሚመነጭ ምክንያት ገጽ 169-170 ይመ.

- THE TELEOLOGICAL ARGUMENT ፤ ከዕቃጅነት የሚነሣ ምክንያት ገጽ 170 ይመ.

ARMINIANS፤ «አርሜኒዮሳውያን»፤ የአርሜኒዮስ ትምህርት ተከታዮች፤ በተለይ ስለ መግባተ እግዚአብሔርና ስለ ደኅንነት የአውግስጢኖስንና የካልቪንን ትምህርት የሚቃወሙ ገጽ 327-328።

ARTICLES, THE 39 ARTICLES ፤ 39 አንቀጾች ያሉበት የእንግሊዝን ቤተ ክርስቲያን የሃይማኖት መገለጫ ገጽ 14:15:84።

ASEITY፤ ከራሱ የሚገኝ የእግዚአብሔር ህላዌ ገጽ 182።

ATHEISTS ፤ እግዚአብሔር የለም የሚሉ ገጽ 169።

AUTOTHEOS ፤ እያንዳንዱ የሥላሴ አካል መለኮት ከራሱ መሆኑ ገጽ 225-226።

CALVINIST ፤ የካልቪን ትምህርት ተከታይ REFORMED ይመ.

CANON ፤ «ቀኖና»፤ እንደ እግዚአብሔር ቃል የሚቈጠሩት የቅዱሳን መጻሕፍት ዝርዝር ገጽ 102።

CAUSE - FIRST CAUSE - SECOND CAUSE ፤ መጀመሪያ አነሣሽ፤ ሁለተኛ አነሣሽ ገጽ 320:328።

CESSATIONISTS ፤ ከሐዋርያት ዘመን በኋላ በ1ቆሮ. 12፥8-10 የተዘረዘሩት የመንፈስ ቅዱስ ስጦታዎች ለቤተ ክርስቲያን እንደማይሰጡ የሚያስተምሩ ገጽ 314:318።

CHRISTIAN SCIENCE፤ በ19ኛው ክፍለ ዘመን የተጀመረ ክፋት የለም የሚል ሃይማኖታዊ አመለካከት ገጽ 331:339።

CHRISTOLOGY ፤ ትምህርተ ክርስቶስ ገጽ 10።

CO-INHERENCE ፤ በሦስቱ አካላት መካከል የእርስ በርስ ውሳጣዊ ሕይወት፤ "PERICHORESIS" ገጽ 233-234:241።

COMPATABILISM ፤ ፍጡራን እንደየሁኔታቸው እንዲንቀሳቀሱ እግዚአብሔር ጎይል የሚሰጣቸው መሆኑ ገጽ 308-309።

CONCURRENCE ፤ እግዚአብሔር የፍጡራንን ነጻነት ሳይነካ አብሮ ከእነርሱ ጋር መሄዱና ለሚያደርጉት ሁሉ ጎይልን መስጠቱ ገጽ 308-309።

CREATIONISTS ፤ ዓለም ልክ እንደ ዘፍ. 1፥1-31 ታሪክ የተፈጠረ እንደሆነ የሚያስተምሩ ገጽ 275:282።

DEISM ፤ እግዚአብሔር ዓለሙን ከፈጠረ በኋላ ከእርሱ ይርቃል፤ በዓለም ታሪክም ጣልቃ አይገባም የሚል ፍልስፍና 141:147:270 ገጽ:309:318።

DUALISM ፤ እግዚአብሔርና ሰይጣን (ወይም ክፋት ወይም ግዙፉ ዓለም) ከመጀመሪያው ጉን ለጉን ይኖራሉ የሚል ፍልስፍና ገጽ 267:273:309:318።

ECCLESIOLOGY ፤ ትምህርተ ቤተ ክርስቲያን ገጽ 10።

ECUMENICAL ፤ ቃሉ በዛሬ አጠቃቀም አብያተ ክርስቲያናትን የማስተባበርና አንድ የማድረግ ጥረትን ያሳያል ገጽ 136።

ENLIGHTENMENT ፤ አብሮሆት፤ በ18ኛው መቶ ዓመት ስለ ማስተዋል በጀርመን የኒሸርስቲዎች የተጀመረ የፍልስፍና እንቅስቃሴ ገጽ 140።

EPISTEMOLOGY ፤ የዕውቀት ጥናት ገጽ 153።

ESCHATOLOGY ፤ ትምህርተ ሥነ ፍጻሜ ገጽ 10።

ETERNAL ፤ ከዘለዓለም እስከ ዘለዓለም የሚኖር የፈጣሪን ወይም በጊዜ የተፈጠረና ለዘለዓለም የሚኖር የፍጡርን ሁኔታ ሊያመለክት ይችላል ገጽ 187።

ETERNITY ፤ በጊዜ የማይወሰን ሁኔታ ገጽ 187።

ETHICS ፤ የሥነ ምግባር ትምህርት ገጽ 9።

EVERLASTING ፤ በጊዜ የማይወሰን ሁኔታ ወይም ለዘለዓለም የሚኖር የፍጡርን ወይም የፈጣሪውን ሁኔታ ሊያመለክት ይችላል ገጽ 187።

EVOLUTION ፤ አዝጋሚ ለውጥ ይመ. ፲፮ 78።

- BIOLOGICAL EVOLUTION ፤ በሕያዋን ፍጡራን ውስጥ የሚገኝ ለውጥና ዕድገት ፲፮ 78-79።

- PHILOSOPHICAL EVOLUTION ፤ የተሻለ ሁኔታና ከፍተኛ ውስብስብነት የሚገኙበትን ለውጥ ሁሉ የሚያጠቃልል አስተሳሰብ ፲፮ 78-79።

EXEGESIS ፤ ፍታቱ፣ ፍካሬ፣ የመጽሐፍ ቅዱስ አተረጓጎም ፲፮ 8:110ና የሚከተሉት።

EXISTENTIALIST ፤ ግብየለሽ በሚመስል ዓለም በሚታዩ ክሥተቶችና ሁኔታዎች የተመሠረቱትን የሰው ተመክሮና ኅላፊነት የሚያካትት ዘመናዊ ፍልስፍና ፲፮ 145።

FATALISM ፤ ሁሉ አስቀድሞ በመታወቁ ወይም በመወሰኑ ሰው ሁኔታውን ወይም መድረሻውን በጥረቱ መለወጥ አለመቻሉና ከዚህ አስተሳሰብ የተነሣ ተስፋቢነትንና ስንፍናን የሚያስከትል ፍልስፍና ፲፮ 309:318:327:329።

FILIOQUE ፤ ስለ መንፈስ ቅዱስ ሥርፀት ለኒቅያ ሥርዐተ ሃይማኖት የተጨመረ፣ «እና ከወልድ» የሚለው ሐረግ ፲፮ 239-241:248።

FOUNDATIONALISM ፤ ሰው ከሚያውቀው ወይም ከሚያምነው ተነሥቶ በአመክንዮታዊ ምርመራ ወደ ክርስቲያናዊ እምነት መድረስ ይችላል የሚል የዕቅድ እምነት ዘዴ ፲፮ 155።

GAP THEORY ፤ በኦሪት ዘፍጥረት 1፡1 እና 1፡2 መካከል ረጅም ዘመን እንደነበረ የሚያሳይ መላምት ፲፮ 266:272።

HERMENEUTIC ፤ የመጽሐፍ ቅዱስ የአተረጓጎም ዘዴ ማለት (ሥነ ፍካሬ) ነው፤ THE NEW HERMENEUTIC ከሊበራሎች ዐውድ የወጣ አዲስ የአተረጓጎም ዘዴ ፲፮ 145-146።

HYPOSTASIS ፤ የአንድ ነገር መሠረት ወይም ህላዌ ሲሆን፣ በትምህርተ ሥላሴ ስለ አብ፣ ስለ ወልድና ስለ መንፈስ ቅዱስ፣ እንደዚሁም ፍጹም አምላክ ፍጹምም ሰው ስለሆነው ስለ ክርስቶስ ህላዌ በቤተ ክርስቲያን ታሪክ ብዙ ጥናት ተደርጓል ፲፮ 228።

HOMOIOUSIOS ፤ ተመሳሳይ ባሕርይ ማለት ሲሆን፣ የአብ ባሕርይና የወልድ ባሕርይ ተመሳሳይ ናቸው የሚለውን የክፍል አርዮሳውያንን አስተሳሰብ ያሳያል ፲፮ 228።

HOMOIOUSIOS ፤ ቃሉ አንድ ባሕርይ ማለት ነው፤ በትምህርተ መለኮት የአብና የወልድ ባሕርይን አንድነት ሲገልጥ፣ ባሕርያቸው አንድ ዐይነት ብቻ ሳይሆን አንድ መሆኑን፣ የአንድ አምላክ ባሕርይም መሆኑን ይገልጣል ፲፮ 228።

IDENTIFICATION ፤ ሰው ከሌላው ሰው ጋር ራሱን አንድ ማድረግ ፲፮ 110።

ILLUMINATION ፤ አብርሆት፣ በትምህርተ መለኮት፣ ሰው፣ እግዚአብሔር የገለጠውን እንዲያስተውል መንፈስ ቅዱስ የሚሠራውን ሥራ ያመለክታል ፲፮ 110:140።

IMMENSITY ፤ እግዚአብሔር በሁሉም ስፍራ በምልአት መገኘቱ ፲፮ 187።

INCOMPREHENSIBILITY ፤ ሰው እግዚአብሔርን ለመረዳት አለመቻሉ ገጽ 172።

JUSTICE ፤ የእግዚአብሔር ፍትሕ ገጽ 199።

LIBERALS ፤ ሃይማኖታቸውን በመጽሐፍ ቅዱስ ወይም በቤተ ክርስቲያን ሥልጣን ላይ ሳይሆን፤ በአመክንዮታዊ ችሎታቸው ላይ የሚመሠርቱ ገጽ 140-141።

LITURGY ፤ ሥርዐተ አምልኮ ገጽ 9።

LOGIC ፤ አመክንዮ፤ ትርጉምና ዋጋ ያለው አስተሳሰብ ገጽ 153።

LORD ፤ ጌታ፤ ብዙ ጊዜ ያህዌ የሚለውን የእግዚአብሔርን ስም ይተረጎማል ገጽ 175።

MATERIALISM ፤ ቊሳዊነት፤ ከሚታየው ፍጥረት በስተቀር የማይታይ ሌላ ፍጥረት የለም የሚል አስተሳሰብ ገጽ 267:273።

MESSIANIC SONSHIP ፤ ወልድ በሥጋ ሆኖ ሥራውን ሲያከናውን ሳለ ከአብ ጋር ያለው ሁኔታና ግንኙነት ገጽ 230።

METAPHYSICS ፤ የፍጹም እውነት ጥናት ገጽ 153።

METHOD, THE INDUCTIVE METHOD ፤ ሰው በሚስማማበት ወይም በሚያውቀው ጀምሮ አዲስ አሳብ ጨምሮበት ዕውቀቱን የሚያዳብርበት ዘዴ ገጽ 150:152።

- THE DEDUCTIVE METHOD ፤ የተገለጠውን ወይም የታወቀውን ሁሉ በአጠቃላይ ተመልክቶ እያንዳንዱን ነገር የማጥናት ዘዴ።

MISSIOLOGY ፤ የክርስቲያናዊ ተልእኮ ጥናት ገጽ 9።

MODALISM ፤ እግዚአብሔር በሦስት መልክ ራሱን ገልጧል እንጂ ሦስት አካላት የሉትም የሚል የሰባልዮስ ትምህርት ገጽ 237-238:252-253።

MONARCHIANISM ፤ የMODALISM አንድ ዐይነት ትምህርት ገጽ 252።

MYSTICISM ፤ በልዩ ልዩ መንገድ ከዓለም በስተጀርባ ካለው የእውነታ መንፈስ ጋር የሚገናኝበት ዘዴ፤ ይህም ዘዴ ከክርስቲያን ሃይማኖት ጋር የተያያዘ ሊሆን ይችላል ገጽ 162።

NATURE(S) ፤ ቃሉ የእግዚአብሔርን ባሕርይና የሰውን ባሕርይ፤ ጠባይ ወይም ዐመል ሊያመለክት ሲችል፤ በአማርኛ ግን የክርስቶስን ባሕርይ (ወይም ባሕርያት) ሊያመለክት አይችልም። ምክንያቱም ባሕርይ ሲባል በአማርኛ የራሱ የግል አካል እንዳለው ይታሰባልና ክርስቶስ ሁለት ባሕርያት ካሉት ሁለት አካላት (ህላዌዎች) አሉት፤ ሁለት ክርስቶሶችም አሉ ያሰኛል። ጌታችን ኢየሱስ ክርስቶስ ፍጹም አምላክም ፍጹም ሰውም ነው፤ ህላዌውም አንድ ነው። የክርስቶስ ባሕርይ አምላካዊ (መለኮታዊ)ና ትስብእታዊ ነው ማለት ሲቻል፤ ክርስቶስ ሁለት ባሕርያት አሉት ማለት ተገቢ አባባል አይደለም። ፈረንጆች፤ በተለይ ካቶሊኮች፤ በ "NATURE" እና ኢትዮጵያውያን በ«ባሕርይ» አጠቃቀማቸው መካከል ልዩነት እንዳለ ባለማስተዋላቸው ስለ ትሥጉት (ቃል ሥጋ መሆን) የሚሰጠው ትምህርት በቤተ ክርስቲያን ታሪክ ከፍ ያለ መለያየትን አስከትሏል። ይህን «ትምህርተ ሥጋዊ» በሚለው በ5ኛው ጥናታችን ለመመርመር ታስቧል።

OMNIPOTENCE ፤ እግዚአብሔር የሚፈልገውን ሁሉ ለመሥራት ያለው ኃይል ገጽ 182።

OMNIPRESENCE ፤ እግዚአብሔር በስፍራ ሁሉ መኖሩ ገጽ 186።

OMNISCIENCE ፤ እግዚአብሔር ሁሉን ማወቁ ገጽ 194።

ONENESS ፤ የእግዚአብሔር አንድነት፤ አንድነቱ ምሥጢራዊ ነው፤
SIMPLICITY ይመ. ገጽ 189:219።

ONTOLOGY ፤ የእግዚአብሔር ህላዌ ጥናት ገጽ 153።

PANTHEISM ፤ ያለው ሁሉ እግዚአብሔር ነው የሚል ትምህርት ገጽ 267:273:309:318።

PERICHORESIS ፤ ወይም CO-INHERENCE፤ የሦስቱ አካላት የእርስ በርስ ውሳጣዊ ሕይወት ገጽ 233-234:241።

PERSON, PERSONHOOD, PERSONAL, PERSONALITY ፤ አካል፤ አካልነት፤ አካላዊ፤ አካላዊነት ገጽ 217-219።

PNEUMATOLOGY ፤ ትምህርተ መንፈስ ቅዱስ ገጽ 10።

PRESUPPOSITIONALISM ፤ ክርስቲያን ኢክስቲያኖዊ እምነት አመክንዮታዊ አለመሆኑን ከገለጠ በኋላ፤ የክርስቲያን ሃይማኖት አመክንዮታዊ መሆኑን የሚያሳይበት የዕቅደተ እምነት ዘዴ ገጽ 155-156።

PROVIDENCE ፤ መግባተ እግዚአብሔር ገጽ 306።

PSEUDEPIGRAPHA ፤ በደራሲ ስም ሳይሆን በሌላ ሰው ስም የተጻፉ መጻሕፍት ገጽ 103:108።

PSEUDONOMITY ፤ በራስ ስም ሳይሆን በሌላ በተለይም በታዋቂ ሰው ስም የመጻፍ ተግባር ገጽ 103: 108።

REDUCTIONISM ፤ በማንኛውም ምክንያት በመጽሐፍ ቅዱስ የሚገኘውን ትምህርት የሚያገውድል ድርጊት ገጽ 322:328።

REFORMED ፤ ቃሉ በምዕራባውያን ቤተ ክርስቲያን በ16ኛው መቶ ዘመን ከተነሣው የተሐድሶ እንቅስቃሴ የተገኙትን አብያተ ክርስቲያናትና ትምህርታቸውን ሊያመለክት ይችላል። አብያተ ክርስቲያናቱ ከጥንት ቤተ ክርስቲያን አባቶች በተለይ የአውግስጢኖስን አሳብ ይከተላሉ። በጠባብ አመለካከት ቃሉ የአርሜኒያን ትምህርት የማይቀበሉትን ሊያመለክት ይችላል ገጽ 322-323።

REVELATION ፤ ትምህርተ አስተርእዮ፤ አንዳንዶች «መገለጥ» ብለው ይተረጉሙታል። ቃሉ የአገላለጥ ዘዴንና የተገለጠውን ያመለክታል ገጽ 9።

- PROPOSITIONAL REVELATION ፤ እግዚአብሔር እውነትን በቃላት ገልጧል የሚል ትምህርት ገጽ 26።

SIMPLICITY ፤ እግዚአብሔር የማይከፋፈል መሆኑንና አንድነት እንዳለው ያመለክታል ገጽ 189።

SOTERIOLOGY ፤ የደኅንነት ትምህርት (ትምህርተ ድንክር) ገጽ 10።

SYNTHESIS ፤ አንድን ትምህርት ከሌላ ትምህርት ጋር ማዛመድ ገጽ 112።

THEOLOGY ፤ ትምህርተ መለኮት፥ ነገረ መለኮት ገጽ 10።

- BIBLICAL THEOLOGY ፤ በመጽሐፍ ቅዱስ ውስጥ የአስተርጓሚ ሂደት ገጽ 8።
- DOGMATIC THEOLOGY ፤ በካቶሊኮች መካከል አጠቃላይ የነገረ መለኮት ትምህርት የተጠራበት ሐረግ ገጽ 8።
- HISTORICAL THEOLOGY ፤ በየዘመኑ ሊቃውንት ስለ ነገረ መለኮት ያደረጉት ጥናት ገጽ 8።
- PRACTICAL THEOLOGY ፤ ክርስቲያን የነገረ መለኮትን ትምህርት በሥራ ላይ እንዲያውል የሚደረግ ጥናት ገጽ 9።
- PROCESS THEOLOGY ፤ እግዚአብሔር ራሱ እየተለወጠ ይሄዳል የሚል አስተሳሰብ ገጽ 186:332።
- SPIRITUAL THEOLOGY ፤ ክርስቲያን በግል ሕይወቱ ከእግዚአብሔር ጋር በትክክል እንዲኖር የሚደረግ ጥናት ገጽ 9።
- SYSTEMATIC THEOLOGY ፤ ብዙ ጊዜ በፕሮቴስታንቶች አጠቃላይ የነገረ መለኮት ትምህርት የሚጠራበት ሐረግ ገጽ 8።

THEOPHANY ፤ የእግዚአብሔር መታየት፥ በተለይ በብሉይ ኪዳን ዘመን ገጽ 290።

TRINITY ፤ ሦስትነት በአንድነት፥ ሥላሴ ገጽ 209-258።

- ECONOMIC TRINITY ፤ ምግባራዊ የእግዚአብሔር ሦስትነት ገጽ 214።
- ONTOLOGICAL TRINITY ፤ ህላጭዊ የእግዚአብሔር ሦስትነት ገጽ 214።

UNITARIANISM ፤ የMODALISM አንድ ዐይነት ትምህርት ገጽ 252።

VERACITY ፤ የእግዚአብሔር እውነተኛነትና ታማኝነት በአንድነት የሚታዩበት ሁኔታ ገጽ 196።

3. የሰዎችና የአርእስት ማውጫ

ዋና የትምህርት አርእስት በምዕራፍ ማውጫዎች ይገኛሉ። በተጨማሪ የሰዎች ስዎችና የትምህርት አርእስት ከዚህ ቀጥሎ ተዘርዝረዋል።

ሀልዎተ እግዚአብሔር 34

ሀብተ ማርያም ወርቅነህ 17 106

ሃይማኖት

- የሐዋርያት ሥርዐተ ሃይማኖት 246
- መግለጫዎች 84
- የቅዱስ አትናቴዎስ ሥርዐተ ሃይማኖት 248
- የኒቅያ ሥርዐተ ሃይማኖት 247

ሄገል 331

ህላዌ-እግዚአብሔር - ህላዌው ይመ.

ሆጅ-ቻርልስ 17 340

ሉተር-ማርቲን 14 81 106 134

ሉዊስ-ሲ.ኤስ. 331.4 339

ሊበራል 135 140-147 243 296

ላይብንዝ 331

ለብ

- መለወጡ 46-47
- መደንደኑ 39
- የጎጢአት ምንጭ መሆኑ 46-47

ለዮ 132

ሐርትስሐርን-ቻርልስ 186

ሕልም 30 35 93

ሕዝብ

ትሩፍ 48

ሕግ 40

መለኮት 214

- የመንፈስ ቅዱስ 225
- ሦስት መለኮት 244
- የአብ 223

- የወልድ 223

መልአክ፡ መላእክት 288-295

- ሁኔታቸው 217 288-289
- የመላእክት መታየት 93-94 294-295
- የመላእክት አማላጅነት 294
- የመላእክት ክብር 293
- መጠሪያዎቻቸውና ስሞቻቸው 289-290
- አገልግሎታቸው 291-292
- አፈጣጠራቸው 288
- ከምእመናን ጋር ግንኙነታቸው 292-295
- የወደቁ-ስይጣን ይመ.

መስሕ 49 54

መቃብያን 103

መንፈስ ቅዱስ

- መሥረፁ 133 252
- ስጦታዎቹ 92
- በቅዱሳት መጻሕፍት ሁሉ ላይ መገኘቱ 67-73
- አካላዊ መሆኑ 225
- አካላዊነቱ 231-233
- ፍጹም አምላክ መሆኑ 225

መግባተ እግዚአብሔር 306-318

- ቅጥጥሩ 309-310
- በክፋት ላይ 323-326
- ተአምራቱ 310-317
- አንቀሳቃሽነቱ 307-309
- ውጤቱ 327-329
- ጥበቃው 307

መግቦት 10

መጥምቃውያን 134

መጽሐፍ ቅዱስ 58-163

- የሊበራሎች አሳብ 143
- የልዩ አስተርእዮ መግለጫ መሆኑ 58-59
- መተርጎሙ 75-77
- ከመንፈስ ቅዱስ መገኘቱ 67-73
- መጻሕፍቱ የተወሰኑ መሆናቸው 90
- የመጻሕፍቱ አንድነት 89
- ሥልጣኑ 122-125
- ሥልጣኑና ሳይንስ 77-79
- ብቃቱ 90-91
- የትርጉሞቹ ብዛት 83
- ትክክለኛነቱ 74-82
- አመክንዮተ ሰብእ 139-147
- አስፈላጊነቱ 83-87
- አተረጓጎሙ 110-121 145-147 322-323
- እርስ በርሱ ይቃረናል ስለመባሉ 81-82
- የእግዚአብሔር ሥራና የሰው ድርሻ 67 70 72
- ግልጽነቱ 96-101
- እና ፍልስፍና 153-159

የሙታን መታየት 93

ሚያፈሳይታውያን 133

ማስተሰረያ 41

ማኅበረ ሐዋርያት 238

ምልክቶች 31

ምሥጢር 220

ምርጫ 35-36

ምክራብ 127

ምግባር 91

ምጽአት

- ዳግም ምጽአት 90

ሞርሞኖች 124

ሞንታኒስ 87

ሞናፎሳይታውያን 133

ሥላሴ 209-258

- ህላዌያዊ ሦስትነት 222
- ምሳሌዎቹ 249-251 272
- ምግባራዊ ሦስትነት 222
- የሦስቱ አካላት ግንኙነት 233-235 238-241
- ሦስትነት 211-216 222 224 242
- አንድነት 219 222 226-228

ሥራ 34

ሥጋዊ

- ትምህርተ ሥጋዊ 11

ሪማ 95

ራእይ 30 93

ሰባልዮስ 168 217 237 250

ሰብእ 10

ሰንበት 117 285

ሰው

- ከሰይጣን ጋር ያለው ግንኙነት 298-301
- ሰይጣንን የሚያሸንፍበት መንገድ 301-305
- ቅድስናው 198.4
- ብፅእናው 207
- ነጻነቱ 195 319-322 326-327
- አመጣጡ 278-281
- ለአስተርእዮ ትክክለኛ ምላሽ 56-57
- በእግዚአብሔር መልክ መፈጠሩ 25 269-270
- ክፋትን ድል የሚነሣበት መንገድ 336-339
- ዕድሜው 276-277

- ጥበቡ 196
- ጽድቁ 199.6
- ሰይጣን 296-305
 - እና መላእክቱ 296-305
 - መውደቃቸው 296-297
 - አሠራራቸው 297-301
- ሱራፌል 289 291
- ሱደፕግራፋ 103
- ሱዶኖሚቲ 103
- ሳይንስ 77-79
 - አዝጋሚ ለውጥ 78
- ስም
 - የመላእክት - መላእክት መጠሪያዎቻቸውና ስሞቻቸው ይመ.
 - የእንስሳት 27
 - የእግዚአብሔር - እግዚአብሔር - ስሞቹ ይመ.
- ሰእለት 37
- ሰዊድንበርግ 289
- ሽለይርማከር 145
- ቀሌምንጦስ - የእስክንድርያው 185
212
- ቀኖና 102-109
 - የብሉይ ኪዳን 102
 - የአዲስ ኪዳን 105
 - በኢትዮጵያ 106
- ቀጸዶቅያውያን 240
- ቃል 52 223 250 267
 - ምሳሌዎቹ 83
 - የእግዚአብሔር 60
- ቃል ኪዳን
 - ከኖኅ ጋር 34
 - ከአብርሃም ጋር 35
 - ከእስራኤል ሕዝብ ጋር (በብሉይ ኪዳን) 40 44

- የግዝረት 37 38 118
- ቄርሎስ 132
- ቅድስና
 - የሰው 337
 - የእግዚአብሔር - እግዚአብሔር - ቅድስናው ይመ.
- ቆስጠንጢኖስ 133
- በርክቾ-ለውስ 87 340
- ቡልትማን-ሩዶልፍ 143
- ባሕርይ 177
- ባርት-ካርል 140 142 243
- ባስል - ታላቁ 240
- ባቪንክ 17 340
- ቤተ ክርስቲያን 10
 - መጽሐፍ ቅዱስና ቤተ ክርስቲያን 126-130
 - ትምህርተ መለኮት በምሥራቅ ቤተ ክርስቲያን 132
 - ትምህርተ መለኮት በምዕራብ ቤተ ክርስቲያን 133-136
 - ትምህርተ መለኮት በአበው ዘመን 131
 - ትምህርተ መለኮት በኢትዮጵያ ቤተ ክርስቲያን 136-137 244-246
- ብሉይ ኪዳን - ኪዳን ይመ.
- ብሩነር-ኤሚል 142
- ብርሃን - ውስጣዊ 86-87
- ተሐድሶ 48 133 316 322
- ተምፑል-ዊልያም 142
- ተርቱሊያን 149 209 237
- ተስፋ ቃል 35
 - ለአብርሃም 35-36
 - ለአዳም 33
- ተአምራት 310-318
 - የሐሰተኞች 315-316

- ከመግባት እግዚአብሔር ጋር ያላቸው ግንኙነት 310-312
- የመጠባበቅና የመፈለግ ተገቢነት 316-318
- ውጤታቸው 313-314
- ዓላማቸው 312
- ዘመናቸው 314-315
- ቲሊክ 138
- ታቦት 40
- ቴዎድሮስ - የሞፕቱኤስትያው 120
- ቴዎፍሎስ - የአንጾኪያው 209
- ትምህርት - ዐይነቶቹ 12
 - መጽሐፍ ቅዱሳዊ 12
 - ሰብአዊ 12
 - ትውፊታዊ 12
- ትሥጉት 10 51 72
- ትንሣኤ 286
- ትንቢት 91 92 113 188
- የትውልድ ሐረጎች 80
- ትውፊት 12 94 123 126-130 171
 - ትውፊታዊ ትምህርት 322-328
- ቶሌዶ 241
- ጎይሉ መኰንን 16
- ጎጢአት
 - ሂደቱ 47
 - ማሳበራዊ 45
 - የማይሰረይ 234
 - ብሔራዊ 45
 - ውስጣዊ ሁኔታ 46-47
- ነቢያት 42-49
 - ሐሰተኞች 86
- ነጻነት 256 307 309
- አመክንዮ 149 153
- አምልኮ 37 41 45 91

- መሥዋዕት በማቅረብ 37
- ዐሥራት በመስጠት 37
- አርሜኒዮሳውያን 322-328
- አርሜኒዮስ-ያዕቆብ 322
- አርስጣጣሊስ 153-154
- አርኪዎሎጂ 79
- አርዮስ 132 217 238
- አርጌንስ-አሪጅን ይመ.
- አሳብ - ቀዳሚ አሳብ 8 156
- አስተርእዮ፤ እግዚአብሔርን የሚያሳውቅ ዘዴ እና የተገለጠው ነገር ሁሉ 8 9 21-22 21-57 33 49 59 68 160
 - ልዩ አስተርእዮ 27-31 ብቃቱ 55
 - አጠቃላይ አስተርእዮ 27-29
 - ለደኅንነት አለመብቃቱ 28
 - ጥቅሙ 29
 - ትንቢትና ፍጻሜው 51 52 53 63
 - በመላእክት አማካይነት 93-94
 - በሙታን አማካይነት 93
 - በየዘመኑ 33-50
 - መስፋፋቱ 33-50 111
 - ሊበራሎች ያላቸው አሳብ 141-143
 - ስለ ፍጥረት 265-273
 - በክርስቶስ፣ ከዕርገቱ በኋላ 94
 - በላቀ መንገድ በዕብራውያን መልእክት መገለጡ 54
 - የሚያስጠይቅ የሰው ምላሽ 56-57
 - በቤተ ክርስቲያን ታሪክ 92 127
 - በእስልምና አመለካከት 58-59
 - አስተርእዮና አብርሆት 88
- አስተሳሰብ - ድብቅ አስተሳሰብ 8 11 99 119 156

አበው - ሃይማኖተ አበው 16

አብ

- አካላዊነቱ 229-230
- ፍጹም አምላክ መሆኑ 223

አብርሃም (አባ ሮሜ) 76

አብርሃት 110

- በ18ኛው መቶ ክፍለ ዘመን የተነሣ ፍልስፍና 140

አትናቴዎስ 105 107 132 136
238 248

አንሰልም 133 154 169-170 241

አንቀጽ - 39 አንቀጾች 14 15 84

አንድነት - ክርስቲያኖች በትምህርት
ላይ ያላቸው አመለካከት
100-101 219-256

አኩናስ 133 154 170 241

አካላዊ 23 217

አካላዊነት 217 229 257

አካል 217-219 236

አካልነት 217

አውግስቦርግ 84

አውግስጢኖስ 132 152 154 169
212 238 243 275 319

አዋልድ 103

አዝጋሚ ለውጥ 47 78-79 278-281

አዲስ ኪዳን - ኪዳን ይመ.

አድቪንቲስቶች - የሰባተኛው ቀን 124

አፖክሪፋ 103-105

ኡሪም 31

ኢረኔየስ 132 237

ኢኩመኒካል 136

ኤል፤ ኤሎሂም 174 211

ኤግዚስቴንሺያሊስት 145

እምነት 36-37 149 156 313

- ዕቅደተ እምነት 8 148-159

እስልምና 29 151

- ስለ አስተርጓሚ ያላቸው አሳብ
58-59

እውነት 153

እግዚአብሔር

- ሁሉን ቻይነቱ 182
- ህላዌው 169-172 186 214
228 233-235 241
- ልዕልናው 36 44
- መልአኩ 190 213 290
- መጋቢት - መግባት
እግዚአብሔር ይመ.
- ምልአቱ 207-208
- ምሕረቱ 206
- ምርጫው 205
- ስሜቱ 185
- ስምቹ 174-177፤ ያህዌ፥ ኤል፥
ኤሎሂም ይመ.
- ከስፍራ ጋር ግንኙነቱ 186
- ቀዳሚ ዕውቀቱ 195
- ቁጣው 200-201
- በቃላት መናገሩ 26
- ቅድስናው 24 197-198
- በቀሉ 200.8ሀ
- ባሕርዩ 44 177 186
- የባሕርዩ መገለጫዎች 177-208
- ብፅዕናው 207
- ትዕግሥቱ 206
- ቸርነቱ 201-202
- አለመለወጡ 184
- አለመታየቱ 190-191
- አለመከፋፈሉ 189-190
- አለመወሰኑ 172 186-189
- አሠራሩ 184
- እውነተኛነቱ 196-197
- ክብሩ 207-208
- ውበቱ 207

- ዓላማው 195
- ዕቅዱ 261-264
- በዕብራውያን መልእክት እንደተገለጠው 25
- ዕውቀቱ 194-195
- ከጊዜ ጋር ግንኙነቱ 187
- ጥበቡ 195-196
- ጸጋው 206
- ጽድቁ 24 198-201
- የጽድቁ መገለጫዎች 199-200
- ፈቃዱ 202-205 226 310
- ፈጣሪ መሆኑ 24 271-272
- ፍርዱ 200-201
- ፍቅሩ 25 205-207 222
- ፍትሁ 199.4 201 330-339
- ፍጹምነቱ 207

አሪጅን (አርጌንስ) 119-120 154
239

ኪሩቤል 291

ኪዳን

- ብሉይና አዲስ - ሽግግሩ 53-54 118
- ብሉይ ኪዳን
 - መጻሕፍቱ 58
 - ቀኖና 90 102
 - የቅጥሮች አጠቃቀም 79-80
 - የቅጆች ትክክለኛነት 74-75
 - የክርስቶስ አጠቃቀም 61 64
 - ጥቅሙ 55
- አዲስ ኪዳን
 - መጻሕፍቱ 65
 - ቀኖና 90 105
 - የቅጆች ትክክለኛነት 74-75
 - ለአዲስ ኪዳን መገኘት የክርስቶስ ሚና 65

ካልቪን-የሐንስ 87 134 242

ካንት-አማኑኤል 140 154 169

ካውሊ-ሮጀር 106

ካይፐር-አብርሃም 155

ኬልቄዶን - ጉባኤዎች ይመ.

ክርስቲያኖች

- ልዩነታቸው 100
- አንድነታቸው 100

ክርስቶስ

- በመምጣቱ የቃል ኪዳን ሽግግር መፈጸሙ 53
- በመምጣቱ አስተርጓሚ ምሉእ እና ፍጹም መሆኑ 52
- «ቃል» መሆኑ 52
- የብሉይ ኪዳን መጻሕፍትን አጸደቀ 61-64
- የአዲስ ኪዳን መጻሕፍት እንዲጻፉ በር ከፈተ 64-66
- ስለ እርሱ የሊበራሎች አሳብ 144

ክዌከሮች 87

ክፋት 330-339

- ልዩ ልዩ አመለካከቶች 331-332
- መነሻው 205 296
- በመጽሐፍ ቅዱስ አገላለጥ 333-334
- ከሰው ሕይወት የመወገጃው መንገድ 336-339
- በእግዚአብሔር መሸነፉ 334-336

ወልድ

- አካላዊነቱ 230
- ፍጹም አምላክ መሆኑ 223-225

ወንጌል 91

ዋይትሄድ-አልፍረድ 186

ዌልሃውዝን 143

ዌስትሞንስተር የሃይማኖት መግለጫ
 15 84 97
 ዐሠርቱ ትእዛዛት 41
 ዓለም
 - ሕልውናው 274-275
 - ዕድሜው 275-276
 ዓሥራት ገ/ማርያም 16 235
 ዕጣ 31
 ዘር
 - የሴት 33
 - የአብርሃም 35 36
 የይሖዋ ምስክሮች 124 238
 ያህዌ 23 24 175
 የሐንስ ቡንያን 62 128
 የሐንስ አፈወርቅ 120
 የሐንስ - የደማስቆው 180 185 239
 241
 የሴፋስ - የሴፍ ወልደ ኮርዮን ይመ.
 የሴፍ ወልደ ኮርዮን 104
 ደኅንነት 10
 ዲይዝም 141
 ዲዮስቆሮስ 132
 ዳርዊን 143 278
 ዴካርትስ 154
 ድነት - ደኅንነት ይመ.
 ጀርም 75 103 104
 ጃምዲያ 102 107
 ገላውዴዎስ - አጼ 136
 ጉባኤዎች - የቤተ ክርስቲያን 84 132
 - ቊስጥንጥንያ 136 238
 - ትሬንት 84 104 134
 - ኒቅያ 136 238 241 252
 - ኤፌሶን 136
 - ኬልቄዶን 132-133 136 247
 - የዓለም አብያተ ክርስቲያናት 135

ጊዜ 187-189 267-269 275
 ግሩደም 17 340
 ግብር 215
 ግኖስቲክ 236 237
 ግዝረት - ቃል ኪዳን ይመ.
 ጎርጎርዮስ - የኒያሳው 240
 ጎርጎርዮስ - የአንዚናዙ 240
 ጳንጠቆስጢያውያን 135
 ጸሎት 13 337
 ጸጋ - የጋርዮሽ ጸጋ 27
 ፋሲካ 39
 ፋይሎ - የእስክንድርያው 212
 ፍልስፍና 8 153-159 179
 ፍሬምናጦስ 136
 ፍታቴ 8
 ፍካሬ 8
 ፍጥረት 261-339
 - ቀኖቹ 268-269 275-276
 - የታሪኩ አገላለጥ 265-267
 - ተስፋው 286-287
 - የታሪኩ ዋና ነጥቦች 267-271
 - አስተዳደር 306-339
 - አጠባበቁና አጠቃቀሙ
 283-286
 - የእግዚአብሔር ሥራ መሆኑ
 271-272
 - የፍጥረት ታሪክና ሳይንስ 78-79
 ፍጻሜ - ሥነ ፍጻሜ 10
 ፓከር - ጄምስ 16 341
 ፔላጊዮስ 132
 ፕሌቶ 153-154
 ፕራክሲየስ 237
 ፕሮቴስታንት 134 137
 ቫን ቲል - ቆርኔሊዎስ 155-157

4. ማብራሪያ የተሰጠባቸው የመጽሐፍ ቅዱስ ጥቅሶች

በዚህ ማውጫ በተለይ በሐተታ የተብራሩና ትምህርቱን የሚያረጋግጡ ጥቅሶች እንጂ በመጽሐፉ የተጠቀሱ ጥቅሶች ሁሉ አልተዘረዘሩም። ማናቸውም ጥቅስ በአንቀጹና እንደ ዐውዱ እንዲታይ ያስፈልጋልና አንዳንድ ጊዜ እያንዳንዱ ጥቅስ ሳይሆን አንቀጹ ተጠቅሟል። ከወንጌሎች በተወሰነ ክፍል አንድ ጥቅስ በዝርዝር ተጠቅሶ ካልተገኘ ከሌሎች ወንጌላት የተብራራ አሳብ ያለበትን ተመሳሳይ ጥቅስ መፈለግ የተሻለ ሆኖ ተገኝቷል።

አራት ዘፍጥረት	ገጽ	3፥15-19	33 193 277 286
1፥1	187 265 284	3፥20	33 113
1፥1-2	266	3፥21	34
1፥1-31	265-271	3፥24	34 291
1፥2	272	4፥19-24	34
1፥3	60 267 279	4፥26	296
1፥4	269	5፥21-24	34
1፥11	269	5፥25-27	79
1፥26	211 269 283	6፥1-4	296
1፥27	267	6፥1-8	34
1፥28-30	270 284	8፥22	29 35 37 310
1፥31	289 296	9፥1-3	284
2፥1-3	267 288	11፥1-9	35
2፥2	203	12፥1-7	35
2፥3	198	14፥18-20	37 193
2፥4	176 275	15፥6	37
2፥7	78 231 262 267 283	16፥7-14	290
2፥15	284 286	17፥1-14	37 113
2፥16-25	27	18፥2	289
2፥22	283	18፥3	212
2፥24	219	18፥25	189 193 199
3፥1-6	139	22፥1-14	37 190 290
3፥6	140	25፥23	36
3፥6-8	331	28፥12	294
3፥12	308	28፥15	307
3፥15	33 34 113	32፥24-30	190

48÷17-19	36	22÷10	285
50÷20	167 204 263 324	29÷5	117
ኦሪት ዘጸአት		29÷29	50 90 99 203
3÷1-14	175 198 293	30÷12-14	57 96
3÷2-6	38 290	32÷4	199
3÷13-15	23 174 184 188 203	33÷2	289 291
4÷21	39 204 324	መጽሐፈ ኢያሱ	
7÷1	69	5÷13-15	290 293
7÷11	315	11÷20	325
12÷1-29	39	መጽሐፈ መሳፍንት	
15÷11	197	9÷23	335
16÷7	208	11÷30-39	86
20÷1-17	41	14÷4	325
20÷6	200	መጽሐፈ ሳሙኤል ቀዳማዊ	
20÷7	177	2÷25	325
20÷8-11	117 285	15÷29	115
24÷1-11	40	16÷14-23	303
25÷18-22	291	23÷11-13	194
32÷10	185	28÷3-20	93
33÷20-23	190	መጽሐፈ ሳሙኤል ካልዕ	
34÷5-7	176	24÷1	308
ኦሪት ዘሌዋውያን		24÷16	290
ም. 16	41	መጽሐፈ ነገሥት ቀዳማዊ	
19÷31	86	8÷27	187
25÷2-6	285	18÷36-39	312 313
ኦሪት ዘኅልቀ		መጽሐፈ ነገሥት ካልዕ	
22÷31	293	3÷15-16	86
ኦሪት ዘዳግም		19÷35	289
4÷2	90	መጽሐፈ ዜና መዋዕል ቀዳማዊ	
4÷12	178	10÷13-14	86 93
5÷15	117	21÷1-13	298 308 324
6÷4	189	መጽሐፈ ዜና መዋዕል ካልዕ	
18÷9-14	299	32÷21	291
20÷19-20	285		
22÷6	285		

መጽሐፈ ነህምያ		110÷1-4	42 212 336
9÷6	271 288	119÷105	13
መጽሐፈ ኢዮብ		119÷67	333
1÷6	289 291 294 298	119÷97-104	97
2÷10	204	136÷4-9	269
22÷2-3	281	139÷7	226
26÷14	183	139÷7-10	187
36÷26	187	139÷13	279
ም. 39-41	285	139÷17-18	173
40÷10	193	145÷3	186
42÷2	182	148	179 281
መዝሙረ ዳዊት		148÷2:5	288
11÷6	306	መጽሐፈ ምሳሌ	
14÷1	155 169 275	1÷7	155
19	27 78 101 281	2÷6	154
23÷4	337	4÷23	154
24÷1	284	6÷16-19	334
27÷4	207	8÷1-36	196 213
33÷6	212 271 279	16÷33	306 323
34÷7	292	19÷21	263
40÷2	338	22÷2	46
47÷2	193	26÷4-5	81
69÷9	115	30÷8-9	46
82÷1-6	174	መጽሐፈ መከብብ	
90÷2	187	3÷11	154
93÷1	306	5÷3:7	30
96÷5	196	ትንቢተ ኢሳይያስ	
100÷3	175	1÷18	125
102÷26-27	184	2÷9	116
104	269 323	6÷1-8	44 291 306
104÷24	262	6÷3	197 212
105÷25	325	6÷8	212
106÷35-38	298	6÷10	116
107	202	7÷14	49 51
107÷20	212	9÷6	49

10÷5	48 325 334	ትንቢተ ዳንኤል	
11÷1-5	49	2÷31-45	48
12÷1	200	4÷35	183
14÷12-15	297	8÷15-18	293
40÷12-31	194	9÷1-2	99
40÷28	178	9÷21	289
43÷6-7	281	10÷12-14	289 291
45÷15	101	ትንቢተ ሆሴዕ	
46÷9-10	188	2÷1	48
48÷12	184	ፆ.4	46
49÷1	49	11÷1	45
49÷15	178	ትንቢተ አሞጽ	
52÷13-54÷3	49	3÷7-8	31
55÷8-9	98 172	5÷21-26	45
58÷3-7	45	9÷7	323
61÷1	212	9÷11-12	49
63÷6	200	ትንቢተ ሚካያስ	
63÷9-10	212 213	5÷2	46
65÷25	47 49 287	ትንቢተ ናሆም	
66÷24	201	1÷2-8	200
ትንቢተ ኤርምያስ		ትንቢተ ዕንባቆም	
10÷10	196	1÷13	197 325 335
29÷13	125	2÷1-3	99
31÷31-34	53	ትንቢተ ሶፎንያስ	
50÷45	322	3÷17	179
ሰቂቃወ ኤርምያስ		ትንቢተ ዘካርያስ	
3÷22-23	202	1÷11-13	290 294
5÷21	326	ትንቢተ ሚልክያስ	
ትንቢተ ሕዝቅኤል		1÷2	114
7÷8-9	200	3÷6	184
10÷15	291	3÷10	77
18÷23	186	የማቴዎስ ወንጌል	
28÷12-15	297	1÷1-17	80
33÷11	201 203	3÷15	52
36÷25-28	47		

3÷16-17	214	25÷31-41	199 336
4÷9-11	297	26÷31	61
4÷24	302	26÷39	227
5÷1-12	207	26÷53	183
5÷8	190	27÷46	61 227
5÷17	54	27÷52-53	93
5÷19	91 113	28÷18	307 310
5÷29-30	119	28÷18-20	24 141 214 225
5÷44-45	28 202 206 306		234 308
	310 323	የማርቆስ ወንጌል	
5÷48	184 207	1÷25-27	303
6÷10	204	2÷1-12	313
6÷22-23	194	3÷5	115
7÷21-23	86 204 313	3÷22-29	234
8÷14-15	312	4÷41	313
10÷29-30	306 323	5÷1-20	300
11÷21-23	194	6÷5	315
11÷28	255	7÷1-9	90 126
12÷3-5	96	8÷22-25	315
12÷22-29	298 312 336	9÷17-29	300
12÷41	62	9÷42	324
12÷43-45	303	12÷29-30	139 211
13÷11	167	13÷21-23	86 315
13÷15	116	13÷32	195 289
13÷43	208	13÷32-33	90
16÷1-4	316	16÷9-20	75
16÷16-20	52 234	16÷15-20	316
16÷23	301	የሉቃስ ወንጌል	
17÷5	208	1÷26-37	289 290
17÷16-21	302 315	1÷32-35	193 225
18÷10	292 294	1÷52	306 310
18÷20	226	2÷49	52
19÷4-5	64 308	3÷23-38	80
22÷30	289	4÷14	225
22÷41-45	212	4÷16-19	102 126 312
24÷31	292		

4÷38-39	302	4÷24	23 166 177 190 205
7÷11-17	312	4÷48	313
9÷1-2	312	5÷17-23	223
10÷17-20	299 302	5÷26	182 229
10÷30-35	119	5÷39-40	61 89
12÷10	234	6÷37-40	207 229
13÷1-5	203 336	6÷45	63
13÷11-16	303	7÷17	98 125 146
14÷26	114	8÷16	233
16÷31	316	8÷19	233
17÷10	199	8÷31-37	326
18÷7-8	306	8÷41-44	309
18÷19	201	8÷58	188
18÷31-33	61	10÷15-18	227 229 256
19÷41	337	10÷20	144
21÷16-18	336	10÷30	219 224 230 233
22÷32	224	10÷34-35	63 174
23÷8-9	316	10÷35-36	72
23÷43	265	11÷49-52	69 308
24÷1	117	12÷9-11	313
24÷4	289	12÷31	297
24÷44-48	88 89	12÷45	233
የኅሐንስ ወንጌል		13÷7	338
1÷1	52 60 218 223 229	14÷9	190 233
1÷3	271 272	14÷10-11	233
1÷14	21 73 208 223 232	14÷12	314
1÷17	52	14÷15-16	224 231
1÷18	115 190 223 232	14÷17	233
2÷11	312	14÷23	173 210 233
2÷19	226	14÷26	231 242
2÷24-25	313	14÷28	112 224 230
3÷2	312	15÷26	225 231 242
3÷3-6	47 99	16÷8	161 231
3÷16	185 206 207 218	16÷13-14	225 226 231
	229	17÷3	173 183 189 196
3÷18-19:36	201		211 223

17÷5	208 224 229 257
17÷14-17	125
17÷17	195 197
17÷20-21	65 233
17÷24	182 183 205 257
20÷17	223
20÷22	231
20÷28	224
21÷17	226
የሐዋርያት ሥራ	
1÷6-8	99
2÷17	93
2÷22-24	167 204 262 263 311 325
2÷33	215 225 231
4÷12	28
4÷14-17	314
4÷29-30	316
5÷3-9	225 301
5÷11	313
7÷20-36	38
8÷1-4	335
8÷9-13	315
9÷3	208
9÷37-42	312 313
10÷9-16	86
10÷38	225
11÷18	262
12÷12-15	292
13÷2	225
14÷11-15	185
15÷7	99
16÷6-10	204
17÷11	96

17÷21-31	24-25 29 141 146 158 271 281 306 308 310 323
18÷1-8	127
19÷13-16	298
19÷19-20	300
20÷29-31	86 98
28÷25-27	69
ሮሞ	
1÷18-32	168-169 201 334
1÷19-23	27 155 156
1÷25	28
1÷28-32	28 201
2÷4	28 29 201 202 206
2÷11	199
2÷13-15	28
3÷8	91
3÷23	208
3÷24	206
3÷28	81
4÷5	199
4÷9-12	38
4÷17	272
5÷12-21	78 279
5÷20-21	335
8÷7	155
8÷9	225 231
8÷11	226
8÷14	68 86 88 327
8÷15	209-210 255
8÷19-23	28 277 286 287
8÷26-27	218 327
8÷28-30	195 196 203 226 306 310 334 335
8÷31-39	206
9÷5	224

9÷17-18	64 325	15÷28	230
10÷5-8	96	15÷29	97 113
11÷17-20	56	2ኛ ቆሮንቶስ	
11÷22	24 202	3÷3	234
11÷33	172	3÷6-16	54 89 99
11÷33-36	195 196	3÷18	208 337
11÷36	182 338	4÷4	99 297
12÷1	139	4÷6	275
12÷19	115 200	5÷17	210 337
15÷4	50	8÷9	257
15÷18-19	316	10÷4	301
16÷20	336	11÷2	200
1ኛ ቆሮንቶስ		11÷3	298
1÷2	198	11÷13-14	86 94 294
1÷18-31	196	12÷1-5	94
2÷7-13	70	12÷2	265
2÷10-11	172 194 225 226	12÷12	314
2÷13	72	13÷14	214-215 255
2÷14-15	95 99 146 155 225	ገላትያ	
6÷3	293	1÷7-10	91 295
8÷6	223 272	1÷15-16	306
10÷13	307 326	2÷11-14	99
10÷20	298	2÷20	207 210
11÷3	230	3÷5	314
11÷10	292	3÷8	64
11÷25	53	3÷16	72 113
11÷34	94	3÷19	291
12÷3	303 315	3÷23-25	53
12÷10	302 314 316	3÷28-29	207
12÷11	227 315	4÷6	209-210 213 255
12÷28	235 314	5÷17	218
13÷12	173 189	6÷14	337
14÷29	92 128	ኤፌሶን	
14÷33	201	1÷3	223 255
15÷22	279	1÷4	262

1÷6	195
1÷10	287
1÷11	179 202 203 227 261 306 323 334 337
2÷1-2	297
2÷8	206
3÷5-6	196
3÷10-11	262
3÷14-15	115 255
4÷11-16	98 100 256
4÷26-27	115 303
4÷30	225
5÷25-26	206 207
6÷11-12	299 301
6÷13	334
ፊልጵስጽዕን	
2÷6	224
2÷10	282
2÷12-13	183 263 327
2÷27	315
4÷13	183 327
4÷19	306
ቄላስይስ	
1÷13-14	301
1÷15-17	226 271 272 323
1÷19-20	287
1÷24	338
1÷29	183 327
2÷8	155
2÷9	175 190 207 224
2÷11-13	38 118
2÷13-15	299 336
2÷18	294
3÷16-17	130 255

1ኛ ተሰሎንቄ	
2÷13	161
2÷19	257
2ኛ ተሰሎንቄ	
1÷6-10	201
2÷9-10	315
1ኛ ጢሞቴዎስ	
1÷17	189 310
2÷1-7	205 211
2÷3-4	204
2÷5	189 223
2÷14	139
3÷6	297
4÷1-4	304
4÷3	284
5÷18	69 105 285
5÷21	289 293
6÷15	207 310
6÷16	190
2ኛ ጢሞቴዎስ	
1÷9	206 262 334
2÷15	98
2÷24-26	304
3÷15-17	67 97 102
4÷20	315
ቲቶ	
1÷1-2	183
3÷5	206
ዕብራውያን	
1÷1-2	22 30 54
1÷3	224 311 323
1÷13:14	93 288 293
2÷1-3	22
2÷4	314 315
2÷6-9	293 336

4÷9-12	95 121	2ኛ ጲጥሮስ	
4÷13	194	1÷16:17	191 193 208
4÷14	265	1÷20-21	31 68 128
5÷7-8	230 333	2÷4	296
5÷13-15	99	3÷7	287
7÷25	224	3÷8	188
፶.8	41	3÷9	202 203 204 206
8÷11	173	3÷10-13	287
8÷13	53	3÷15-16	28 69 97 105
9÷14	227	1ኛ ዮሐንስ	
9÷22	118	1÷3	173
11÷3	187 271 272 274	1÷5	177 194 197 205
11÷6	156		323
11÷9	36	2÷2	206
11÷33-38	336	2÷17	155
12÷10-11	201 333	2÷26-27	86 95 98 100
12÷14	198 337	3÷2	26 189 191 337
12÷17	235	3÷8	298
12÷22	289 291	3÷10	304
13÷2	289 294	4÷1-3	303 315
1ኛ ጲጥሮስ		4÷8:16	177 189 205 206
1÷1-2	195		332
1÷3-5	223 256	4÷9-11	207
1÷12	292	ያዕቆብ	
1÷15-16	198 337	1÷13	323
1÷19-21	334	1÷17	177 184 202
2÷10	48	2÷24	81
2÷24	206	4÷7-8	301
2÷18-25	333	5÷11	325 333
3÷15	148	5÷16	327 337
3÷16-18	333	ይሁዳ	
4÷13	338	3	52 92 131
4÷17	201	6	296
5÷8-9	296 301	8-10	289 290 302
		14-15	107

የዮሐንስ ራእይ

1፥4-6	255	14፥8	335
1፥8	177 187 188	14፥10	289
2፥7	336	17፥16-17	335
3፥10	307	19፥9-10	293
3፥20	116 255	20፥1-3	291 296 297 299
4፥10-11	183 281 338	20፥10	332 336
5፥13	282	21፥1-2	287 331
6፥16	200	22፥1	234
7፥17	181 234	22፥2	188
10፥6	271	22፥4	26
12፥1-17	299	22፥8-9	293
12፥12	297	22፥13	226
		22፥18-19	91